

Voimassaoloaika
toistaiseksi

Kumoo
MIGDno-2021-39

Kohderyhmä
Maahanmuuttovirasto

Säädösperusta
Laki Maahanmuuttovirastosta
2.1 §

Lupamenettelyohje

Maahanmuuttovirasto antaa päivitetyn Lupamenettelyohjeen. Ohjeen edellisen version (MIGDno-2022-3376) voimassaolo on jo päättynyt.

Ohjeella täsmennetään erityisesti ulkomaalaislain ja hallintolain soveltamista Maahanmuuttovirastossa oleskelulupahakemusta, EU-kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta sekä perheenjäsenen oleskelukorttia koskevan menettelyn osalta. Lisäksi ohjeessa käsitellään tavanomaisiin asiakaspalvelutilanteisiin ja tietopyyntöihin liittyvää menettelyä. Ohjeessa käydään läpi lupamenettelyn pääpiirteitä sekä valikoidusti joitakin epäselviksi koettuja tilanteita. Ohjeeseen on lisätty keskeinen sisältö aiemmin erillisenä olleesta tulkkaus- ja käännskustannuksia koskeneesta ohjeesta (MIGDno-2021-39).

Ohje ei koske kansainvälistä suojelua koskevia hakemuksia. Soveltuvien osin ohje kuitenkin koskee muilla perusteilla tehtyjä oleskelulupahakemuksia, vaikka hakijalla on samanaikaisesti vireillä myös turvapaikkahakemus. Ohje keskittyy päätösharkinnan sijaan nimenomaan menettelyä koskeviin asioihin mutta rajaus ei ole täsmällinen.

Ohjeen tavoitteena on tukea viivytyksetöntä päätöksentekoa, hakijoiden tasavertaista kohtelua sekä neuvontavelvoitteen ja palveluperiaatteen asianmukaista toteutumista Maahanmuuttovirastossa. Lisäksi ohjeen tavoitteena on edistää viraston toiminnan tuloksellisuutta. Ohje antaa suuntaviivoja lupamenettelyä koskevien säännösten yhdenmukaiselle soveltamiselle. Yksilön oikeuksista ja velvollisuuksista säädetään lailla. Jos ohje on yksittäisessä tapauksessa ristiriidassa lain, muiden velvoittavien normien tai kansainvälisten velvoitteiden kanssa, ei ohjetta pidä soveltaa.

Ylijohtaja

Ilkka Hahtela

Erityisasiantuntija

Janne Kinnunen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.
Maahanmuuttovirasto 29.08.2023 klo 10:05. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Tiedoksi

- Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- Hallinto-oikeudet
- Korkein hallinto-oikeus
- Oikeuskanlerinvirasto
- Poliisihallitus
- Sisäministeriö/ MMO, PO, RVO
- Suojelupoliisi
- Työ- ja elinkeinoministeriö
- Ulkoministeriö/ KPA-20
- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Sisällysluettelo

1	Neuvonnasta, tietojen antamisesta ja salassapidosta	7
1.1	Lähtökohtana salassapito	7
1.2	Hakijan ja hänen edustajansa tai avustajansa tiedonsaantioikeus	8
1.3	Kuka on sivullinen?	8
1.4	Kenelle hakijan lisäksi voi antaa tietoja asiasta?	9
1.4.1	Viranomaisten tiedonsaantioikeudesta	9
1.4.2	Perheenjäsenen tiedonsaantioikeudesta	9
1.4.3	Työnantajan, oppilaitoksen ja muun vastaavan tiedonsaantioikeudesta	10
1.5	Menettely, kun tietoja ei anneta	10
1.6	Kopiot maksavat, jos niitä on yli 20 kpl	11
1.7	Tietojen antaminen puhelimitse asianosaisen puolesta soittavalle henkilölle	11
2	Asiamiehen tai avustajan käytöstä	12
2.1	Oikeus käyttää asiamiestä tai avustajaa	12
2.2	Asiamiehen tai avustajan kieltäminen esiintymästä asiassa	13
2.3	Avustaja suullisessa kuulemisessa	14
2.4	Asiamiehen ja avustajan sähköinen asiointi	14
3	Hakemuksen vireillepanosta	15
3.1	Kuka ja missä voi panna hakemuksen vireille?	15
3.2	Hakemuksen on jättänyt henkilö, jolla ei ole vireillepano-oikeutta	17
3.3	Oleskelulupaa on haettu perusteella, jolla sitä ei voida myöntää	17
3.4	Käsittelymaksun periminen	18
3.5	Hakijan henkilöllisyyden todentaminen	19
3.6	Viranomaisen velvollisuus huolehtia asian selvittämisestä	20
4	Sähköisestä asioinnista	20
4.1	Hakemuksen vireillepano sähköisesti	20
4.2	Päätöksen tiedoksianto sähköisesti	22
4.3	Sähköiseen asiointiin liittyviä poikkeustilanteita	23
4.3.1	Hakija on jättänyt sähköisesti useita päällekkäisiä hakemuksia	23
4.3.2	Sähköistä hakemusta ei löytynyt tunnistautumiskäynnillä ja hakija jättää uuden hakemuksen kirjallisesti	23
4.3.3	Hakemus on tehty muulta kuin hakijan omalta käyttäjätilitä	24
4.3.4	Unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä on virheellisesti hakenut oleskelulupaa	25
4.3.5	Hakija on virheellisesti hakenut ensimmäistä oleskelulupaa jatkoluvan sijaan tai päinvastoin	25

4.3.6 Hakija on jättänyt sähköisesti väärän hakemuksen asiassa, jossa sähköinen asiointi ei ole mahdollista.....	25
4.3.7 Hakija on tietoisesti hakenut oleskelulupaa väärällä perusteella.....	26
4.3.8 Hakija haluaa perua sähköisen hakemuksensa.....	26
4.3.9 Hakija ei voi käyttää käyttäjätiliään viranomaisesta riippumattomasta syystä.....	26
4.3.10 Palveluntarjoajan tunnistamalle hakijalle on annettu virheellisesti henkilötunnus ...	27
5 Maassa oleskelusta ja liikkumisesta hakemuksen vireillä ollessa.....	27
5.1 Voiko oleskelulupahakemuksensa edustustoon jättänyt vierailta Suomessa hakemuksensa vireillä ollessa?.....	27
5.2 Hakija on jättänyt oleskelulupahakemuksensa Suomessa Migrille	28
5.2.1 Voiko päätöstä odottaa Suomessa vaikka viisumi tai viisumivapausaika ylittyy?	28
5.2.2 Kuluvatko viisumin tai viisumivapauden sallimat oleskelupäivät hakemuksen vireillä ollessa?.....	28
5.2.3 Voiko hakija poistua Suomesta ja palata Suomeen odottamaan päätöstä?	28
5.2.4 Voiko ennen maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanoa jättää uuden hakemuksen?	29
5.3 Oleskeluluvan hakija on unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä	29
6 Päätöksenteosta	30
6.1 Hakemuksen raukeaminen vai kielteinen päätös?	30
6.1.1 Hakija itse peruuttaa hakemuksensa	30
6.1.2 Perheenkokoaja tai työnantaja ilmoittaa peruuttavansa hakemuksen.....	31
6.1.3 Muutto pois Suomesta, kuolema, kansalaisuuden saaminen, työsuhteen päättyminen	31
6.1.4 Uutta oleskelulupakorttia koskeva hakemus, kun oleskelulupa peruutetaan tai raukeaa	32
6.2 Päätöksenteko, kun hakija on unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä	32
6.3 Ensimmäisen oleskeluluvan voimassaolon alkaminen	33
6.4 Hakuperusteen vaihtaminen kesken asian käsittelyn.....	34
6.5 Työnteko-oikeudesta.....	35
6.6 Oikeudesta harjoittaa elinkeinoa.....	36
6.7 Pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman merkitsemisestä.....	37
6.8 Varmistamattoman henkilöllisyyden merkitsemisestä	37
6.9 Hakijan kansallisuus on British National (Overseas)	38
6.10 Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten.....	38
6.11 Uuden oleskelulupakortin hakeminen oleskeluluvan voimassa ollessa	39
6.12 Oleskeluluvan peruuttamisesta.....	40
6.13 Päätöksen kieli.....	42

7 Jatkolupaa, pysyvää lupaa ja pitkään oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevista hakemuksista.....	43
7.1 Hakemuksen vireillepano	43
7.2 Voiko jatkolupaa, pysyvää lupaa tai pitkään oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevan hakemuksen jättää Suomen edustustoon?	44
7.3 Voidaanko jatkolupa myöntää, jos hakija on jättänyt hakemuksensa Suomessa mutta sen jälkeen poistunut maasta?.....	45
7.4 Hakija jättää jatkolupaa, pysyvää lupaa tai pitkän oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevan hakemuksensa myöhässä	45
7.5 Viisumivapaan maan kansalaisen oleskelu ja työnteko oleskeluluvan päättymisen jälkeen	46
7.6 Esimerkkejä jatkoluvan sekä pysyvän luvan alkamis- ja päättymisajankohdasta.....	46
7.7 Pysyvään oleskelulupaan ja P-EU-lupaan vaadittavan oleskelun yhtäjaksoisuudesta 49	
8 Päätöksen tiedoksiannosta ja tiedoksiantopaikasta	51
8.1 Menettelyn pääpiirteet	51
8.2 Voiko oleskelulupahakemuksen edustustoon jättänyt ja Suomeen viisumilla tai viisumivapauden perusteella saapunut hakija saada päätöksen tiedoksi Suomessa?	52
8.3 Voiko oleskelulupahakemuksensa Suomessa jättänyt poistua Suomesta ja saada päätöksen tiedoksi Suomen edustustosta?	54
8.4 Voiko oleskelulupapäätöksen saada tiedoksi muusta Suomen edustustosta kuin siitä, mihin hakemus on jätetty?	55
8.5 Ihmiskaupan uhrien oleskelulupapäätösten sekä muiden viitteitä ihmiskaupasta sisältävien päätösten tiedoksiannoista	55
9 Muutoksenhausta.....	55
9.1 Kuka voi tehdä valituksen?.....	55
9.2 Valitus on saapunut Migriin valitusajan päätyttyä.....	56
9.3 Valittaja haluaa peruuttaa valituksensa tai esittää valitusasiassa uusia selvityksiä ...	56
9.4 Onko kyseessä valitus, jos Migriin saapunut kirje ei ole valitusosoituksen mukainen?	57
9.5 Menettely, jos Migrillä ei ole valituksen johdosta lausuttavaa.....	57
9.6 Valitusvaiheessa ilmenevä muutos olosuhteissa	57
9.7 Pitääkö Migrin kääntää muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä tehty valitus?.....	58
9.8 Virheen korjaamismenettely ja sen suhde valitusmenettelyyn.....	58
9.9 Asiavirheen korjaaminen uuden selvityksen vuoksi	60
9.10 Hallintokantelun tunnistaminen ja käsittely Migrissä	60
10 Oleskelulupahakemusten enimmäiskäsittelyajoista	61
11 Tulkkauksen- ja käännöskustannukset oleskelulupa-asiassa	62
11.1 Pääsääntö ja sen perusta	62
11.2 Poikkeaminen pääsäännöstä	63

11.3	Muutoksenhaku tulkitsemista tai kääntämistä koskevaan päätökseen	65
11.4	Menettely kustannusten perimiseksi asianosaiselta	65
11.5	Kustannukset, kun on kyse vapaan liikkuvuuden alaan kuuluvan oleskelusta.....	66
11.6	Kansaneläkelaitoksen tai sosiaalitoimen maksusitoumus	66
11.7	Virheellisesti perityn tulkkauksmaksun palauttaminen	66
11.8	Migrin maksamat kustannukset viraston kirjanpidossa	67
12	Virkamiehen esteellisyydestä ja sen tunnistamisesta	67
13	Siirtymäsäännöksistä.....	67

1 Neuvonnasta, tietojen antamisesta ja salassapidosta

1.1 Lähtökohtana salassapito

Kun Maahanmuuttovirasto (Migri) neuvoo asiakastaan, on huolehdittava, ettei oikeudettomasti paljasteta salassa pidettäviä tietoja. Tähän on kiinnitettävä erityistä huomiota silloin, kun neuvotaan muuta henkilöä kuin hakijaa itseään. Tietojen salassa pidon tarkoituksena on suojata asiakkaan sekä hänen läheistensä turvallisuutta.

Migrissä käsiteltävät asiat eivät pääosin ole yleisöjulkisia, vaan salassa pidettäviä. Sivullisella ei ole oikeutta saada niistä tietoa. Oleskelulupa-asiat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain (621/1999) 24 §:n 1 momentin 24 kohdan nojalla. Niistä ei saa antaa tietoja ilman lain mukaista perustetta, jos ei ole ilmeistä, että tiedon antaminen ei vaaranna asianosaisen tai hänen läheistensä turvallisuutta. Sivulliselle ei esimerkiksi saa paljastaa, että tietty henkilö on tai on ollut hakija-asiakkaana. Salassapito sivullisiin nähden ei riipu asian käsittelyvaiheesta, vaan se koskee sekä vireillä olevia että ratkaistuja asioita. Hakijalla ja muulla asianosaisella on oikeus saada tietoja omasta asiastaan tietyin laissa säädetyin rajoituksin.

Ennen tietojen antamista on varmistettava, että pyytäjällä on oikeus saada tietoja. Siksi lähtökohtana varsinkin epäselvissä tapauksissa on kirjallinen menettely. Epäselvissä tapauksissa asiaa voi selvittää, eikä tietoja tarvitse antaa saman tien.

Viranomaisen neuvontavelvollisuus ja salassapitovelvollisuus voivat johtaa siihen, että neuvontaa annetaan yleisellä tasolla ilman yhteyttä tiettyyn henkilöön tai hakemukseen. Tietyistä seikoista voidaan antaa tieto jäljempänä kuvatuille niin sanotuille lupaperusteeseen liittyville tahoille, jotka muuten ovat sivullisen asemassa. Tällöin on oltava perusteltu oletus, että asiayhteyden vuoksi lupamenettely on jo kyseisen tahon tiedossa, eikä tietojen antaminen vaaranna asiakkaan tai hänen läheistensä turvallisuutta. Vireillä olevaa asiaa koskevat tiedustelut sekä niihin annetut vastaukset kirjataan UMA-järjestelmään toimenpiteiksi kyseiseen asiaan. Varsinaiset kirjalliset tietopyynnöt kirjataan omiksi erillisiksi asioikseen.

Neuvottaessa puhelimitse, asiakas tunnistetaan esimerkiksi henkilötietoja ja vireillä olevaa asiaa koskevin kysymyksin. Kun asiakasta neuvotaan henkilökohtaisesti Migrin palvelupisteessä, hänet tunnistetaan yleensä henkilökortin tai passin avulla. Myös henkilökohtaisesti annettu vireillä olevaa asiaa koskeva neuvonta sekä vastaukset tiedusteluihin merkitään yleensä UMA-järjestelmään.

Kun tietojen pyytäjä ei ole asiakas tai hänen edustajansa eikä asian käsittelyyn osallistuva viranomainen, mahdollinen tietojen antaminen tapahtuu kirjallisessa menettelyssä. Migrille osoitetussa kirjallisessa tietopyynnössä on ilmoitettava, mitä tietoja pyytäjä tarvitsee, mihin tarkoitukseen ja mihin säännökseen tiedonsaantioikeus perustuu. Tietojen antaminen voi tarkoittaa asiakirjan näyttämistä, kopion antamista tai sisällöstä kertomista.

Asiakaspalvelutilanteessa Migrin virkailijan on yleensä ilmoitettava asiakkaalle nimensä. Nimen ilmoittaminen on lähtökohtaisesti tärkeää, jotta viraston toiminnan avoimuus ja luottamus voivat toteutua.¹ Migrin asiakaspalvelu on edustuksellista, eli asiakas ei voi valita virkailijaa, jonka kanssa hän asioi. Asiakkaan on esimerkiksi soitettava viraston palvelunumeroihin, eikä hän voi jättää soittopyyntöä juuri hänen asiaansa käsittelevälle henkilölle.

1.2 Hakijan ja hänen edustajansa tai avustajansa tiedonsaantioikeus

Hakijalla, muulla asianosaisella sekä hänen laillisella edustajallaan on oikeus saada tietoja oman asiansa käsittelystä, sen asiakirjoista ja niiden sisällöstä (Julkl 11 § 1 mom). Tähän on kuitenkin säädetty lailla tietyt rajoitukset (Julkl 11 § 2 mom). Migri on antanut erillisen ohjeen asianosaisjulkisuuden rajoittamisesta virastossa käsiteltävissä asioissa.

Oleskelulupa-asiassa asianosaisia ovat hakija ja perhesideperusteista lupaa koskevassa asiassa myös perheenkokoaja. Työperusteista lupaa koskevassa asiassa vastaava tiedonsaantioikeus on myös työnantajalla siltä osin, kuin tieto koskee työnantajan oikeutta, etua tai velvollisuutta.

Tietoja voidaan antaa suoraan asianosaiselle ja hänen lailliselle edustajalleen, kuten asiamiehelle tai alaikäisen huoltajalle. Asianosainen voi käyttää myös avustajaa mutta asiamiehestä poiketen avustaja ei voi toimia asiassa yksin. Avustajalle voi antaa tietoja vain asianosaisen suostumuksella ja avustajan esiintyessä yhdessä asianosaisen kanssa.

Asiamiehen on esitettävä valtakirja, jolla hän osoittaa olevansa oikeutettu edustamaan päämiestään tai saamaan tietoja asiasta. Asiakkaan asiamiehelle antama valtuutus merkitään UMA-järjestelmään. Asianajajalta tai julkiselta oikeusavustajalta valtakirjaa ei yleensä edellytetä. Asiamiesten määrää ei ole rajoitettu. Halutessaan asianosainen voi antaa valtakirjan usealle asiamiehelle.

Alaikäisen laillinen edustaja on yleensä hänen huoltajansa. Huoltajuudesta on tarvittaessa esitettävä asiakirjaselvitys, ellei tieto käy ilmi väestötietojärjestelmästä. Ilman huoltajaa maahan tullutta alaikäistä turvapaikanhakijaa voi edustaa myös käräjäoikeuden hänelle määräämä edustaja.

1.3 Kuka on sivullinen?

Sivullisia ovat kaikki sellaiset henkilöt ja tahot, joilla ei ole asianosaisasemaa tai muuta lakiin perustuvaa tiedonsaantioikeutta. Hallintolain 11 §:n mukaan asianosainen hallintoasiassa on se, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee. Migri ei saa paljastaa sivulliselle, että tietty henkilö on hakenut Suomesta oleskelulupaa, eikä antaa mitään tietoja yksittäisestä asiasta.

Asian käsittelyyn osallistuva viranomaisena ei ole sivullinen, vaan sillä on oikeus saada tehtävässä tarvitsemiaan tietoja. Sivullisia ovat kuitenkin ne Migrin ja

¹ Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on päätöksessään ottanut kantaa Migrin virkamiehen velvollisuuteen ilmoittaa nimensä asiakaspalvelutilanteessa (24.9.2018, EOAK/2730/2018).

muiden viranomaisten virkamiehet, joiden tehtäviin ei kuulu tiedon saanti kyseisestä asiasta.

Myös kansanedustajat sekä heidän avustajansa ovat sivullisia, vaikka heidän yksittäisiä asioita koskevat yhteydenotonsa ovatkin melko yleisiä. Perustuslain 47 §:n mukaan kansanedustajalla on oikeus saada viranomaiselta edustajantoimen hoitamiseksi tarpeellisia tietoja, jotka eivät ole salassa pidettäviä. Kansanedustajan tiedonsaantioikeus ei koske esimerkiksi oleskelulupa-asiaan liittyviä salassa pidettäviä tietoja.

1.4 Kenelle hakijan lisäksi voi antaa tietoja asiasta?

1.4.1 Viranomaisten tiedonsaantioikeudesta

Suomalaiselle viranomaiselle saa antaa vain sen tiedon, minkä viranomaisen tarvitsee lakisääteisten tehtäviensä hoitamista varten. Pyytäjän on perusteltava tietotarpeensa. Tietojen luovuttamisesta UMA-järjestelmän rekisterinpitäjien kesken säädetään henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetussa laissa (615/2020), eli ns. mahti-laissa. Lisäksi joillekin muille viranomaisille, esimerkiksi syyttäjälle, on muussa lainsäädännössä annettu erikseen oikeus saada tiettyjä tietoja toisilta viranomaisilta.

Jos tietoja pyytää viranomaisen, joka ei osallistu asian käsittelyyn, pyyntö kehoitetaan yleensä esittämään sähköpostitse tai kirjallisesti, ja mainitsemaan tiedonsaantioikeutta sekä käyttötarkoitusta koskevat perustelut. Myös ulkomaiset viranomaiset ohjataan yleensä kirjalliseen menettelyyn. Ulkomaiselle viranomaiselle annetaan tietoja puhelimitse vain poikkeuksellisissa tilanteissa. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi se, että tiedonsaantioikeus on selvitetty jo aiemmin kirjallisessa menettelyssä, ja tietoja saanut viranomaisen tarkistaa puhelimitse, ymmärsikö kirjallisesti saamansa tiedon oikein.

1.4.2 Perheenjäsenen tiedonsaantioikeudesta

Perhesiteen perusteella haettua oleskelulupaa koskevasta asiasta voidaan antaa tietoja hakijan lisäksi perheenkokoajalle, jolla on asiassa rajoittamaton valitusoikeus. Yleensä tietoja voidaan antaa samassa laajuudessa kuin hakijalle itselleen. Tapauskohtaisesti voi kuitenkin tulla kyseeseen asianosaisen tiedonsaantioikeuden rajoittaminen. Rajoitus voi koskea sellaisia tietoja, mitkä kukin perheenjäsen on antanut erikseen omalta kohdaltaan, jos osapuoli voi olla uhka toiselle, tai kun luottamuksellisuutta on perustellusti pyydetty.

Entisellä perheenjäsenellä (yleensä entinen puoliso) on oikeus saada tietoja vain häntä itseään koskevista asioista. Muita henkilöitä koskevista asioista hänelle ei saa kertoa. Mikäli tiedot koskevat entisten puolisoitten yhteisessä huollossa olevaa lasta, on heillä molemmilla yleensä oikeus saada lastaan koskevia tietoja.

Vastaava tiedonsaantioikeus on Suomessa oleskelunsa rekisteröineellä unionin kansalaisella, jonka perheenjäsen hakee oman oleskeluoikeutensa rekisteröintiä tai perheenjäsenen oleskelukorttia. Tiedonsaantioikeus

perheenjäsenen oleskeluoikeuden rekisteröintiä koskevassa asiassa koskee vain tilanteita, joissa rekisteröinnin perusteena on nimenomaan perheenjäsenyys. Tällöin perheenjäsenen oleskeluoikeus johdetaan oleskelunsa jo rekisteröineen unionin kansalaisen oikeudesta, joten molemmat ovat asianosaisia. Jos perheenjäsen hakee rekisteröintiä jollakin muulla perusteella, on kyse itsenäisestä perusteesta, eikä Suomessa jo asuvalla perheenjäsenellä ei ole asianosaisasemaa ja siihen perustuvaa tiedonsaantioikeutta.

1.4.3 Työnantajan, oppilaitoksen ja muun vastaavan tiedonsaantioikeudesta

Työntekoa varten myönnettävää oleskelulupaa koskevasta asiasta Migri voi antaa tietoja työnantajalle siltä osin, kuin tiedot koskevat työnantajan oikeutta, etua tai velvollisuutta. Tiedonsaantioikeus koskee esimerkiksi työnantajan selvittämisvelvollisuuden alaan kuuluvia tietoja sekä muita työsuhteeseen ja asian käsittelyvaiheeseen liittyviä tietoja. Työnantajalla ei ole oikeutta saada esimerkiksi hakijaa henkilönä koskevia tietoja, kuten tietoja hänen perheenjäsenistään.

TE-toimiston tekemää osapäätöstä koskevat tietopyynnöt ohjataan osapäätöksen tehneelle TE-toimistolle, jolla on asiantuntemus vastata mahdollisiin niihin koskeviin kysymyksiin. Vastaavasti ELY-keskuksen osapäätöstä koskevat tietopyynnöt ohjataan kyseiselle ELY-keskukselle.

Kun oleskelulupahakemus perustuu hakijan sopimukseen tai muuhun vastaavaan suhteeseen esimerkiksi oppilaitoksen, tutkimusorganisaation tai muun parin isäntäperheen kanssa, Migri voi hyväksyttävästä tietotarpeesta johtuen antaa sille rajoitetusti tietoja hakemuksen käsittelystä tai päätöksestä, jos on selvää, että pyytäjällä on jo tietoinen hakemuksen vireilläolosta. Tiedon antaminen edellyttää, että hakijan ja hänen perheenjäsentensä turvallisuuden vaarantumisesta ei jää epävarmuutta. Hakija itse saa antaa tietoja omasta hakemuksestaan haluamassaan laajuudessa ja haluamilleen vastaanottajille.

Kun työnantaja tarkastaa ulkomaalaisen työntekijänsä työnteko-oikeuden, on sen ensisijaisesti pyydettyjä työntekijänsä esittämään voimassa oleva oleskelulupakorttinsa tai muu työnteko-oikeuden osoittava asiakirjansa. Tarvittaessa työnantaja voi myös tiedustella työnteko-oikeutta Migriltä sähköpostitse viraston verkkosivuilla neuvotulla tavalla.

1.5 Menettely, kun tietoja ei anneta

Kun Migri kieltäytyy antamasta pyydettyjä tietoja, on pyytäjälle ilmoitettava kieltäytymisen syy ja sen perusteena olevat säännökset (yleensä Julkl 24 § 1 mom. 24 k). Jos pyytäjällä ei tyydy vastaukseen, on häneltä tiedusteltava, haluaako hän tehdä kirjallisen ja perustellun tietopyynnön, tai saada suoraan valituskelpoisen kielteisen päätöksen.

Jos kirjallista pyyntöä ei esitetä, mutta pyytäjällä haluaa päätöksen, on kirjattava ylös pyytäjän yhteystiedot, pyynnön ajankohta sekä avattava UMA-järjestelmään tietopyyntöasia, johon päätös tehdään. Jos pyyntö koskee asiaa, joka ei ole enää vireillä, se voidaan käsitellä ja ratkaista myös Acta-

järjestelmässä. Tällöin UMA-järjestelmään on kirjattava, että Actassa on tietopyyntöasia sekä tuon asian diaarinumero. Migri tekee tietopyyntöasiassa perustellun hallintopäätöksen, johon tietojen pyytäjä voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Vireillä olevaa hakemusta tai muuta asiaa koskevan tietopyynnön ratkaisee Migrissä asiaa käsittelevä yksikkö. Asiasta saa antaa tiedon asianosaiselle tai hänen edustajalleen asian käsittelijä, valmistelija, ratkaisija ja muu virkamies, jonka tehtäviin asiakaspalvelu mainituista asioista kuuluu. Tiedon antamisesta sivulliselle päättää tulosyksikön johtaja, vastualueen johtaja tai tulosalueen johtaja.

Jos tietopyyntöön ei voida suostua ja pyytäjä haluaa asiassa Migrin päätöksen, kielteinen päätös valmistellaan oikeus- ja maatietoyksikön tietosuoja ja tiedonhallinnan tuki -tulosalueella. Vireillä olevasta asiasta päätöksen tekee esittelystä asianomaisen tulosyksikön johtaja. Arkistossa olevan asiakirjan osalta päätöksen tekee esittelystä arkistopäällikkö tai yksittäisessä tapauksessa oikeus- ja maatietoyksikön johtaja.

1.6 Kopiot maksavat, jos niitä on yli 20 kpl

Jos tietoja pyytäneelle annetaan paperilla kopioita asiakirjoista, Migri perii kopioista sekä niiden käsittely- ja lähetyskuluista erillisen hinnastonsa mukaisen maksun. Maksu peritään, jos kopioita annetaan enemmän kuin 20 arkkiä.

Laskutusta varten tiedot maksajasta (henkilön tai organisaation yhteystiedot ja laskutusosoite), kopiomäärästä sekä toimitusajankohdasta ja -tavasta ilmoitetaan Migrin taloushallinnolle, joka laskuttaa asiakasta jälkikäteen (talous@migri.fi). Samalla taloushallinnolle on ilmoitettava asiakasnumero tai diaarinumero, johon lasku liittyy.

Vain tietopyynnön johdosta annettavat kopiot ovat maksullisia. Jos Migri kopioi omaan käyttöönsä esimerkiksi asiakkaan hakemuksen vireillepanon yhteydessä esittämiä liiteasiakirjoja, ei kyseisistä kopioista peritä maksua.

1.7 Tietojen antaminen puhelimitse asianosaisen puolesta soittavalle henkilölle

On tavallista, että esimerkiksi oleskelulupahakemuksen käsittelyvaihetta tiedustelee hakijan tai perheenkokoajan perheenjäsen tai muu henkilö, joka ilmoittaa toimivansa asianosaisen puolesta ja hänen suostumuksellaan. Asianosainen voi turvautua toisen henkilön apuun esimerkiksi puutteellisen kielitaitonsa vuoksi. Soittajaa voi pitää tilanteesta riippuen asianosaisen avustajana tai asiamiehenä, jolla on oikeus saada asianosaista koskevia tietoja.

Jos puhelun aikana ilmenee riittävän luotettavasti, että asianosainen on soittajan välittömässä läheisyydessä ja siten molemmat osallistuvat palvelutilanteeseen, voidaan yleensä katsoa, että soittajalla on asianosaisen antama suostumus saada hänen asiaansa koskevia tietoja. Soittajaa voidaan tällöin pitää asianosaisen avustajana, jolle voidaan antaa samat tiedot kuin asianosaiselle.

Jos tietoja pyytävä henkilö toimii itsenäisesti, eli asianosainen ei osallistu palvelutilanteeseen tai hänen osallistumistaan ei voida todeta, soittajaa voidaan pitää asianosaisen asiamiehenä. Tällöin on varmistuttava, että asianosainen on valtuuttanut hänet saamaan asiaansa koskevia tietoja. Valtuutuksen voi osoittaa joko valtakirjalla tai muulla riittävän luotettavalla tavalla. Valtuutuksesta esitettyä selvitystä on arvioitava tapauskohtaisesti. Hyvän hallinnon perusteet, erityisesti suhteellisuusperiaate ja palveluperiaate, on otettava huomioon, eikä valtuutuksesta saa vaatia tarpeettomia selvityksiä. Yksittäisessä tapauksessa voidaan pitää riittävänä jopa sitä, että soittaja kertoo saaneensa asianosaiselta luvan tiedustella hänen asiaansa. Tarvittaessa valtuutuksesta voidaan pyytää myös muuta selvitystä, myös valtakirja.

Valtuutusta arvioitaessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, millä tavalla soittaja ilmaisee toimivansa asianosaisen puolesta, mikä on hänen suhteensa asianosaiseen, onko hän toiminut asianosaisen puolesta aiemmin, ja millaisten tietojen antamisesta on kyse. Jos kyse on lähinnä käsittelyaikaa koskevien tai muiden yleisluontoisten tietojen antamisesta, valtuutuksen voi yleensä todeta suhteellisen matalalla kynnyksellä. Jos palvelutilanne edellyttää arkaluontoisten, esimerkiksi terveydentilaan liittyvien, tietojen käsittelemistä, on valtuutuksen riittävään toteamiseen kiinnitettävä tarkempaa huomiota.

Mikäli asianosaisen puolesta toimivan soittajan henkilöllisyyttä tai valtuutusta ei voida puhelimitse riittävän luotettavasti todeta, voi soittajaa neuvota pyytämään tietoja kirjallisesti. Erityistä huolellisuutta on noudatettava tilanteissa, joissa on kyse alaikäistä lasta koskevista tiedoista, ja joissa soittajan henkilöllisyys tai mahdollinen huoltosuhte on epäselvä. Kirjallinen tietopyyntö mahdollistaa asian tarkemman selvittämisen.

Edellä kerrottu koskee ensisijaisesti puhelimitse annettavaa asiakaspalvelua. Soveltuvin osin sitä voi hyödyntää myös muiden palvelukanavien kohdalla.

2 Asiamiehen tai avustajan käytöstä

2.1 Oikeus käyttää asiamiestä tai avustajaa

Ulkomaalaislain mukainen hallintoasia on pantava vireille henkilökohtaisesti, jollei ulkomaalaislaissa toisin säädetä (UlkL 8 §). Hallintoasian vireillepanossa ja käsittelyssä asianosainen saa käyttää avustajaa. Hallintoasian vireillepanossa ja käsittelyssä saa käyttää myös asiamiestä, jos ulkomaalaisen henkilökohtainen kuuleminen tai paikalle saapuminen ei ole tarpeen asian selvittämiseksi tai hänen henkilöllisyytensä varmistamiseksi. Myös ulkomaalaislain mukaisen muutoksenhakuasian vireillepanossa ja käsittelyssä saa käyttää avustajaa tai asiamiestä.

Asiamies on henkilö, jolla on oikeus toimia yksin päämiehensä puolesta. Asiamiehen on yleensä osoitettava asemansa valtakirjalla tai muulla päämiehen luotettavasti antamalla valtuutuksella. Viranomaisen on arvioitava valtuutuksesta esitettyä selvitystä tapauskohtaisesti. Käytännössä valtakirja on tavanomaisin keino osoittaa valtuutus. Valtakirja voi olla avoin

asianajovaltakirja tai yksilöity valtakirja. Viranomainen voi tapauskohtaisesti vaatia yksilöityä valtakirjaa, jos asiamiehen toimivallasta tai sen laajuudesta on epäselvyyttä. Avoin valtakirja oikeuttaa asiamiehen toimimaan nimenomaan siinä asiassa, jonka yhteydessä valtakirja esitetään.

Asianajajalta tai julkiselta oikeusavustajalta valtakirjaa ei pääsääntöisesti pyydetä. Tarvittaessa viranomainen voi kuitenkin yksittäisessä tapauksessa pyytää valtakirjaa myös heiltä, jos toimivallasta on epäselvyyttä. Luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan eli niin sanotun lupalakimiehen on aina esitettävä valtakirja.

Avustaja toimii päämiehensä rinnalla ja avustaa häntä viranomaisessa asioitaessa. Toisin kuin asiamies, avustaja ei toimi päämiehensä puolesta yksin. Hallintoasioissa avustajaa käytetään varsinkin silloin, kun asian käsittely on suullista. Käytännössä sama henkilö voi asian eri vaiheissa toimia sekä avustajana että asiamiehenä. Hän voi esimerkiksi avustaa hakijaa hakemuksen vireillepanossa tai suullisessa kuulemisessa, jolloin hän toimii avustajana. Myöhemmin hän voi esimerkiksi pyytää hakijan puolesta jotakin asiakirjaa, jolloin hän toimii asiamiehenä.

Ulkomaalaislain 8 §:n 4 momentin mukaan avustajan ja asiamiehen kelpoisuudesta sekä salassapitovelvollisuudesta säädetään erikseen.² Käytännössä kelpoisuudelle ei ole asetettu erityisiä vaatimuksia. Asiamiehen tai avustajan ei tarvitse olla lakimies. Hänen ei tarvitse toimia Suomessa eikä olla Suomen kansalainen. Myöskään asiamiesten ja avustajien määrää ei ole laissa rajoitettu. Jos samalla asiakkaalla on useita asiamiehiä, voi heidän toimivaltansa selkiyttämiseksi olla tarpeen pyytää heitä esittämään yksilöidyt valtakirjat.

Asiamies ja avustaja voi käyttää tehtävänsä hoitamiseen myös apulaisia, kuten saman lakiasiantomiston muuta henkilökuntaa. Asiamiehelle tai avustajalle annettu valtuutus kattaa myös hänen mahdollisten apulaistensa suorittamat avustavat toimet. Apulainen ei tarvitse erillistä valtakirjaa.

2.2 Asiamiehen tai avustajan kieltäminen esiintymästä asiassa

Hallintolain 12 §:n mukaan viranomainen voi kieltää asiamiestä tai avustajaa esiintymästä asiassa, jos asiamies tai avustaja on tehtävänsä sopimaton. Kiellosta on ilmoitettava päämiehelle ja varattava tälle tilaisuus uuden asiamiehen tai avustajan hankkimiseen.

Esiintymiskielloa koskevaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siltä viranomaiselta, jonka toimivaltaan asiassa annettavan ratkaisun muutoksenhaku kuuluu. Esiintymiskielloa koskeva muutoksenhaku ei estä asian käsittelyn jatkamista, ellei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Asiamiehen ja avustajan esiintymiskiello on asiakohtainen eli kiello koskee vain sitä hallintoasiaa, jonka yhteydessä viranomainen päättää kiellosta. Yleistä kielloa, joka koskisi kaikkia tietyn asiamiehen tai avustajan hoitamia hallintoasioita, ei voi antaa.

² Hallintolain 13 § ja viranomaisen toiminnan julkisuudesta annettu laki.

2.3 Avustaja suullisessa kuulemisessa

Asianosainen, jonka Migri on kutsunut suullisesti kuultavaksi, voi halutessaan saapua kuultavaksi avustajansa kanssa. Kuulemisen luonteesta johtuen asianosainen ei voi lähettää pelkästään asiamiestään, vaan asianosaisen on saavuttava paikalle myös itse. Asianosaisen läsnäolo on välttämätöntä asian selvittämisen vuoksi.

Avustajan tehtävänä on päämiehensä tosiasiallinen ja oikeudellinen avustaminen. Migri kohdistaa kysymyksensä asianosaiselle. Avustaja voi halutessaan täydentää päämiehensä vastauksia omilla kommentteillaan sekä esittää muita näkemyksiään. Sekä asianosaisen että hänen avustajansa lausumat on kirjattava kuulemisesta laadittavaan pöytäkirjaan. Selvyyden vuoksi on kirjattava myös se, mitkä kohdat ovat asianosaisen itsensä ja mitkä hänen asiamiehensä lausumia. Molemmille on myös varattava mahdollisuus pöytäkirjan tarkistamiseen.

Mikäli kuultava on alaikäinen, on myös hänen huoltajallaan, edustajallaan tai edunvalvojallaan oikeus olla läsnä kuulemisessa. Kuitenkin 15 vuotta täyttänyttä alaikäistä kuultaessa on tiedusteltava hänen omaa suhtautumistaan huoltajansa, edustajansa tai edunvalvojansa läsnäoloon, ja yleensä noudatettava kuultavan alaikäisen omaa toivetta.

Mikäli kuultavaksi kutsuttu asianosainen haluaa mukaansa tukihenkilön tai vastaavan, on siihen yleensä suostuttava. Tukihenkilön sallimista on pidettävä perusteltuna hallintolain 7 §:ssä säädetyn palveluperiaatteen näkökulmasta. Tukihenkilö saa olla läsnä mutta ei osallistua varsinaiseen kuulemiseen. Tukihenkilö ei ole asianosaisen oikeudellinen avustaja, vaan henkilö, joka läsnäolollaan tukee asiansaistia henkisesti. Tukihenkilö voi myös avustaa asiansaistia, joka tarvitsee tosiasiallista apua esimerkiksi vammansa, sairautensa tai korkean ikänsä vuoksi. Jos tukihenkilön läsnäolo poikkeuksellisesti estetään, on siihen oltava erityinen syy; esimerkiksi perusteltu epäily siitä, että hänen läsnäolonsa merkittävästi häiritseisi kuulemisen suorittamista ja asian selvittämistä.

Kuultavaksi kutsuttavalle asianosaiselle voidaan kutsun yhteydessä suositella, että hän ilmoittaisi etukäteen avustajan tai tukihenkilön käyttämisestä. Pelkkä etukäteisilmoituksen puuttuminen ei kuitenkaan ole riittävä peruste evätä avustajan tai tukihenkilön läsnäoloa.

2.4 Asiamiehen ja avustajan sähköinen asiointi

Migrin sähköinen asiointipalvelu, Enter Finland, palvelee myös hakijoiden asiamiehiä, avustajia, edunvalvoja ja edustajia. Käyttäjätilin luotuaan ja käyttöehdot hyväksytyään he voivat muun muassa seurata päämiestensä hakemusten tilaa, toimittaa lisätietoja, pyytää päämiestensä asiakirjoja sekä vastaanottaa täydennyspyyntöjä ja vastata niihin.

Sähköistä asiointia on rajoitettu siten, että kunkin hakijan puolesta voi asioida sähköisesti vain yksi henkilö. Jos hakijalla on useampia asiamiehiä, vain yksi heistä voi käyttää sähköistä asiointipalvelua kyseisen hakijan puolesta. Muiden asiamiesten on käytettävä muita palvelukanavia. Sähköistä asiointipalvelua

käyttävällä asiamiehellä voi kuitenkin olla samanaikaisesti useita päämiehiä, joiden asioita hän voi hoitaa sähköisesti. Palvelun käyttäjän on oltava luonnollinen henkilö. Esimerkiksi lakiasiantainmisto ei voi luoda yhteistä käyttäjätiliä kyseiselle yhtiölle, vaan sen palveluksessa olevan lakimiehen on luotava henkilökohtainen käyttäjätili.

Käyttäjätilin luominen edellyttää vahvaa sähköistä tunnistautumista esimerkiksi verkkopankkitunnuksilla. Käyttäjän on myös todistettava oikeutensa toimia päämiehensä puolesta täyttämällä ilmoituslomake sähköisessä asiointipalvelussa ja liitettävä siihen tarvittaessa valtakirja. Valtuutuksesta esitettyä selvitystä arvioidaan samalla tavalla kuin muunkin asiointiyhteydessä. Yleensä avointa asianajovaltakirjaa voidaan pitää riittävänä, mutta tarvittaessa voidaan pyytää yksilöity valtakirja, jos esimerkiksi asiamiehen toimivallasta tai sen laajuudesta on epäselvyyttä. Asianajajalta ja julkiselta oikeusavustajalta ei yleensä edellytetä valtakirjaa myöskään sähköisen asiointiyhteydessä. Mikäli asiointipalvelun käyttäjä on käräjäoikeuden määräämä edustaja, on hänen liitettävä ilmoitukseensa käräjäoikeuden määräys.

3 Hakemuksen vireillepanosta

3.1 Kuka ja missä voi panna hakemuksen vireille?

- Oleskelulupahakemuksen voi panna vireille vain hakija itse tai hänen laillinen edustajansa.
 - Perheenkokoajalla ja työnantajalla ei ole vireillepano-oikeutta.
 - Hakijan laillinen edustaja voi olla esimerkiksi asianajaja, valtakirjalla hakijaa edustava henkilö tai alaikäisen hakijan huoltaja. Myös hakijan on yleensä oltava paikalla hakemusta jätettäessä.
 - Poikkeuksellisissa tapauksissa voidaan hyväksyä, että hakemuksen jättää laillinen edustaja yksin, jos hakijan läsnäoloa ei voida kohtuudella edellyttää esimerkiksi hänen terveydentilansa vuoksi, tai jos hakija on vastasyntynyt lapsi. Tällöin on esitettävä lääkärintodistus tai muu selvitys syystä, miksi hakija ei ole paikalla. Hakijaa voidaan tarvittaessa pyytää asioimaan henkilökohtaisesti viranomaisen luona myöhemmin.
 - Laillinen edustaja ei voi panna hakemusta vireille Suomessa, jos hakija on tuolloin ulkomailla, mutta laillinen edustaja voi valtuuttaa ulkomailla olevan henkilön panemaan hakemuksen vireille (käräjäoikeuden määräämä alaikäisen edustaja ei kuitenkaan voi valtuuttaa toista henkilöä hoitamaan edustajalle kuuluvia tehtäviä).
- Oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta sekä perheenjäsenen oleskelukorttia voi hakea vain hakija itse tai hänen laillinen edustajansa. Hakemus on jätettävä Migrille Suomessa. Hakemusta ei voi jättää ulkomailla.

- Alle 18-vuotiasta lasta koskevan hakemuksen voi täyttää ja allekirjoittaa hänen huoltajansa, edustajansa tai henkilö, jonka huoltaja on valtakirjalla valtuuttanut panemaan hakemuksen vireille.
 - Lapsen on yleensä oltava henkilökohtaisesti läsnä edustustossa tai Migrin palvelupisteessä hakemusta jätettäessä. Poikkeuksellisesti hakemuksen voi jättää ilman lapsen läsnäoloa esim. silloin, jos hakija on vastasyntynyt lapsi tai hakijan terveydentilaan liittyvä painava syy estää hänen läsnäolonsa.
 - Sijaishuollossa olevan eli huostaanotetun lapsen puhevalta säilyy huoltajalla tietyin rajoituksin. Sosiaalihuollosta vastaavalla viranomaisella on oikeus päättää joistakin mm. lapsen olinpaikkaa, hoitoa ja muuta huolenpitoa koskevista asioista (Lastensuojelulaki 45 §). Oleskeluoikeutta koskevan hakemuksen jättämistä voidaan pitää asiana, jossa sosiaalihuollosta vastaava viranomainen voi käyttää sijaishuollossa olevan lapsen puhevaltaa.
 - Käräjäoikeuden määräämä edustaja ei voi valtuuttaa toista henkilöä hoitamaan edustajan tehtäviä puolestaan.
 - 15 vuotta täyttäneellä lapsella on hallintoasiassa rinnakkainen puhevalta, joten hän voi tehdä hakemuksen myös itse.
- Oleskelulupahakemus on jätettävä ulkomailla Suomen edustustolle tai Suomessa Migrille.
- Pääsääntöisesti ensimmäistä oleskelulupaa tulisi hakea ulkomailla ennen Suomeen saapumista. Ensimmäistä oleskelulupaa voi hakea Suomessa vain ulkomaalaislaissa nimenomaisesti säädetyillä perusteilla (UuKL 60 § 1 mom.).
 - Oleskelulupahakemuksen voi jättää Suomen edustustolle sellaisessa maassa, missä hakija oleskelee laillisesti ja voi osoittaa oleskelunsa laillisuuden asiakirjaselvityksellä (esim. oleskelulupa, viisumi, viisumivapaus tai UNHCR:n todistus pakolaisasemasta taikka pakolaisaseman hakemisesta oleskelumaassa). Hakemuksen vastaanottava edustusto arvioi hakijan oleskelun laillisuuden.
 - Konsulipalvelulaissa (498/1999) sekä sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään siitä, missä edustustossa kunkin valtion kansalaiset voivat asioida. Toimivaltaista edustustoa ja asiointipaikan vaihtamista koskevissa kysymyksissä asiakas ohjataan käntymään ulkoministeriön tai asianomaisen edustuston puoleen. Migr ei voi vaikuttaa asiointipaikkaan ulkomailla.
- Ensimmäinen oleskelulupa voidaan pääsäännöstä poiketen myöntää Suomessa haettuna mm. silloin, jos edellytykset luvan myöntämiseksi ulkomailla ovat olemassa ja luvan epäminen olisi ilmeisen kohtuutonta (UuKL 49 § 1 mom. 5 kohta).
 - Neuvonnassa on korostettava pääsääntöä, eli oleskelulupaa olisi haettava ennen maahan saapumista, erikseen UuKL:ssa säädettyjä tilanteita lukuun ottamatta.

- Migri ei yleensä epää ensimmäistä oleskelulupaa vain siksi, että lupaa on haettu Suomessa. Neuvonnassa on kuitenkin korostettava, että luvan myöntäminen Suomessa haettuna on aina harkinnanvaraista ja poikkeaa pääsäännöstä.
- Suomessa oleskelulupahakemuksensa jättävä asiakas toimii omalla riskillään ja tietoisena siitä, että menettely poikkeaa ulkomaalaislain mukaisesta pääsäännöstä.
- Suoraan Migrille kirjeitse tai sähköpostitse lähetetty hakemus palautetaan hakijalle ja häntä neuvotaan jättämään hakemuksensa viranomaiselle henkilökohtaisesti tai käyttämään sähköistä asiointipalvelua. Hakemus ei tule vireille ennen normaalia asiointia viranomaisen luona tai sähköisessä asiointipalvelussa
- Sähköistä asiointia käsitellään erikseen jäljempänä.

3.2 Hakemuksen on jättänyt henkilö, jolla ei ole vireillepano-oikeutta

- Jos hakemusta jättävällä ei ole lain mukaan vireillepano-oikeutta, on häntä neuvottava luopumaan hakemuksen jättämisestä. Hakemuksesta peritään näissäkin tilanteissa käsittelymaksu, jos hakemus kuitenkin jätetään. Jos asiakas neuvonnasta huolimatta haluaa jättää hakemuksen, viranomainen ei voi estää sitä.
- Jos hakemuksen on jättänyt henkilö, jolla ei ole vireillepano-oikeutta, Migri tekee asiassa tutkittajättämisspätöksen.
- Vireillepano-oikeus puuttuu esimerkiksi perheenkokoajalta, työnantajalta ja au pairin isäntäperheeltä
- Jos asiassa on epäselvyyttä hakemuksen tosiasiallisesta tekijästä, on asiakkaalle ennen tutkittajättämisspätöksen tekemistä varattava mahdollisuus täydentää hakemusta hakijan itsensä täyttämällä hakemuslomakkeella sekä hakijalta otettavilla biometrisillä tunnistetuilla. Jos käsittelymaksu on jo maksettu, ei hakemusta täydentävältä hakijalta peritä samasta hakemuksesta enää uutta käsittelymaksua.
 - Käytännössä epäselvyyttä voi aiheuttaa esimerkiksi se, että perhesideperusteinen hakemus on jätetty hakijan olinpaikassa mutta hakemuksen tekijäksi on merkitty perheenkokoaja vaikka on mahdollista, että hakijakin on ollut tuolloin paikalla.

3.3 Oleskelulupaa on haettu perusteella, jolla sitä ei voida myöntää

- Jos hakija on hakenut oleskelulupaa sellaisella perusteella, jolla lupaa ei ylipäätään voida myöntää, Migri tekee tuon seikan perusteella suppean kielteisen päätöksen, jossa ei oteta kantaa varsinaisiin asiaperusteisiin.
- Lupaedellytyksiä ei ole esimerkiksi silloin, kun hakija on ns. muu omainen ja oleskelulupahakemuksen perusteena on perheside perheenkokoajaan, joka ei ole Suomen kansalainen eikä kansainvälistä suojelua saanut.

- Jos lupaedellytykset puuttuvat, on hakijaa neuvottava luopumaan hakemuksen jättämisestä. Hakemuksesta peritään näissäkin tilanteissa käsittelymaksu, jos hakija neuvonnasta huolimatta jättää hakemuksen.
- Hakemusta ei voi kieltäytyä ottamasta vastaan.

3.4 Käsittelymaksun periminen

- Hakemuksen vastaanottava viranomainen perii vireillepanon yhteydessä voimassa olevan maksuasetuksen mukaisen käsittelymaksun (Sisäministeriön asetus Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta).
- Sähköistä asiointipalvelua käyttävä hakija voi maksaa käsittelymaksun joko sähköisesti (verkkopankki tai maksukortti) tai viranomaisen luona asioidessaan.
- Asiakkaalla voi olla oikeusapupäätös, joka vapauttaa velvollisuudesta suorittaa Migrin perimä käsittelymaksu. Kyse voi olla esimerkiksi ennen hakemuksen vireillepanoa annetusta oikeusapupäätöksestä, jonka kohteeksi on merkitty "perheenyhdistäminen". Jos asiakas vetoaa oikeusapupäätökseensä, on päätöksestä tarkistettava, mitä tarkoitusta varten oikeusapua on myönnetty. Oikeusapupäätöksen mahdollinen vaikutus Migrin käsittelymaksuihin riippuu päätöksen sisällöstä ja on arvioitava jokaisessa tapauksessa erikseen.
- Oleskelulupahakemuksen sekä muun ulkomaalaislain nojalla tehdyn hakemuksen käsittelyn jatkaminen sen vireille tulon jälkeen edellyttää, että käsittelymaksu on suoritettu. Hakemus raukeaa, jollei maksua ole kohtuullisessa ajassa suoritettu (UlkL 10 a §). Lain perustelujen mukaan 10 a §:n mukainen raukeamispäätös ei ole valituskelpoinen hallintopäätös (HE 2/2016 vp, s 14).
 - Lain perustelujen mukaan kohtuullisena aikana käsittelymaksun suorittamiseen voitaisiin lähtökohtaisesti pitää yhtä kuukautta.
 - Käsittelymaksua ei voi suorittaa enää sen jälkeen, kun Migri on tehnyt päätöksen hakemuksen raukeamisesta.
- Jos hakemuksen vastaanottanut viranomainen on oman virheensä vuoksi jättänyt käsittelymaksun perimättä tai perinyt liian pienen maksun, Migri lähettää hakijalle täydennyspyynnön, jossa hänelle varataan mahdollisuus maksaa puuttuva maksu kuukauden kuluessa.
 - Jos hakijalta on peritty liian pieni käsittelymaksu, eikä hän maksa puuttuvaa summaa määräajassa, hakemus raukeaa ja häneltä jo peritty summa palautetaan.
- Jos hakemuksen vastaanottanut viranomainen ilmoittaa hakijalle oikean käsittelymaksun mutta hakija tietoisesti jättää sen maksamatta tai maksaa liian pienen maksun, hakijaa on pyydetävä täydentämään hakemustaan kuukauden kuluessa puuttuvalla käsittelymaksulla tai hakemus raukeaa. Pyyntöä voi esittää hakijalle jo hakemusta jätettäessä, jolloin erillistä täydennyspyyntöä ei tarvita. Pyyntöä esittäminen on kirjattava UMA-

järjestelmään. Mahdollisesti jo maksettua summaa ei tällöin palauteta, jos hakemus raukeaa.

- Jos hakemuksen vastaanottanut viranomais on oman virheensä vuoksi perinyt liian suuren käsittelymaksun, liikaa peritty summa palautetaan asiakkaalle.
 - Jos hakija on Suomessa, häntä pyydetään ilmoittamaan tilinumeronsa Migrille ja kyseinen summa palautetaan hänen pankkitililleen. Tilinumeron ilmoittamista varten hakijalle annetaan Migrin käyttötuen sähköpostiosoite <esupport@migri.fi>.
 - Palautus voidaan maksaa myös Migrin palvelupisteessä, jos hakija on esimerkiksi maksanut sähköisesti väärään asiatyyppiin liittyvän liian suuren summan ja hänelle hyvitetään maksujen välinen erotus. Palvelupisteessä tehtävää palautusta varten hakijalla on oltava maksukortti, jolle maksu voidaan palauttaa. Palautusta ei makseta käteisellä.
- Jos hakija on ulkomailla, Migri pyytää päätöksen tiedoksiannettavaa edustustoa palauttamaan kyseisen summan tiedoksiannon yhteydessä.

3.5 Hakijan henkilöllisyyden todentaminen

- Ulkomaalaisen on hänen asiaansa käsittelevän viranomaisen kehotuksesta esitettävä matkustusasiakirjansa tai muulla luotettavalla tavalla todennettava henkilöllisyytensä (Ulk 130 § 1 mom.).
- Hakijan henkilöllisyyden selvittämistä ja todentamista ei ole laissa nimenomaisesti säädetty oleskeluluvan myöntämisen edellytykseksi. Sitä voidaan kuitenkin pitää hakemuksen ratkaisemisen kannalta tosiasiallisesti välttämättömänä. Jos hakijan henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todentaa, on yleensä vaikeaa tai jopa mahdotonta arvioida myöskään laissa nimenomaisesti säädettyjen oleskeluluvan myöntämisedellytysten täyttymistä. Tämän vuoksi hakijaa on oleskelulupa-asiansa yhteydessä kehotettava esittämään luotettavaa selvitystä henkilöllisyydestään.
- Yleensä selvitys henkilöllisyydestä on esitettävä hakemuksen vireillepanon tai sähköistä asiointipalvelua käyttävän hakijan tunnistautumisen yhteydessä. Yksittäisessä tapauksessa tämä voi tapahtua myös hakemuksen käsittelyn myöhemmässä vaiheessa.
- Luotettavana selvityksenä henkilöllisyydestä voidaan yleensä pitää esimerkiksi voimassa olevaa, maahantulon ja maassa oleskeluun hyväksytyä matkustusasiakirjaa, ellei yksittäisessä tapauksessa ole perusteltua aihetta epäillä asiakirjan olevan väärä tai väärennetty.
- Myös muu asiakirja kuin matkustusasiakirja voi sisältää sellaisia hakijan henkilöllisyyttä todentavia tietoja, jotka voidaan ottaa huomioon. Selvitysten merkitystä on arvioitava tapauskohtaisesti vapaan todisteiden harkinnan periaatteen mukaan.

3.6 Viranomaisen velvollisuus huolehtia asian selvittämisestä

- Viranomaisen on huolehdittava asian selvittämisestä. Selvittämisvelvollisuus on osittain myös asianosaisella, jonka on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista ja myötävaikutettava asiansa selvittämiseen (UlkL 7 § 2 mom.).
- Ulkomaalaislain lisäksi tiettyjä oleskelulupaperusteita koskevissa erillislaeissa, esimerkiksi ns. tutkija- ja opiskelijalain (719/2018) 28 §:ssä, on erityissäännöksiä selvittämisvelvollisuudesta kyseisissä asioissa.
- Tarvittaessa asianosaiselle on esitettävä selvityspyyntö, jossa on yksilöitävä, mitä lisäselvitystä hänen täytyy esittää. Pyyntöä esitettäessä on suhteellisuusperiaatteen mukaisesti huomioitava, millaisia selvitysketjuja asianosaisella on käytettävissään. Pyyntöä on mainittava aika, mihin mennessä selvitys on esitettävä, ja että selvityksen puuttuminen voi vaikuttaa päätökseen epäedullisesti.
 - Hakemuslomakkeessa sekä sähköisessä asiointipalvelussa on mainittu selvitykset, jotka hakijan on liitettävä hakemukseensa.
 - Tarvittaessa Migri voi asian selvittämiseksi pyytää muitakin kuin lomakkeessa mainittuja selvityksiä. Asianosainen voi esittää muita kuin lomakkeessa mainittuja selvityksiä myös oma-aloitteisesti.
- Viranomaisen selvittämiskeinot voivat olla asianosaisen keinoja tehokkaampia, jolloin selvittämisvelvoitetta ei pidä kohdistaa asianosaiseen. Yleensä asianosaiselta pyydettävä selvitys pitää rajata seikkoihin, jotka asianosainen voi kohtuudella selvittää, tai tietoihin jotka ovat helpoiten asianosaisen itsensä hankittavissa.

4 Sähköisestä asioinnista

4.1 Hakemuksen vireillepano sähköisesti

- Oleskelulupahakemuksen voi yleisimmillä hakuperusteilla panna vireille myös internetissä, Migrin sähköisessä asiointipalvelussa eli Enter Finlandissa. Asiointipalvelussa voi hakea myös unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta sekä perheenjäsenen oleskelukorttia.
- Sähköinen hakemus tulee vireille, kun hakija lähettää sen sähköisen asiointipalvelun kautta, ei vasta hakijan käydessä viranomaisen luona tunnistautumassa.
 - Jatkolupahakemuksen ajoissa jättämisen kannalta ratkaiseva on ajankohta, jolloin hakija lähettää hakemuksensa asiointipalvelun kautta. Sen mukaan määräytyy esimerkiksi työnteko-oikeuden jatkuminen sekä pysyvään oleskelulupa vaadittavan oleskelun yhtäjaksoisuus.
 - UlkL 38 §:n (1167/2022) 2 momentin ja 114 §:n 4 momentin (1167/2022) mukaiset määräajat katkeavat, kun hakija lähettää hakemuksensa asiointipalvelun kautta.

- Vaikka hakija ei vireillepanon jälkeen kävisi tunnistautumassa, on hänen hakemukseensa yleensä tehtävä päätös, joka on myös annettava hakijalle tiedoksi. Vain poikkeustapauksessa hakemuksen saa poistaa järjestelmän asiakirjalistalta teknisesti eli ilman, että hakemukseen tehdään päätöstä.
- Pikakaistalla käsiteltävien hakemusten käsittely voidaan aloittaa jo ennen henkilökohtaista asiointia, minkä on tarkoitus lyhentää käsittelyaikaa. Tällöin käsittelyaika lasketaan siitä, kun hakija jättää hakemuksensa sähköisesti. Pikakaistaksi kutsutaan Migrin palvelulupausta käsitellä tietyt sähköisesti jätetyt hakemukset kahdessa viikossa.
- Hakijan on jätettävä sähköinen hakemuksensa omalta käyttäjätilitään. Käyttäjätilin luomisen yhteydessä hakija sitoutuu noudattamaan sähköisen asioinnin käyttöehtoja.
 - Alaikäistä lasta koskevan hakemuksen voi kuitenkin jättää hänen huoltajansa käyttäjätilin kautta.
 - Myös alaikäinen hakija voi jättää hakemuksen omalta käyttäjätilitään, mutta hänen hakemukseensa on aina liitettävä huoltajan antama suostumus lapsen Suomeen muutolle. Itsenäisesti asioivat alaikäiset ovat yleensä teini-ikäisiä, jotka hakevat oleskelulupaa opiskelua varten.
- Käsittelymaksun voi maksaa sähköisesti tai viranomaisen luona asioitaessa.
- Sähköisesti hakemuksensa jättäneen on yleensä käytävä henkilökohtaisesti Suomen edustustossa tai Migrin palvelupisteessä tunnistautumassa eli todistamassa henkilöllisyytensä, esittämässä hakemuksensa liitteiden alkuperäiset kappaleet ja antamassa biometriset tunnisteensa (sormenjäljet ja kasvokuva) sekä allekirjoituksensa. Kaikkien jatkolupaa hakevien ei kuitenkaan tarvitse käydä tunnistautumassa. Mikäli tunnistautumista ei tarvita, jatkoluvan hakija saa siitä tiedon asiointipalvelussa.
 - Ulkomailla olevan hakijan on asioitava häntä palvelevassa Suomen edustustossa tai ulkoisen palveluntarjoajan luona, jolle kyseinen Suomen edustusto on ulkoistanut tehtäviään.
 - Suomessa olevan hakijan on asioitava Migrin palvelupisteessä.
 - Migr ei voi vaikuttaa siihen, missä edustustossa ulkomailla oleva hakija voi asioida. Tarvittaessa asiakas saa lisätietoja edustustossa asioimisesta ulkoministeriöltä tai kyseiseltä edustustolta, esimerkiksi niiden verkkosivuilta.
 - Oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta ja oleskelukorttia voi hakea vasta maahantulon jälkeen, joten hakijan on käytävä tunnistautumassa Suomessa Migrin palvelupisteessä.
- Ulkomailla olevan hakijan on kolmen kuukauden kuluessa sähköisen hakemuksen jättämisestä käytävä edustustossa tunnistautumassa tai varattava sitä varten asiointiaika. Suomessa olevan hakijan on kolmen kuukauden kuluessa käytävä Migrin palvelupisteessä tunnistautumassa.

- Menettelyjen erilaisuus johtuu siitä, että Migrin palvelupisteessä on mahdollisuus asioida myös ilman ajanvarausta, edustustoissa ei välttämättä ole.
- Jos ulkomailla oleva hakija ei saa asiointiaikaa kolmen kuukauden sisällä, on hänen varattava aikaisin mahdollinen aika ja lähetettävä Migrille selvitys tilanteestaan sähköisen asiointipalvelun kautta. Suomessa oleva hakija voi asioida Migrin palvelupisteessä myös ilman ajanvarausta, joten hänen odotetaan asioivan kolmen kuukauden kuluessa.
- Tunnistautumista koskeva määräaika ilmoitetaan asiointipalvelun käyttöehdoissa, jotka hakijan on hyväksyttävä ennen hakemuksen jättämistä.
- Jos hakija on maksanut käsittelymaksun, mutta ei käy siihen varatussa määräajassa tunnistautumassa tai varaa asiointiaikaa tunnistautumista varten ja ilmoita saamastaan myöhemmästä ajasta, Migri tekee hakemukseen kielteisen päätöksen. Jos hakija ei ole maksanut käsittelymaksua Migri tekee päätöksen asian raukeamisesta.
 - Tarvittaessa hakijaa on pyydetty täydentämään hakemustaan tunnistautumisella. Oikeuskäytännön mukaan kielteistä päätöstä ei pidä tehdä pelkän käyttöehdoissa mainitun määräajan noudattamatta jättämisen perusteella. Sähköisen asioinnin yhteydessä hakijalle annettu ohjeistus ei poista viranomaisen velvollisuutta varata hakijalle tilaisuutta puutteellisen hakemuksen täydentämiseen (HeHaO 16.11.2018, 26863/110/2017).
 - Tämän ei voida katsoa rajoittavan ulkomaalaisen oikeuksia enempää kuin on välttämätöntä. Hakijalla on mahdollisuus myös kirjalliseen hakemusmenettelyyn, jos hän ei toimi tai voi toimia sähköiseen asiointiin vaadittavalla tavalla.
- Hakija voi halutessaan käyttää sähköisen hakemuksensa tekemiseen avustajaa mutta hakemus on jätettävä hakijan omalta käyttäjätilitä ja hakijan on hyväksyttävä asiointipalvelun käyttöehdot. Hakijan on myös itse saavuttava viranomaisen luo tunnistautumaan.
 - Oletuksena on, että hakija on tietoinen hänen käyttäjätilitään jätetystä hakemuksesta sekä hakemuksen ja sen liitteiden sisällöstä, vaikka tiedot olisikin tosiasiaa syöttänyt hakijan apuna toiminut toinen henkilö. Hakija vastaa hänen käyttäjätilitään jätetyistä tiedoista ja niiden paikkansapitävyydestä.

4.2 Päätöksen tiedoksianto sähköisesti

- Migri on antanut erillisen päätösten tiedoksiantamista koskevan ohjeen.
- Sähköistä asiointipalvelua voi käyttää joko heikosti tunnistautuneena (käyttäjätunnus ja salasana) tai vahvasti tunnistautuneena (suomalaiset verkkopankkitunnukset tai poliisin myöntämään henkilökorttiin sisältyvä kansalaisvarmenne).

- Sähköisen asiointipalvelun käyttäjälle päätös annetaan tiedoksi ensisijaisesti sähköisesti. Hakija voi noutaa päätösasiakirjan liitteineen sähköisessä muodossa asiointipalvelusta. Oleskelulupakortti tai oleskelukortti toimitetaan Suomessa olevalle joko ns. suoratoimituksella tai Migrin kautta virastotoimituksella. Ulkomailla olevalle oleskelulupakortti toimitetaan edustuston kautta.
- Oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettava todistus luovutetaan unionin kansalaiselle yleensä henkilökohtaisesti Migrin palvelupisteessä. Jos todistusta ei poikkeuksellisesti voida antaa samalla, kun unionin kansalainen asioi Migrin palvelupisteessä henkilökohtaisesti, todistus toimitetaan hänelle myöhemmin joko sähköisesti tai kirjeitse.

4.3 Sähköiseen asiointiin liittyviä poikkeustilanteita

4.3.1 Hakija on jättänyt sähköisesti useita päällekkäisiä hakemuksia

- Lähtökohtaisesti jokainen asiointipalvelun kautta jätetty hakemus on avattava UMA-järjestelmään ja hakemukseen on tehtävä päätös. Vain poikkeustapauksessa hakemuksen saa poistaa asiointipalvelun asiakirjalistalta teknisesti ilman, että siihen tehdään päätöstä.
- UMA-järjestelmään avatut päällekkäiset hakemukset yhdistetään siihen asiaan, jossa asian varsinainen käsittely tapahtuu ja johon varsinainen päätös tehdään. Kun päätös on tehty, kirjataan myös jokaiseen päällekkäiseen hakemukseen päätöstoimenpide, jonka tyyppi on "Ratkaistu toisella diaarinumerolla".
- Saman asiakkaan jättämä selvästi tarpeeton ja ylimääräinen hakemus voidaan jättää avaamatta UMA-järjestelmään ja poistaa asiointipalvelun asiakirjalistalta esimerkiksi silloin, jos:
 - on ilmeistä, että ylimääräinen hakemus on jätetty viranomaisen antaman virheellisen neuvon tai tietojärjestelmän vian vuoksi,
 - hakemukset on jätetty muutaman vuorokauden sisällä ja ne ovat sisällöltään ja perusteeltaan samankaltaisia (täydellistä identtisyttä ei vaadita, mutta keskeisen sisällön oltava selvästi samankaltaista); tai
 - kyse on asiattoman tai kokonaan puuttuvan sisällön perusteella ilmeisen aiheettomasta hakemuksesta.
- Jos hakija ottaa Migriin yhteyttä ja kertoo jättäneensä erehdyksen, teknisen vian tai muun vastaavan syyn vuoksi tarpeettoman hakemuksen, hänet ohjataan ottamaan yhteyttä asiointipalvelun tekniseen tukeen <esupport@migri.fi>.

4.3.2 Sähköistä hakemusta ei löytynyt tunnistaustumiskäynnillä ja hakija jättää uuden hakemuksen kirjallisesti

- Jos sähköisesti jätettyä hakemusta ei teknisen vian vuoksi näy asiointipalvelussa, kun hakija saapuu tunnistautumaan, ja hän tällöin

päättää jättää uuden hakemuksen kirjallisesti, menetellään käsittelymaksujen kanssa seuraavasti;

- Jos hakija on jo maksanut käsittelymaksun sähköisesti ja maksaa nyt uudelleen viranomaiselle, päätöksen tiedoksiannon yhteydessä hakijalle palautetaan hänen liikaa maksamansa summa. Yleensä maksu palautetaan hakijan pankkitilille.
- Jos hakija ei ole vielä maksanut käsittelymaksua, häneltä peritään kirjallisesta hakemuksesta poikkeuksellisesti sähköisen hakemuksen alempi maksu, koska kirjallisen hakemuksen jättäminen johtuu hakijasta riippumattomasta syystä.
- Jos hakemus tällaisessa tapauksessa avataan UMA-järjestelmään kirjallisen hakemuksen perusteella, vaikka se on aiemmin jätetty myös sähköisesti, on asiaa käsiteltävä UMA-järjestelmässä kirjallisen hakemuksen kautta, koska biometriset tunnisteet on liitetty siihen. Hakemuksia ei voi UMA:ssa yhdistää.
- Hakemuksen järjestelmään avaavan on kirjattava molempiin asioihin merkintä, että hakemukset liittyvät toisiinsa, jotta viimeistään käsittelyvaiheessa tiedetään avata UMA:an myös sähköinen hakemus ja pyytää lisäselvitykset sekä suorittaa tiedoksianto sähköisen asiointipalvelun kautta.

4.3.3 Hakemus on tehty muulta kuin hakijan omalta käyttäjätilitä

- Jokaisen täysi-ikäisen hakijan on tehtävä sähköinen hakemuksensa oman käyttäjätilinsä kautta. Vain alaikäistä lasta koskevan hakemuksen voi tehdä hänen huoltajansa käyttäjätilitä.
- Toisen henkilön käyttäjätilitä tehty hakemus poistetaan sähköisen asiointipalvelun asiakirjalistalta ja asiakkaan mahdollisesti jo maksama käsittelymaksu palautetaan.
- Saadakseen hakemuksensa vireille, hakijan on tehtävä uusi hakemus omalta käyttäjätilitään tai jätettävä kirjallinen hakemus.
 - Hakemuksen vireilletulopäiväksi katsotaan uuden hakemuksen vireilletulopäivä.
- Jos esimerkiksi tunnistautumiskäynnin yhteydessä havaitaan, että hakemus on jätetty väärän henkilön käyttäjätilitä, Migri tai edustusto voi ottaa kirjallisen hakemuksen vastaan saman asiointikäynnin yhteydessä, mikäli se on kohtuullista esimerkiksi hakijan pitkän asiointimatkan vuoksi.
 - Tällöin hakijalta peritään sähköisen ja kirjallisen hakemuksen käsittelymaksujen erotus. Mikäli käsittelymaksu peritään virheellisesti kokonaan uudelleen, liikaa maksettu summa palautetaan asiakkaalle.
 - Väärältä käyttäjätilitä tehty sähköinen hakemus poistetaan asiointipalvelun asiakirjalistalta.

4.3.4 Unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä on virheellisesti hakenut oleskelulupaa

- Jos vapaan liikkuvuuden soveltamisalaan kuuluva unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä on väärinkäsityksen tai puutteellisen neuvonnan vuoksi hakenut sähköisesti oleskelulupaa, on häntä tunnistautumisen yhteydessä tai mahdollisuuksien mukaan jo aiemmin, neuvottava käyttämään oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja hakemaan todistusta oleskeluoikeutensa rekisteröimisestä tai oleskelukorttia.
- Jos Suomessa oleva hakija päättää luopua oleskeluluvan hakemisesta ja käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen, virheellisesti jätetty oleskelulupahakemus voidaan poistaa järjestelmän asiakirjalistalta ja hakijan mahdollisesti maksama käsittelymaksu palauttaa.

4.3.5 Hakija on virheellisesti hakenut ensimmäistä oleskelulupaa jatkoluvan sijaan tai päinvastoin

- Jos hakija on väärinkäsityksen tai puutteellisen neuvonnan vuoksi jättänyt sähköisen asiointipalvelun kautta ensimmäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksen, kun hänen tarkoituksenaan oli hakea jatkolupaa, tai päinvastoin, oikea hakijan tarkoittama hakemus avataan UMA-järjestelmään tunnistautumiskäynnin jälkeen.
- Hakijalta peritään hänen maksamansa käsittelymaksun ja oikean hakemuksen mukaisen käsittelymaksun erotus tai hänelle palautetaan hänen liikaa maksamansa summa tilanteeseen parhaiten soveltuvalla tavalla.
- Mikäli hakija on ulkomailla ja tunnistautuu edustustossa, katsotaan oleskelulupahakemus aina ensimmäistä oleskelulupaa koskevaksi hakemukseksi. Jatkolupaa on UlkL 60 §:n 2 mom:n nojalla haettava Suomessa.

4.3.6 Hakija on jättänyt sähköisesti väärän hakemuksen asiassa, jossa sähköinen asiointi ei ole mahdollista

- Jos hakija on jättänyt sähköisesti väärän hakemuksen asiassa, jossa sähköinen asiointi ei ole lainkaan mahdollista, yleensä kyseinen väärä hakemus avataan UMA-järjestelmään ja siihen tehdään päätös. Väärää hakemusta ei siis yleensä poisteta asiointipalvelun asiakirjalistalta tekemättä päätöstä.
- Oikea eli hakijan todellista tarkoitusta vastaava hakemus otetaan vastaan kirjallisesti, tehdään sitä koskeva vireillepanotoimenpide UMA-järjestelmään, ja yhdistetään asiaan myös väärä sähköisesti jätetty hakemus. Kun oikea hakemus ratkaistaan, kirjataan väärään hakemukseen päätös "Ratkaistu toisella diaarinumerolla". Yleensä molemmista hakemuksista peritään käsittelymaksu, ellei ole ilmeistä, että väärä hakemus on jätetty viranomaisen antaman virheellisen neuvon tai muun viranomaisesta johtuvan syyn vuoksi.

4.3.7 Hakija on tietoisesti hakenut oleskelulupaa väärällä perusteella

- Jos tunnistautumisen yhteydessä ilmenee, että hakija on hakenut ensimmäistä oleskelulupaa tai jatkolupaa joko tietoisesti tai saamastaan neuvonnasta huolimatta väärällä perusteella, hakemusta käsitellään hakijan sähköisessä asiointipalvelussa ilmoittaman perusteen mukaisesti.
- Hakijaa neuvotaan jättämään uusi hakemus oikealla perusteella sekä perumaan väärällä perusteella jättämänsä hakemus, jolloin se raukeaa. Hakijaa ei kuitenkaan voi velvoittaa perumaan hakemustaan. Mikäli hän ei peru hakemustaan, siihen tehdään päätös, joka on käytännössä yleensä kielteinen.
- Käsittelymaksua ei tällöin palauteta riippumatta siitä, perutaanko hakemus.

4.3.8 Hakija haluaa perua sähköisen hakemuksensa

- Hakijaa neuvotaan lähettämään peruutusilmoituksensa suoraan Migrille tai asiointipaikaksi valitsemalleen edustustolle, joka välittää ilmoituksen Migrille. Ilmoitus tulisi mielellään lähettää sähköpostitse samasta osoitteesta, jolla hakija on luonut sähköiseen asiointipalveluun käyttäjätilinsä. Halutessaan hakija voi käyttää myös muuta sähköpostiosoitetta, lähettää kirjallisen ilmoituksensa kirjeitse tai tuoda sen viranomaiselle henkilökohtaisesti.
- Peruutusilmoituksen lähettämistä sähköisesti suoraan asiointipalveluun ei suositella, koska se viivyttaisi ilmoituksen käsittelyä. Käytännössä ilmoitus huomattaisiin asiointipalvelussa vasta silloin, kun hakemus otetaan käsiteltäväksi.
- Asiointipalvelun tekniselle tuelle lähetetty peruutusilmoitus välitetään hakemusta Migrissä käsittelevälle yksikölle.
- Hakijan mahdollisesti jo maksama käsittelymaksu palautetaan, jos hakija ei ennen peruutusta ole vielä käynyt viranomaisen luona tunnistautumassa. Hakemuksen käsittelyä koskevien toimenpiteiden katsotaan alkavan sähköisen hakemuksen kohdalla hakijan tunnistautumisesta, joten ennen sitä perutun hakemuksen käsittelymaksu voidaan palautta maksuasetuksen (1042/2022) 7 §:n nojalla. Maksun palauttaminen ei tällöin edellytä, että hakemus olisi jätetty viranomaisen antaman väärän neuvon tai muun viranomaisen tekemän virheen vuoksi.
- Asiointipalvelun tekninen tuki ja Migrin taloushallinto voivat yleensä hoitaa maksun palauttamisen itsenäisesti. Vain epäselvissä tapauksissa on aiheellista kääntyä hakemusta käsittelevän yksikön puoleen ennen maksun palauttamista.

4.3.9 Hakija ei voi käyttää käyttäjätiliään viranomaisesta riippumattomasta syystä

- Jos hakija on jättänyt hakemuksensa sähköisesti, mutta ei enää voi jatkaa asiointiaan sähköisesti viranomaisesta riippumattomasta syystä, hänen hakemuksensa käsittelyä voidaan jatkaa kirjallisesti vireille pannun

hakemuksen tavoin. Tällöin asiakasta pyydetään maksamaan kirjallisesta ja sähköisestä hakemuksesta perittävien käsittelymaksujen erotus, sillä käsittelystä aiheutuvat kustannukset eivät enää vastaa sähköisen hakemuksen edullisempaa käsittelymaksua.

- Jos hakija ei maksa käsittelymaksujen erotusta, hänen hakemuksensa käsittelyä ei jatketa, ja Migri tekee päätöksen asian raukeamisesta.
 - Asian rautessa hakijalle ei palauteta hänen maksamaansa käsittelymaksua. Hakija on tehnyt valinnan jättää hakemuksensa nimenomaan sähköisesti, vaikka hänellä olisi ollut mahdollisuus valita myös kirjallinen menettely. Jos sähköisen asiainnin jatkaminen myöhemmin osoittautuu asiakkaalle ylivoimaiseksi muusta kuin viranomaisesta johtuvasta syystä, ei maksun palauttamiseen ole aihetta.

4.3.10 Palveluntarjoajan tunnistamalle hakijalle on annettu virheellisesti henkilötunnus

- Ulkomaalaisen tiedot väestötietojärjestelmään tallettavan viranomaisen on varmistuttava hänen henkilöllisyydestään. Jos oleskeluluvan hakijan tunnistaa edustuston sijaan sen oleskelulupatehtäviä hoitava palveluntarjoaja, ei ole kyse viranomaisen suorittamasta varmistumisesta. Hakijalle ei pidä sen perusteella antaa henkilötunnusta.
- Edustustoja on neuvottu ilmoittamaan Migrille sähköpostitse sellaisten asiakkaiden asiakasnumerot, joille on virheellisesti annettu henkilötunnus, vaikka hakijan on tunnistanut vain palveluntarjoaja.
- Kun Migri saa edustustolta tiedon virheellisesti annetusta henkilötunnuksesta, ilmoittaa se asiasta edelleen Digi- ja väestötietovirastolle sekä varmistaa, että hakija saa tiedon virheestä ja jatkotoimista Migriltä tai edustustolta.
- Migri tilaa uuden oleskelulupakortin ilman merkintää henkilötunnuksesta ja luovuttaa kortin hakijalle. Uudesta kortista ei peritä maksua hakijalta.
- Jos uuden oleskelulupakortin toimittaminen ulkomaille viivyttäisi hakijan suunniteltua Suomeen tuloa, voidaan hänelle luovuttaa tilapäisesti virheellinen kortti. Uusi kortti luovutetaan hakijalle myöhemmin Suomessa ja virheellinen kortti otetaan viranomaisen haltuun tuhottavaksi.

5 Maassa oleskelusta ja liikkumisesta hakemuksen vireillä ollessa

5.1 Voiko oleskelulupahakemuksensa edustustoon jättänyt vieraila Suomessa hakemuksensa vireillä ollessa?

- Voi, jos edustusto myöntää hakijalle viisumin tai hän voi saapua Suomeen viisumivapauden perusteella. Pelkän ulkomailta edustustolle jätetyn oleskelulupahakemuksen perusteella ei voi saapua Suomeen.
- Ulkomailta jätetty oleskelulupahakemus ei Suomessa jätetyn hakemuksen tavoin tuo UlkL 40 §:n mukaista oleskeluoikeutta. Ulkomailta jätetyn

hakemuksen turvin ei siis voi ylittää viisumin tai viisumivapauden sallimia oleskelupäiviä.

5.2 Hakija on jättänyt oleskelulupahakemuksensa Suomessa Migrille

5.2.1 Voiko päätöstä odottaa Suomessa vaikka viisumi tai viisumivapausaika ylittyy?

- Voi, kunnes hakemus on ratkaistu (UlkL 40 § 3 mom.). Jos oleskelulupaa ei myönnetä, tehdään yleensä myös päätös hakijan maasta poistamisesta.
- Oleskelulupahakemuksen tekeminen ei yleensä estä mahdollisen aiemman maastapoistamispäätöksen täytäntöönpanoa. Pelkkä uusi Suomessa tehty hakemus ei oikeuta jatkamaan maassa oleskelua, ellei hallinto-oikeus toisin määrää.
- Laissa määrättyjä poikkeuksia lukuun ottamatta käännyttämistä koskevassa päätöksessä määrätään myös aika, jonka kuluessa ulkomaalainen voi poistua maasta vapaaehtoisesti (UlkL 147 a §).
- Vapaaehtoisen paluun määräaika, sen määräämistä koskevia poikkeuksia sekä määräajan pidentämistä käsitellään tarkemmin Migrin maastapoistamisohjeessa.

5.2.2 Kuluvatko viisumin tai viisumivapauden sallimat oleskelupäivät hakemuksen vireillä ollessa?

- Kyllä. Rajavartiolaitoksen tulinnan mukaan sallitut oleskelupäivät jatkavat kulumista riippumatta siitä, että henkilö hakee maahantulonsa jälkeen ensimmäistä oleskelulupaa tai oleskelukorttia. Sallittujen päivien jälkeen hakija voi jatkaa oleskeluaan laillisesti Suomessa hakemuksen käsittelyn ajan (UlkL 40 § 3 mom.).

5.2.3 Voiko hakija poistua Suomesta ja palata Suomeen odottamaan päätöstä?

- Voi, jos edustusto myöntää viisumin tai hakija voi palata Suomeen viisumivapaasti. Neuvonnassa asiakkaita on muistutettava siitä, ettei uutta viisumia välttämättä myönnetä, joten paluun onnistuminen on epävarmaa. Viisumin myöntämisestä päättää edustusto. Suomessa vireille pantu oleskelulupahakemus oikeuttaa oleskelemaan Suomessa asian käsittelyn ajan mutta ei palaamaan ulkomailta Suomeen.
- Poliisi ei enää myönnä paluuviiisumia.³
- Jos ensimmäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksensa Suomessa jättänyt hakija poistuu maasta eikä viisumin puuttumisen tai muun syyn vuoksi voi

³ HE 275/2010 vp: Paluuviiisumien myöntäminen lopetettiin 5.4.2010 viisumisäännösten (2009/810/EY) säännösten pääosan soveltamisen aloittamisen yhteydessä. Paluuviiisumin aikaisempaa käyttöä vastaavia tilanteita varten voidaan hakea viisumisäännösten mukaisesti edustustosta viisumia.

palata Suomeen, oleskelulupapäätös annetaan hakijalle tiedoksi ulkomailla, yleensä Suomen edustuston kautta.

- Rajavartiolaitoksen tulkinnan mukaan Suomessa oleskelulupahakemuksensa jättäneen ulkomaalaisen oleskeluoikeus perustuu hänen viisuminsa tai viisumivapautensa voimassaoloon, mikäli hän poistuu Suomesta ja palaa takaisin Suomeen ennen kuin hänen hakemukseensa on tehty päätös. Oleskeluoikeuden ei siis enää Suomeen paluun jälkeen katsota perustuvan hänen aiemman oleskelunsa aikana vireille panemaan oleskelulupahakemukseen, vaikka tuo hakemus olisikin yhä vireillä. UIKL 40 §:n 3 momentin mukaisen oleskeluoikeuden katsotaan päättyneen hakijan poistuessa Suomesta.

5.2.4 Voiko ennen maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanoa jättää uuden hakemuksen?

- Hakija voi halutessaan jättää uuden oleskelulupahakemuksen, josta peritään uusi käsittelymaksu. Uuden hakemuksen turvin ei kuitenkaan voi jatkaa oleskelua ellei hallinto-oikeus kiellä aiemman maasta poistamispäätöksen täytäntöönpanoa.
- Maasta poistamisen täytäntöönpanon suorittaa yleensä poliisi, joka myös varmistaa päätöksen täytäntöönpanokelpoisuuden sekä päättää ajankohdan, jolloin päätös pannaan täytäntöön.
- Jos hakija poistetaan maasta ennen kuin Migri on ratkaissut uuden hakemuksen, päätös annetaan hakijalle tiedoksi yleensä siinä Suomen edustustossa, jossa hakijan tulisi ulkomailla ollessaan asioida.

5.3 Oleskeluluvan hakija on unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä

- Jos hakija on EU:n jäsenvaltion, Liechtensteinin tai Sveitsin kansalainen taikka hänen perheenjäsenensä (ns. päähakija on Suomessa oleskeluoikeutensa rekisteröinyt unionin kansalainen), hänen on ensisijaisesti käytettävä oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen eli haettava oleskeluluvan sijaan oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta tai unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukorttia.
- Unionin kansalaisen kohdalla oleskeluoikeuden rekisteröinti on pääsääntö (HE 205/2006 vp, s. 28–29), kun unionin kansalainen täyttää rekisteröinnin edellytykset.
 - Unionin kansalaista neuvotaan hakemaan ensisijaisesti oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta.
 - Unionin kansalaisen perheenjäsentä, joka on kolmannen maan kansalainen, neuvotaan hakemaan ensisijaisesti perheenjäsenen oleskelukorttia.

- Oleskelulupaa tulisi hakea vasta silloin, kun hakija on saanut viisumia, oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai oleskelukorttia koskevaan hakemukseensa kielteisen päätöksen.
- Jos asiakas neuvonnasta huolimatta haluaa jo ensivaiheessa hakea rekisteröinnin tai oleskelukortin sijaan nimenomaan oleskelulupaa, on hakemus kuitenkin otettava vastaan. Näissä tapauksissa hakijalle annetun neuvonnan pääasiallinen sisältö on kirjattava myös UMA-järjestelmään.
- Pohjoismaiden kansalaisten on oleskeluoikeuden rekisteröinnin, oleskelukortin tai oleskeluluvan hakemisen sijaan ilmoitettava Suomeen muutostaan Digi- ja väestötietovirastolle (UlkL 157 §).
- Jos unionin kansalainen tai hänen perheenjäsenensä on ennen Suomeen saapumistaan jättänyt Suomen edustustoon oleskelulupahakemuksen, häntä neuvotaan hakemaan Migriltä oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta tai oleskelukorttia sekä peruuttamaan edustustolle jättämänsä oleskelulupahakemus, joka tällöin raukeaa.
 - Hakemuksen vastaanottavan viranomaisen tulee neuvoa hakijaa jättämään oikea hakemus. Jos esimerkiksi edustusto ei ole neuvonut unionin kansalaisen perheenjäsentä hakemaan oleskeluluvan sijaan viisumia, väärän hakemuksen voidaan katsoa tulleen vireille viranomaisesta johtuvasta syystä ja hakemuksensa peruvalla hakijalle voidaan palauttaa hänen maksamansa käsittelymaksu.
- Jos oleskeluoikeuden rekisteröinnin tai oleskelukortin myöntämisen edellytykset eivät täyty taikka hakija ei neuvonnasta huolimatta peruuta aiempaa oleskelulupahakemustaan, Migri ratkaisee oleskelulupahakemukseen aineellisesti eli tekee myönteisen tai kielteisen päätöksen.

6 Päätöksenteosta

6.1 Hakemuksen raukeaminen vai kielteinen päätös?

6.1.1 Hakija itse peruuttaa hakemuksensa

- Hakemus raukeaa. Päätöksestä ei ole valitusoikeutta, mikä merkitään päätökseen (UlkL 191 § 1 mom. 8 kohta). Samalla tavalla menetellään oleskelulupahakemusten, oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta ja perheenjäsenen oleskelukorttia koskevien hakemusten peruutusten kohdalla.
- Jos hakija peruuttaa työntekijän oleskelulupaa koskevan hakemuksensa, joka on parhaillaan vireillä TE-toimistossa, eikä osapäätöstä ole vielä tehty, TE-toimisto yleensä tekee UMA-järjestelmässä osapäätöstoimenpiteen, johon päätöksen tyypiksi kirjataan "peruuttaminen". Tämän jälkeen TE-toimisto siirtää asian Migrille, joka tekee raukeamispäätöksen.

6.1.2 Perheenkokoaja tai työnantaja ilmoittaa peruuttavansa hakemuksen

- Hakijalle varataan mahdollisuus tulla kuulluksi perheenkokoajan tai työnantajan ilmoituksen johdosta, ellei kuuleminen ole ilmeisen tarpeetonta. Tämän jälkeen asia ratkaistaan.
- Kyse ei ole varsinaisesti hakemuksen peruuttamisesta vaan olosuhdemuutoksesta tai asiassa saadusta uudesta selvityksestä, joka huomioidaan hakemusta ratkaistaessa. Jos oleskelulupahakemuksen perusteena oleva perheside tai työsuhde ei ole enää tosiasiasa voimassa, on päätös yleensä kielteinen. Päätöksestä on valitusoikeus.
 - Jos kyse on ns. pakkoavioliitosta ja perheenkokoaja ilmoittaa peruuttavansa hakemuksen, on päätöksen perustelut kirjoitettava sellaiseen muotoon, ettei perheenkokoajalle aiheudu kielteisistä päätöksistä ongelmia. (Ks. myös Migrin ohje oleskeluluvista perhesiteen perusteella.)

6.1.3 Muutto pois Suomesta, kuolema, kansalaisuuden saaminen, työsuhteen päättyminen

- Asia raukeaa, kun Suomessa hakemuksensa jättänyt hakija on todennäköisesti muuttanut pois Suomesta. Pelkkä poistuminen Suomesta ei riitä, jos hakija ei peruuta hakemustaan.
 - Päätöksestä ei ole valitusoikeutta, jos asian todetaan raukeavan siksi, että hakija on todennäköisesti muuttanut pois Suomesta (UlkL 191 § 1 mom. 8 kohta).
 - Suomesta pois muuttamisen todennäköisyyttä arvioidaan tapauskohtaisesti. Harkinnassa on kiinnitettävä huomioita mm. hakemuksen perusteeseen ja siihen, onko peruste yhä olemassa.
 - Asian katsotaan raukeavan esim. silloin, kun lupaa on haettu työn tai opiskelun perusteella, hakijaa ei todennäköisen Suomesta poistumisensa vuoksi tavoiteta, ja hakemuksen mukainen työ tai opiskelu on jo päättynyt.
 - Asian katsotaan raukeavan Suomesta pois muuton vuoksi myös silloin, jos haettu lupa voidaan myöntää vain Suomessa olevalle ulkomaalaiselle (esim. UlkL 52 §). Tarvittaessa hakijalta voidaan tiedustella, onko hänen maasta poistumisensa tarkoituksena muuttaa kokonaan pois Suomesta. Jos on, tai jos hakijaa ei tavoiteta, asia yleensä raukeaa.
 - Samalla tavalla menetellään oleskelulupahakemusten, oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta ja perheenjäsenen oleskelukorttia koskevien hakemusten kohdalla.
- Migri katsoo hakemuksen raukeavan myös silloin, kun hakija kuolee tai saa Suomen kansalaisuuden kesken asian käsittelyn.

- Hakijan kuoleman vaikutukset voidaan hakemuksen kannalta rinnastaa pois maasta muuttamiseen (riippumatta siitä onko hakija Suomessa vai ulkomailla), joten tällöinkin voidaan katsoa, ettei päätöksestä ole valitusoikeutta.
- Hakijan saadessa Suomen kansalaisuuden, Ulkl 191 §:n mukaiset valituskiellot eivät sovellu, joten päätöksestä on valitusoikeus.
- Jos perhesiteen perusteella oleskelulupaa hakenut kuolee kesken asian käsittelyn, päätös asian raukeamisesta annetaan tiedoksi perheenkokoajalle.
- Hakijan kuolemasta johtuva raukeamispäätös voidaan antaa tiedoksi perheenjäsenelle myös silloin, kun on kyse perheenjäsenen oleskelukortista tai oleskeluoikeuden rekisteröinnistä perheenjäsenyyden perusteella.
- Muissa tilanteissa päätöstä hakemuksen raukeamisesta hakijan kuoleman johdosta ei yleensä anneta tiedoksi kenellekään.
- Perheenkokoajan kuollessa, muuttaessa pois Suomesta tai saadessa Suomen kansalaisuuden, sekä työperusteisen oleskelulupahakemuksen kohdalla työsuhteen päättyessä, asiassa tehdään joko myönteinen tai kielteinen päätös, jossa huomioidaan kyseinen olosuhdemuutos. Päätöksestä on valitusoikeus. Vastaavalla tavalla ratkaistaan myös oleskelukorttia koskeva hakemus sekä perheenjäsenyydellä perusteltu oleskeluoikeuden rekisteröintihakemus.

6.1.4 Uutta oleskelulupakorttia koskeva hakemus, kun oleskelulupa peruutetaan tai raukeaa

- Jos oleskeluluvan haltija on Ulkl 60 g §:n mukaisesti hakenut uutta oleskelulupakorttia mutta hänen oleskelulupansa peruutetaan tai raukeaa ennen kuin uutta korttia koskeva hakemus on ratkaistu, tehdään hakemukseen kielteinen päätös.

6.2 Päätöksenteko, kun hakija on unionin kansalainen, häneen rinnastettava tai hänen perheenjäsenensä

- Ulkomaalaislain 159 §:n mukaan unionin kansalaiselle on annettava välittömästi rekisteröintitodistus, kun hän on antanut selvityksensä siitä, että täyttää rekisteröinnin edellytykset.
 - Todistus on yleensä annettava samalla asiointikerralla, jolloin asiakas jättää hakemuksensa, jos hakemus sisältää kaikki tarvittavat selvitykset. Poikkeuksellisesti todistus voidaan antaa myöhemmin, mutta tällöinkin se on annettava mahdollisimman pian. Useiden työpäivien pituista odotusaikaa ei voi pitää hyväksyttävänä.
 - Sähköisesti todistusta hakeneelle, joka on esittänyt kaikki tarvittavat selvitykset, todistus annetaan yleensä samalla asiointikerralla, jolloin hän käy henkilökohtaisesti Migrin palvelupisteessä tunnistautumassa.

- Jos todistus annetaan vasta henkilökohtaista asiointia myöhemmin, se voidaan lähettää kirjeitse tai sähköisen asiointipalvelun kautta.
 - Todistus on voimassa toistaiseksi.
 - Uutta todistusta ei anneta vaikka oleskelun peruste myöhemmin muuttuisi esimerkiksi opiskelijasta työntekijäksi. Kadonnan tai turmeltuneen tilalle voidaan kuitenkin antaa uusi kappale alkuperäisestä todistuksesta.
- Unionin kansalaisen perheenjäsenen oleskelukortti on myönnettävä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä (UlkL 161 b §).
 - Hakijalle on välittömästi annettava todistus oleskelukorttia koskevan hakemuksen jättämisestä. Sähköisesti oleskelukorttia hakeneelle kyseinen todistus annetaan hänen käydessään tunnistautumassa Migrin palvelupisteessä.
 - Oleskelukortti myönnetään ratkaisupäivästä alkaen viideksi vuodeksi, tai jos hakijan ilmoittama oleskelun aiottu kesto on alle viisi vuotta, oleskelun aiotuksi kestoksi.
- Vapaan liikkuvuuden soveltamisalaan kuuluvan ulkomaalaisen tulee ensisijaisesti käyttää oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja hakea oleskeluluvan sijaan oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta tai perheenjäsenen oleskelukorttia. Hakemus on jätettävä Suomessa Migrille.
 - Oleskeluluvan myöntäminen unionin kansalaiselle häneen rinnastettavalle tai hänen perheenjäsenelleen on poikkeuksellista. UlkL 153 a §:n mukaan oleskelulupa voidaan myöntää, jos unionin kansalaisen oleskeluoikeutta ei voida rekisteröidä tai hänen perheenjäsenelleen ei myönnetä viisumia Suomeen saapumista varten.
- Jos samanaikaisesti on vireillä oleskelulupahakemus ja oleskeluoikeuden rekisteröinti- tai oleskelukorttihakemus, hakijaa yleensä neuvotaan peruuttamaan oleskelulupahakemuksensa, jolloin se raukeaa.
- Jos hakija ei neuvonnasta huolimatta peruuta oleskelulupahakemustaan, vaikka hänen oleskeluoikeutensa rekisteröidään tai hänelle myönnetään oleskelukortti, Migri tekee hakemukseen kielteisen päätöksen.
- Jos vapaan liikkuvuuden alaan kuuluva ulkomaalainen ei neuvonnasta huolimatta hae oleskeluoikeutensa rekisteröintiä tai oleskelukorttia, ja pitää oleskelulupahakemuksensa voimassa, Migri ratkaisee oleskelulupahakemuksen. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan päätöksessä on tällöin viran puolesta huomioitava myös UlkL 10 luku.

6.3 Ensimmäisen oleskeluluvan voimassaolon alkaminen

- Yleensä Migri myöntää ensimmäisen oleskeluluvan päätöspäivästä alkaen.

- Ensimmäisen luvan alkamispäivä voi olla myös päätöspäivää myöhemmin, jos lupaa on haettu tuosta päivästä alkaen esimerkiksi työn tai opiskelun alkamisen tai muun aiotun Suomeen muuton ajankohdan vuoksi.
- Ensimmäistä oleskelulupaa ei myönnetä takautuvasti eli siten, että luvan voimassaolon alkamispäivä olisi päätöspäivää aiemmin.

6.4 Hakuperusteen vaihtaminen kesken asian käsittelyn

- Hakijan on oleskelulupahakemusta jättäessään valittava hakuperusteensa ja käytettävä sen mukaista hakemuslomaketta.
 - Eri hakuperusteet mm. edellyttävät erilaisia selvitys- ja käsittelytoimenpiteitä, joten on katsottu aiheelliseksi rajoittaa hakijan mahdollisuutta perusteen vaihtamiseen kesken asian käsittelyn.
- Jos hakija haluaa kesken oleskelulupahakemuksensa käsittelyn vaihtaa hakuperustetta, hänen tulee yleensä jättää uusi hakemus ja maksaa uuden hakuperusteensa mukainen käsittelymaksu.⁴
 - Uusi hakemus on jätettävä myös silloin, jos oleskelulupahakemus halutaan vaihtaa oleskelukorttia tai oleskeluoikeuden rekisteröintiä koskevaksi hakemukseksi taikka päinvastoin.
 - Migri ei edellytä uutta hakemusta, jos oleskelulupaa on haettu seurustelusuhteen perusteella ja hakija solmii asian käsittelyn aikana avioliiton saman kumppaninsa kanssa. Kyse on edelleen samojen henkilöiden välisestä suhteesta, joten perusteen ei katsota tosiasiallisesti muuttuvan. Hakemusta voi täydentää avioliittotodistuksella.
- Jos hakija erehdyksen tai muun sen kaltaisen syyn vuoksi hakee oleskelulupaa väärällä perusteella, mutta todennäköisesti täyttäisi todellisen perusteensa mukaisen luvan myöntämisedellytykset, hakijalta tiedustellaan, suostuuko hän perusteen vaihtamiseen sekä mahdolliseen käsittelymaksujen erotuksen maksamiseen. Mikäli hän suostuu, voidaan todellisen perusteen mukainen oleskelulupa myöntää ilman uutta hakemusta. Mikäli hän ei suostu, tutkitaan hänen alkuperäisen hakemuksensa mukainen peruste ja tehdään päätös, joka on tällöin yleensä kielteinen.
- Uuden hakemuksen vireille tullessa hakijaa yleensä neuvotaan peruuttamaan aiempi hakemuksensa, jolloin se raukeaa. Neuvonnassa on huomioitava, että päällekkäisten hakemusten jättämiseen voi olla myös hyväksyttävä syy.
- Jos hakija ei neuvosta huolimatta jätä uutta hakemusta vaan toimittaa Migriin selvitystä uudesta perusteestaan, ratkaisee Migri alkuperäisen perusteen mukaisen hakemuksen. Hakemusta ratkaistaessa on huomioitava myös uusi selvitys. Käytännössä uusi selvitys voi vaikuttaa esimerkiksi UlkL 52

⁴ KHO 8.1.2016 T 31, dnro 2249/3/14: Perheen kokoajaa ei voinut muuttaa jälkikäteen, vaan KHO totesi sen edellyttävän uutta hakemusta.

KHO 16.9.2015 T 2425, dnro 3619/1/14: Kun perheside muuttui henkilöstä toiseen, kyse oli uudesta oleskelulupaperusteesta, jota koskien on tehtävä uusi oleskelulupahakemus.

§:n soveltamiseen ja kielteisen päätöksen yhteydessä mahdolliseen maastapoistamisharkintaan.

- Jos hakija jättää uuden hakemuksen mutta ei neuvosta huolimatta peruuta aiempaa hakemustaan, Migri ratkaisee molemmat hakemukset. Yleensä oleskelulupia myönnetään kuitenkin vain yksi.
 - Hakemukset voidaan ratkaista samassa päätösasiakirjassa. Molemmista hakemuksista perityt käsittelymaksut on merkittävä päätösasiakirjaan. UMA-järjestelmässä päätöstoimenpide on kirjattava molempiin asioihin.
 - Joissakin tapauksissa voi kuitenkin olla helpompaa tehdä kaksi erillistä päätösasiakirjaa.
- Hakuperusteen vaihtamisesta ja tarkentamisesta silloin, kun kansainvälisen suojelun tai toissijaisen suojelun perusteella edellisen lupansa saanut hakee jatko-oleskelulupaa, annetaan tarkempia määräyksiä Migrin ohjeessa jatkolupahakemuksen ja mahdollisen karkottamisasian käsittelystä turvapaikkayksikössä.
- Jos vapaan liikkuvuuden alaan kuuluva EU-kansalainen tai hänen perheenjäsenensä on oleskeluoikeutensa rekisteröinnin tai oleskelukortin sijaan hakenut oleskelulupaa, ja tämä on johtunut siitä, ettei hakemuksen vastaanottanut viranomaisen neuvonut hakijaa vapaan liikkuvuuden ensisijaisuudesta, Migri voi asiakkaan suostumuksella muuttaa oleskelulupahakemuksen oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai oleskelukorttia koskevaksi hakemukseksi.
 - Menettelyä voidaan pitää perusteltuna, sillä rekisteröinti tai oleskelukortti ei oleskeluluvan tavoin luo oleskeluoikeutta, vaan hakijalla on jo kyseinen oikeus suoraan unionin oikeuden nojalla, eikä oleskeluluvan hakeminen ole yleensä tarpeen. Viranomaisen on neuvottava asiakasta tuon oikeuden ensisijaisuudesta kansalliseen oleskelulupaan nähden.
 - Hakijalle palautetaan hänen mahdollisesti liikaa maksamansa käsittelymaksu.
 - Edellä kerrottua ei sovelleta, jos hakija on saanut riittävää neuvontaa, mutta hakee siitä huolimatta nimenomaan oleskelulupaa.

6.5 Työnteko-oikeudesta

- Suomessa oleva oleskeluluvan hakija voi aloittaa työnteon, kun hänelle on myönnetty oleskelulupa, johon sisältyy työnteko-oikeus. Työnteko-oikeutta ja sen kestoä käsitellään tarkemmin Migrin ohjeessa oleskeluluvista työntekoa ja elinkeinon harjoittamista varten.
- Oleskeluluvan mukaisen työnteon voi aloittaa, vaikka päätöstä ei olisi vielä annettu tiedoksi tai oleskelulupakorttia luovutettu hakijalle. Kyseinen tilanne voi ilmetä esimerkiksi silloin, kun päätöksen tiedoksiänto tavoittaa työnantajan ennen hakijaa, tai kun hakija saa myönteisen päätöksen tiedoksi sähköisesti ennen kuin oleskelulupakortti saapuu perille.

- Ennen oleskeluluvan myöntämistä työnteko ja elinkeinon harjoittaminen ilman oleskelulupaa on mahdollista vain tietyissä tehtävissä (UlkL 81 b § 1 mom.) enintään 90 päivän ajan 180 päivän jakson aikana, tai sen ajan, jonka viisumi on voimassa. Oikeus jatkuu vain, jos oleskelulupa on siihen mennessä myönnetty.
- Kansainvälistä suojelua hakevan oikeudesta tehdä ansiotyötä säädetään erikseen. Oikeus alkaa kolmen tai kuuden kuukauden maassa oleskelun jälkeen (UlkL 81 b § 2 mom.).
- Unionin kansalainen ja vapaan liikkuvuuden alaan kuuluva kolmannen maan kansalainen saa aloittaa ansiotyön heti Suomeen saavuttuaan. Työnteko-oikeus perustuu unionin oikeuden mukaiseen vapaaseen liikkuvuuteen, ei oleskeluoikeuden rekisteröintiin tai oleskelukortin myöntämiseen.
- Kun työntekoon oikeuttavan oleskeluluvan voimassaolo päättyy, päättyy yleensä myös työnteko-oikeus.
- Työnteko-oikeus päättyy myös silloin, kun ajoissa tehtyyn jatkolupahakemukseen tehty kielteinen päätös tulee lainvoimaiseksi. Siihen saakka oikeus jatkuu aiemman oleskeluluvan mukaisena (UlkL 81 c § 2 mom.).
- Jos työnteko-oikeus perustuu oleskelulupaan ja luvan haltija päätetään karkottaa maasta, työnteko-oikeus päättyy, kun karkottamista koskeva päätös on täytäntöönpanokelpoinen (UlkL 81 c § 5 mom.).
- Jatkolupaa ajoissa hakenut saa jatkaa aiemman lupansa mukaista työntekoa, kunnes uuden hakemuksen johdosta on myönnetty oleskelulupa, tai kielteinen päätös on tullut lainvoimaiseksi (UlkL 81 c § 2 mom.).
- Jos hakija on jättänyt jatkolupahakemuksensa myöhässä, on tuohon lupaan liittynyt työnteko-oikeus päätynyt, eikä luvan mukaista työntekoa saa enää jatkaa.

6.6 Oikeudesta harjoittaa elinkeinoa

- Suomen myöntämän oleskeluluvan haltija saa harjoittaa elinkeinoa luvan voimassa ollessa, riippumatta luvan perusteesta ja lajista (UlkL 81 d §). Oleskelun pääasiallinen tarkoitus ratkaisee, millä perusteella oleskelulupaa on haettava.
- Ilman oleskelulupaa saa harjoittaa elinkeinoa enintään 90 päivää 180 päivän aikana tietyissä tehtävissä (UlkL 81 b §).
- Tilapäisen (B) oleskeluluvan haltija, jolla ei ole kotikuntaa mutta on kuitenkin asuinpaikka Suomessa, ja joka hakee jatkolupaa ajoissa, saa harjoittaa elinkeinoa hakemuksensa käsittelyn ajan. Oikeus perustuu elinkeinotoimintalakiin (565/2023).
- Tilapäisen (B) oleskeluluvan haltija, jolla ei ole kotikuntaa Suomessa, joka hakee jatkolupaa myöhässä, ei saa harjoittaa elinkeinoa hakemuksensa käsittelyn aikana.

- Määräaikaisen (A tai B) oleskeluluvan haltija, jolla on kotikunta Suomessa, saa harjoittaa elinkeinoa jatkolupahakemuksensa käsittelyn ajan, riippumatta siitä, jättääkö hän hakemuksensa ajoissa vai myöhässä.
- Yrittäjän oleskelulupa ei liity 81 a §:n mukaista rajoittamatonta työntekooikeutta. Yrittäjän oleskeluluvan haltija saa tehdä työsuhteessa vain UlkL 81 b §:ssä säädettyjä töitä, joita saa tehdä ilman oleskelulupaa.

6.7 Pakolaisaseman ja toissijaisen suojeluaseman merkitsemisestä

- Jos oleskeluluvan hakija saa luvan myöntämisen yhteydessä myös pakolaisaseman tai toissijaisen suojeluaseman, se todetaan oleskelulupapäätöksessä ja merkitään UMA-järjestelmään.
- Pakolaisen tai toissijaista suojelua saaneen perheenjäsenenä oleskeluluvan saava saa myös UlkL 106 § 1 mom. 3 kohdan mukaan pakolaisaseman tai UlkL 106 § 2 mom. 2 kohdan mukaan toissijaisen suojeluaseman, jos hakija katsotaan pakolaiseksi tai hänen katsotaan olevan toissijaisen suojelun tarpeessa.
- Jos pakolaisen tai toissijaista suojelua saaneen perheenjäsen saa oleskeluluvan perhesiteen perusteella mutta ei kuitenkaan edellä mainittujen lainkohtien mukaisen harkinnan perusteella pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa, se pitää perustella päätöksessä.
- Jos pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa koskeva maininta puuttuu sellaisesta oleskelulupapäätöksestä, johon se olisi pitänyt merkitä, Migri voi korjata päätöstä hallintolain 8 luvun mukaisella menettelyllä.
- Jos pakolaisasemaan tai toissijaiseen suojeluasemaan ei ole otettu kantaa aiempaa oleskelulupaa myönnettäessä, tai hakijan tilanne on sen jälkeen muuttunut, asemaan voidaan ottaa kantaa jatkoluvan myöntämisen yhteydessä.

6.8 Varmistamattoman henkilöllisyyden merkitsemisestä

- Oleskeluluvan hakijan on yleensä todennettava henkilöllisyytensä luotettavalla tavalla (UlkL 130 §). Yleensä se tapahtuu esittämällä voimassa oleva Suomen hyväksymä matkustusasiakirja.
- Jos oleskelulupahakemus poikkeuksellisesti ratkaistaan ilman voimassa olevaa Suomen hyväksymää matkustusasiakirjaa, eikä hakijan henkilöllisyyttä voida muutoinkaan luotettavasti varmistaa, merkitään päätöksiin asiakirjaan sekä UMA-järjestelmään, ettei hakijan henkilöllisyyttä ole voitu luotettavasti varmistaa.
- Oleskeluoikeuden rekisteröintiä koskevassa asiassa unionin kansalaisen on esitettävä voimassa oleva passinsa tai henkilökorttinsa (UlkL 159 a §). Oleskelukorttia koskevassa asiassa unionin kansalaisen perheenjäsenen on esitettävä voimassa oleva passinsa (UlkL 161 a §). Oleskeluluvan myöntämisestä poiketen henkilöllisyyttä koskevan selvityksen esittäminen on edellytys oleskeluoikeuden rekisteröinnille ja oleskelukortin myöntämiselle.

6.9 Hakijan kansallisuus on British National (Overseas)

- Jos oleskeluluvan hakijalla on Hongkongiin olevan yhteytensä vuoksi British National (Overseas) -asema (BN(O)), ja siitä osoitukseksi myönnetty British National (Overseas) -passi, hänen kansalaisuudekseen merkitään UMA-järjestelmään "Iso-Britannia". Merkintä tehdään, koska BN(O) ei olisi oleskeluluvan yhtenäistä kaavaa koskevan EU-säädöksen mukainen merkintä. Kyseessä ei kuitenkaan ole Britannian kansalaisuus, vaan muu Britannian kansallisuuden muoto, joka poikkeaa varsinaisesta Britannian kansalaisuudesta.
- BN(O)-aseman haltijan on aiotun Suomessa oleskelunsa kestosta riippuen haettava joko viisumia tai oleskelulupaa. BN(O)-asema ei vaikuta hänen oikeuteensa saapua Suomeen ja oleskella Suomessa.
- UMA-järjestelmään on BN(O)-aseman haltijan asiaa käsiteltäessä on lisättävä asiasana "BNO-passi".
- Jos hakijalle myönnetään oleskelulupa, oleskelulupakortin "Huomautus" -riville kirjataan tarkentava merkintä "British National (Overseas)".
- Jos hakijalla ei ole suomalaista henkilötunnusta, ei sitä poikkeuksellisesti haeta oleskelulupamenettelyn yhteydessä. Sen sijaan hakijaa on neuvottava asioimaan Digi- ja väestötietovirastossa henkilötunnuksen saamista ja Väestötietojärjestelmään rekisteröimistä varten. UMA-järjestelmään merkitty asiasana "BNO-passi" estää oleskelulupamenettelyn yhteydessä tehtävän rekisteröimisen Väestötietojärjestelmään.
- Edellä kerrottu koskee hakijoita, joilla on nimenomaan BN(O)-asema. Jos hakijalla on jokin muu Britannian kansallisuuden muodoista, esimerkiksi "British Overseas citizen" (BOC) tai "British Overseas Territories citizen" (BOTC), edellä kerrottua voidaan noudattaa soveltuvin osin.

6.10 Biometriset tunnisteet oleskelulupakorttia varten

- Ensimmäisen oleskeluluvan hakijalta otetaan hakemuksen vireillepanon tai hakijan tunnistautumisen yhteydessä yleensä sormenjäljet kaikista sormista (UlkL 60 d §). Oleskelulupa- ja oleskelukortin sirulle tallennetaan mm. kaksi sormenjälkeä sekä kasvokuva eli biometriset tunnisteet.
- Jatkoluvan hakemisen yhteydessä sormenjäljet otetaan vain, jos siihen on erityinen syy tai jos edellisen oleskelulupakortin, jota varten sormenjäljet on annettu, myöntämisestä on kulunut viisi vuotta. Jos jatkoluvan hakijalta poikkeuksellisesti otetaan sormenjäljet, on kyseiseen asiaan kirjattava syy sormenjälkien ottamiseen.
- Pysyvää oleskelulupaa ja P-EU-lupaa hakevalta sormenjäljet otetaan aina.
- Uutta oleskelulupakorttia hakevan kohdalla menetellään sormenjälkien osalta samalla tavalla kuin jatkolupaa hakevan kohdalla.
- Jos sormenjälkien ottaminen on tilapäisesti mahdotonta, hakija voidaan velvoittaa kohtuullisen ajan kuluessa täydentämään hakemustaan antamalla sormenjäljet. Jos sormenjälkien ottamiseen on esimerkiksi fyysisen

vamman vuoksi pysyvä este, kortti annetaan ilman sen sirulle tallennettavia sormenjälkiä. Tällöin sirulle tallennetaan tieto, ettei sirulla ole lainkaan sormenjälkiä.

- Alle kuusivuotiailta hakijoilta sormenjälkiä ei oteta.

6.11 Uuden oleskelulupakortin hakeminen oleskeluluvan voimassa ollessa

- Oleskelulupakortti annetaan enintään viideksi vuodeksi (UuKL 33 a §).
- Oleskeluluvan haltijan on haettava uutta oleskelulupakorttia mm. silloin, kun hänen henkilötietonsa muuttuvat, kortin voimassaolo päättyy, kortti katoaa tai kortti vahingoittuu (UuKL 60 f § ja 60 g §).
- Jos uutta korttia haetaan muuttuneiden henkilötietojen vuoksi, hakijaa neuvotaan ilmoittamaan muutoksesta myös Digi- ja väestötietovirastolle, joka kirjaa muutoksen väestötietojärjestelmään. Uuteen oleskelulupakorttiin henkilötiedot kirjataan hakijan voimassa olevan matkustusasiakirjan mukaisessa muodossa.
- Migrin vakiintuneen käytännön mukaan hakijalle, jonka sukunimi on muuttunut avioliiton vuoksi, voidaan antaa uusi kortti uudella nimellä, vaikka hakija ei vielä olisi ehtinyt hankkia uutta passia uudella nimellään. Hakijalta on kuitenkin ensin pyydettävä uutta passia, mutta passin uusimista ei pidetä ehdottomana edellytyksenä uuden kortin antamiselle.
- Oleskeluluvan haltijan on ilmoitettava oleskelulupakorttinsa katoamisesta tai anastamisesta myös poliisille.
- Uutta oleskelulupakorttia koskevassa hakemuksessa on kyse vain oleskeluoikeuden osoittavan asiakirjan uusimisesta. Oleskeluoikeuden edellytyksiä ei tällöin arvioida uudelleen. Kortin uusimisen yhteydessä voi kuitenkin tulla ilmi seikkoja, joiden johdosta on syytä käynnistää erillinen mahdollista oleskeluluvan peruuttamista koskeva harkinta.
- Jos uutta oleskelulupakorttia hakevan kohdalla on todennäköistä, että hänelle tehdään lähiaikoina karkottamispäätös, joka on nopeasti täytäntöön pantavissa, uuden kortin antamisesta voi yleensä pidättäytyä karkottamisharkinnan ajan.
- Jos oleskeluluvan haltijalla on toistaiseksi voimassa oleva passi, jossa on siihen ennen vuotta 2012 liitetty pysyvä (P) oleskelulupatarra, ei tarraa ole pakko vaihtaa oleskelulupakorttiin. Halutessaan luvan haltija voi kuitenkin hakea oleskelulupakorttia.
- Uutta korttia koskeva hakemus jätetään Suomessa Migrille, joka päättää uuden kortin antamisesta (UuKL 60 g § 4 mom.).
- Hakijan on luovutettava Migrille aiempi korttinsa. Jos kortti ei ole hakijan hallussa, on hänen esitettävä asiasta selvitys, kuten selvitys kortin katoamisesta poliisille tekemästään ilmoituksesta.

- Ulkomailla oleva oleskeluluvan haltija voi hakea Suomeen paluutaan varten pitkäaikaista viisumia, eli D-viisumia, jos hänen oleskelulupakorttinsa on kadonnut, anastettu, vanhentunut tai se ei muusta vastaavasta syystä ole hänen hallussaan tai käytettävissään. D-viisumia koskeva hakemus on jätettävä Suomen edustustolle. Sen myöntämisestä päättää Migri.
- Se, mitä edellä todetaan uudesta oleskelulupakortista, koskee soveltuvin osin myös unionin kansalaisen perheenjäsenen uutta oleskelukorttia.

6.12 Oleskeluluvan peruuttamisesta

- Ulkomaalaislain mukaan myönnetyn oleskeluluvan peruuttamisesta säädetään UlkL 58 §:ssä. Osa peruuttamisperusteista on ehdottomia ("oleskelulupa peruutetaan") ja osa harkinnanvaraisia ("oleskelulupa voidaan peruuttaa").
 - Peruuttamisasia tulee vireille viranomaisen aloitteesta, kun peruuttamisperuste tulee sen tietoon.
 - Oleskeluluvan haltija voi pyytää lupansa peruuttamista, jos hän ei enää tarvitse lupaansa ja haluaa luopua siitä. Oma pyyntö ei sinänsä ole peruste luvan peruuttamiselle mutta se voi olla heräte peruuttamisharkinnalle. Pyyntöä esitetyt tosiseikat voivat olla peruuttamisperuste. Pyyntöä voi esittää vapaamuotoisella suomen-, ruotsin- tai englanninkielisellä ilmoituksella, jossa on esitettävä syy luvan tarpeettomuudelle, ja joka on päivittävä sekä allekirjoitettava.
- Tiettyjen lupaperusteiden osalta oleskeluluvan peruuttamisesta on erityissääntelyä erillislaeissa, kuten ns. tutkija- ja opiskelijalaissa (719/2018) sekä kausityölaissa (907/2017).
- Oleskeluluvan haltijalle on pääsääntöisesti varattava mahdollisuus tulla kuulluksi ennen hänen lupansa peruuttamista. Yleensä häntä voi kuulla kirjallisesti.
 - Hallintolain 34 §:n 2 momentissa säädetään siitä, milloin hallintoasian saa ratkaista asianosaista kuulematta. Lisäksi ulkomaalaislain esitöissä todetaan, ettei luvan haltijan kuuleminen voi olla luvan peruuttamisen edellytyksenä, kun peruuttaminen tapahtuu esimerkiksi pitkäaikaisen ulkomailla oleskelun vuoksi, jos häntä ei tavoiteta (HE 28/2003 vp, s. 156).
 - Jos oleskelulupa peruutetaan luvan haltijan oman pyynnön tai hänelle myönnetyn uuden ja paremman oleskeluluvan vuoksi, voidaan erillistä kuulemistä yleensä pitää hallintolain 34 §:n 2 mom. 5 kohdan tarkoittamalla tavalla ilmeisen tarpeettomana. Ensiksi mainitussa tilanteessa luvan haltija on jo ilmaissut oman mielipiteensä peruuttamispyyntönsä. Jälkimmäisessä tilanteessa luvan peruuttaminen ei muuta luvan haltijan asemaa ja oikeuksia siten, että häntä olisi tarpeen kuulla erikseen.
 - Jos lupa peruutetaan pitkäaikaisen ulkomailla oleskelun vuoksi, Migri pitää kuulemistä yleensä ilmeisen tarpeettomana, kun ulkomailla

oleskelu pysyvässä tarkoituksessa on kestänyt selvästi pidempään kuin lain edellyttämät kaksi vuotta, Migrin käytettävissä ei ole yhteystietoja, joista luvan haltijan voisi tavoittaa, ja luvan haltijan siteet Suomeen vaikuttavat rekisteritarkastusten perusteella heikoilta tai kokonaan katkenneilta.

- Jos oleskelulupa peruutetaan varaamatta sen haltijalle tilasuutta tulla kuulluksi, on päätökseen kirjattava perustelut myös sille, miksi asia on ratkaistu asianosaista kuulematta. Yleensä on kyse hallintolain 34 §:n 2 mom. 5 kohdan mukaisesta kuulemisen ilmeisestä tarpeettomuudesta ja sen perustelemisesta.
- Kun hakijalle myönnetään uusi määräaikainen oleskelulupa, jonka peruste ja johon liittyvä työnteko-oikeus muuttuvat edellisestä, vielä voimassa olevasta luvasta, edellisen luvan peruuttaminen riippuu yleensä luvan jäljellä olevasta voimassaoloajasta.
 - Jos edellinen lupa on voimassa enää kuusi kuukautta tai vähemmän, ei sitä yleensä peruuteta. Käytännössä molemmat luvat voivat olla lyhyen aikaa voimassa samanaikaisesti.
 - Jos edellinen lupa on voimassa vielä yli kuusi kuukautta, Migri yleensä peruuttaa sen. Tällöin voidaan yleensä katsoa, ettei edellisen luvan edellytyksiä ole enää olemassa, mikä on Ulkl 58 §:n 5 momentin mukainen peruste luvan peruuttamiselle.
- Jos peruutettavan oleskeluluvan haltija on Suomessa, eikä peruuttaminen liity hänelle myönnettyyn uuteen oleskelulupaan, on yleensä tehtävä myös päätös hänen maasta karkottamisestaan. Oleskeluluvan peruuttamisen seurauksena hän oleskelee Suomessa ilman vaadittavaa oleskelulupaa, mikä voi olla Ulkl 149 §:n momentin 1 kohdan mukainen karkottamisperuste.
- Oleskeluluvan haltija voi Ulkl 58 §:n 3 momentissa säädettyjen määräaikojen kuluessa tehdä hakemuksen siitä, ettei hänen lupaansa peruuteta hänen Suomen ulkopuolella oleskelunsa vuoksi. Jos hakemukseen suostutaan, on päätöksessä mainittava aika, jonka kuluessa lupaa ei peruuteta.
 - Hakemus on tehtävä ennen kyseisten määräaikojen täyttymistä. Myöhemmin tehtyyn hakemukseen ei voida suostua, sillä Ulkl 58 §:n 3 momentissa on säädetty ehdoton aikaraja hakemuksen tekemiselle.
 - Hakemusta varten on olemassa lomake, johon hakijan on liitettävä selvitykset, joihin hän vetoaa. Hakemuksesta peritään käsittelymaksu, joka on maksettava etukäteen. Hakemus, selvitys käsittelymaksun maksamisesta sekä mahdolliset muut liitteet on toimitettava Migrille.
 - Kun oleskeluluvan haltijalle on annettu aika, jonka kuluessa lupaa ei peruuteta, hän voi tarvittaessa tehdä tuon ajan kuluessa uuden hakemuksen ajan jatkamiseksi.
- Kun oleskelulupa peruutetaan, myös oleskelulupakortin voimassaolo päättyy. Viranomaisen on otettava haltuunsa ja tuhottava oleskelulupakortti, jonka voimassaolo on päättynyt, sekä tehtävä ulkomaalaisrekisteriin merkintä kortin voimassaolon päättymisestä. (Ulkl 60 f § 1 mom. 1 kohta ja 2 mom.)

- Kortti on otettava viranomaisen haltuun ja tehtävä rekisterimerkintä kortin voimassaolon päättymisestä, kun peruuttamispäätös on lainvoimainen.
- Jos kortti ei esimerkiksi katoamisen tai tuhoutumisen vuoksi ole enää asiakkaan hallussa, on hänen esitettävä asiasta selvitys. Kortin voimassaolon päättymistä koskevaan rekisterimerkintään on tällöin kirjattava, ettei korttia saatu viranomaisen haltuun.
- Oleskeluluvan peruuttaminen tarkoittaa, että lupa on ollut voimassa myöntämisestä peruuttamiseen asti. Peruuttaminen ei poista oleskelulupaa eikä maassa oleskelun luvallisuutta takautuvasti.

6.13 Päätöksen kieli

- Kielilain 19 §:n mukaan päätös ja muu viranomaisen hallintoasiassa annettava asiakirja laaditaan asian käsittelykielellä. Asian valmisteluun ja käsittelyyn liittyvät asiakirjat voidaan viranomaisen harkinnan mukaan laatia myös osittain suomen ja osittain ruotsin kielellä. Päätös on kuitenkin annettava yksikielisenä.
- Kielilain 12 §:n mukaan hallintoasian käsittelykielenä on kaksikielisessä viranomaisessa asianosaisen kieli. Jos asianosaiset ovat erikielisiä tai jos kaikki asianosaiset eivät asian vireille tullessa ole viranomaisen tiedossa, viranomaisen päättää käytettävästä kielestä asianosaisten oikeutta ja etua silmällä pitäen. Jos kielivalintaa ei voida tehdä tällä perusteella, käytetään viranomaisen virka-alueen väestön enemmistön kieltä.
- Oleskelulupaa, oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai oleskelukorttia koskevassa asiassa hakija valitsee käsittelykielen hakemuslomakkeessa tai sähköisessä asiointipalvelussa. Vaihtoehdot ovat suomi, ruotsi ja englanti.
- Päätösasiakirja tehdään lähtökohtaisesti hakijan valitsemalla asiointikielellä. Vaikka asiointikieleksi on mahdollista valita myös englanti, päätös tehdään kuitenkin vain suomen tai ruotsin kielellä.
- Ruotsinkielisen päätösasiakirjan voi tilata Migrin omilta kääntäjiltä tai heidän ollessa estyneinä Migrin käyttämältä käännöstoimistolta.
- Kieltä valittaessa on huomioitava, että myös muu henkilö kuin hakija voi olla asianosainen:
 - Suomessa asuva perheen kokoaja on perhesideperusteisessa oleskelulupa-asiassa asianosainen. Jos hakija on merkinnyt asiointikielekseen englannin, mutta asiassa esitetyistä selvityksistä ilmenee, että perheen kokoaja on ruotsinkielinen, päätös laaditaan ruotsin kielellä.
 - Jos perheen kokoaja on Suomeen ilman huoltajaa tullut alaikäinen, päätös laaditaan hakemuksessa valitulla asiointikielellä (suomi tai ruotsi). Jos asiointikieleksi on valittu englanti, päätös voidaan yleensä laatia suomen kielellä, ellei myöhemmin käy selvästi ilmi, että asiointikielenä halutaan käyttää ruotsia. Ruotsia on käytettävä esimerkiksi silloin, kun alaikäiselle määrätty edustaja on ruotsinkielinen.

- Työnantaja on työntekoa koskevassa oleskelulupa-asiassa asianosainen siltä osin kuin on kyse työnantajalle säädettyjen velvollisuuksien täyttämisestä, ja työntekijän oleskelulupaa koskevasta päätöksestä siltä osin kuin kyse on edellytyksistä, jotka TE-toimisto ratkaisee. TE-toimiston osapäätös on Migrin päätöksestä erillinen. Kun hakijan asiointikieli on englanti, Migrin päätös voidaan yleensä laatia suomeksi osapäätöksen kielestä riippumatta. Migrin päätös on kuitenkin laadittava ruotsin kielellä, jos se yksittäisessä tapauksessa katsotaan aiheelliseksi.

7 Jatkolupaa, pysyvää lupaa ja pitkään oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevista hakemuksista

7.1 Hakemuksen vireillepano

- Uutta määräaikaista oleskelulupaa eli jatkolupaa sekä pysyvää oleskelulupaa ja pitkään oleskelleen kolmannen maan kansalaisen EU-oleskelulupaa (P-EU) koskeva hakemus on jätettävä ennen edellisen oleskeluluvan voimassaolon päättymistä.
 - Hakemus pitää jättää riittävän hyvissä ajoin, jotta hakija voi esimerkiksi tehdä mahdolliset matkajärjestelynsä siten, ettei luvan voimassaolo pääty aiotun matkan aikana. Hakemusta ei kuitenkaan pitäisi jättää tarpeettoman aikaisin.
 - Suositeltava ajankohta hakemuksen jättämiselle on muutama kuukausi ennen edellisen luvan päättymistä, yleensä noin kolme kuukautta. Sopiva ajankohta voi kuitenkin vaihdella hakijan tilanteesta riippuen. Yleispätevää suositusta ei voi antaa.
 - Ajanvaraus hakemuksen jättämiseksi ei vielä ole vireillepano. Hakemusta ei ole jätetty ajoissa, jos se jätetään luvan voimassaolon päättymisen jälkeen, vaikka asiointiaika hakemuksen jättämistä varten olisi varattu ennen edellisen luvan päättymistä.
- Jatkoluvan hakeminen tarpeettoman aikaisin ei ole suositeltavaa, koska se vaikeuttaa arviota siitä, ovatko luvan myöntämisedellytykset olemassa vielä edellisen luvan päättyessä. Asiakkaita on neuvottava tämän suosituksen mukaisesti mutta hakemusta ei voi kieltäytyä ottamasta vastaan, jos hakija neuvonnasta huolimatta haluaa jättää sen poikkeuksellisen aikaisin.
- Pysyvää oleskelulupaa koskevan hakemuksen kohdalla on suositeltavaa, ettei hakemusta jätettäisi ennen kuin vaatimus neljän vuoden luvallisesta oleskelusta on täyttynyt. Asiakasta neuvottaessa on mainittava, että hakemuksen jättäminen huomattavan aikaisin voi olla hänen kannaltaan epäedullista. Hakemusta ei kuitenkaan voi kieltäytyä ottamasta vastaan.
 - Jos pysyvää oleskelulupaa on haettu ennen vaaditun oleskeluajan täyttymistä mutta aika täytyisi pian, voidaan täyttymistä odottaa ennen hakemuksen ratkaisemista. Jos vaaditun oleskeluajan täyttymiseen on pidempi aika, asiassa tehdään yleensä kielteinen päätös.

- Hakemuksen käsittelyä ei ole tarkoituksenmukaista viivyttää huomattavan paljon vain siksi, että vaadittu oleskeluaika täytyisi. Mahdollisesta kielteisestä päätöksestä ei koidu hakijalle oikeudenmenetyksiä, sillä hän voi jättää uuden hakemuksen, kun lupaan vaadittava oleskeluaika on täyttynyt.
- P-EU-luvan myöntäminen edellyttää Ulkl 56 a §:n 1 momentin mukaan, että hakija on välittömästi ennen oleskelulupahakemuksen jättämistä luvallisesti oleskellut maassa yhtäjaksoisesti viiden vuoden ajan. Asiakasta on neuvottava hakemaan P-EU-lupaa vasta tuon ajan täyttymisen jälkeen. Lain mukaan P-EU-lupaa ei voida myöntää, jos hakemus on jätetty ennen määräajan täyttymistä.
- Perheenjäsenen oleskelukortin haltijan on haettava uutta oleskelukorttia ennen aiemman korttinsa voimassaolon päättymistä. Jos hän ei hae ajoissa uutta korttia, sillä ei ole vaikutusta hänen oleskeluoikeutensa jatkumiseen, mutta laiminlyönti voi olla ulkomaalaisrikkomus, josta voi seurata sakkorangaistus.
- Jos Suomen kansalaisuutensa kansalaisuuslain 33 §:n mukaan menettänyt henkilö on yhä Suomessa, ja haluaa jatkaa maassa oleskeluaan, hänen on haettava oleskelulupaa. Tällöin on kyse jatkolupahakemuksesta. Suomen kansalaisuuden saamisen aikaan mahdollisesti voimassa ollut oleskelulupa on rauennut, kun kansalaisuus on myönnetty, eikä tuo lupa tule enää uudelleen voimaan.

7.2 Voiko jatkolupaa, pysyvää lupaa tai pitkään oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevan hakemuksen jättää Suomen edustustoon?

- Ei voi. Jatkolupaa, pysyvää lupaa tai P-EU-lupaa on haettava Suomessa (Ulkl 60 § 2 mom). Suomen edustustoon jätettyä hakemusta käsitellään aina uutena ensimmäistä oleskelulupaa koskevana hakemuksena, mikä tarkoittaa muun muassa seuraavaa:
 - Hakijalta peritään ensimmäistä lupaa koskeva käsittelymaksu.
 - Jos hakijalta on peritty virheellisesti esimerkiksi jatkolupaa koskeva käsittelymaksu, on häntä kehoitettava maksamaan sen ja ensimmäistä lupaa koskevan maksun erotus. Ulkl 10 a §:n mukaan hakemuksen käsittelyn jatkaminen edellyttää, että käsittelymaksu on kokonaan suoritettu.
 - Mahdollisesti myönnettävän oleskeluluvan voimassaolo alkaa ratkaisupäivästä tai hakijan ilmoittamasta myöhemmästä päivästä.
- Unionin kansalainen voi hakea pysyvästä oleskeluoikeudestaan annettavaa todistusta ja hänen perheenjäsenensä pysyvää oleskelukorttia vain Suomessa Migriltä.

7.3 Voidaanko jatkolupa myöntää, jos hakija on jättänyt hakemuksensa Suomessa mutta sen jälkeen poistunut maasta?

- Kyllä. Yksin se, että hakija on päätöksentekohetkellä Suomen ulkopuolella, ei estä jatkoluvan myöntämistä, mikäli hän on jättänyt hakemuksensa ennen Suomesta poistumistaan ja luvan myöntämisedellytykset muutoin täyttyvät.
- Migri ei kuitenkaan toimita jatkolupapäätöstä eikä siihen mahdollisesti liittyvää oleskelulupakorttia ulkomaille, vaan päätöksen tiedoksianto ja kortin toimittaminen tapahtuu Suomessa.
- Ulkomailla oleva hakija voi valtuuttaa Suomessa olevan henkilön asiamiehekseen ottamaan vastaan päätöksen tiedoksiannon sekä antaa hänelle tunnistetiedot mahdollisen oleskelulupakortin noutamiseksi. Tämän jälkeen asiamies voi toimittaa päätöksen sekä kortin hakijalle heidän keskenään sopimallaan tavalla. Päätöksen ja kortin toimittaminen ulkomaille tapahtuu tällöin hakijan omalla kustannuksella ja omalla vastuulla.

7.4 Hakija jättää jatkolupaa, pysyvää lupaa tai pitkän oleskelleen EU-oleskelulupaa koskevan hakemuksensa myöhässä

- Jos Suomessa oleva hakija jättää jatkolupaa eli uutta määräaikaista lupaa koskevan hakemuksensa myöhässä eli edellisen lupansa voimassaolon päättymisen jälkeen, hakemukseen kuitenkin sovelletaan jatkolupaa koskevaa sääntelyä. Hakemuksesta peritään jatkolupaa koskeva käsittelymaksu.
- Jos myöhässä jätettyyn jatkolupahakemukseen tehdään myönteinen päätös, uusi lupa myönnetään yleensä ratkaisupäivästä alkaen.
- Myöhästymisen syyllä tai pituudella ei yleensä ole merkitystä vaan myöhästyneeksi katsotaan kaikki edellisen luvan päättymispäivän jälkeen jätetyt hakemukset.
- Jos edellinen lupa päättyy viikonloppuna tai arkipyhänä, katsotaan seuraavana arkipäivänä jätetty hakemus ajoissa jätetyksi.
- Jos hakijaa lähin Migrin palvelupiste ei ole auki arkipäivänä, jolloin edellinen lupa päättyy, katsotaan seuraavana aukiolopäivänä jätetty hakemus ajoissa jätetyksi.
- Jos pysyvää oleskelulupaa tai P-EU-lupaa koskeva hakemus jätetään myöhässä eli edellisen määräaikaisen luvan päättymisen jälkeen, ei lupaa voida myöntää. Uuden määräaikaisen luvan myöntäminen on kuitenkin mahdollista.

[UlkL 56 § ja 56 a § edellyttävät, että hakija on oleskellut maassa jatkuvan oleskeluluvan saatuaan luvallisesti yhtäjaksoisesti neljän/viiden vuoden ajan. Myöhässä jätetyn hakemuksen kohdalla tuo vaatimus ei täyty. Olennaista on, että yhtäjaksoinen oleskelu on tapahtunut nimenomaan jatkuvalla eli A-luvalla. Muuta laillista oleskelua ei tässä yhteydessä huomioida.]

- Jos hakija on selvästi ollut pois Suomesta oleskeluluvan päättymisen ja uuden hakemuksen jättämisen välillä, hakemus katsotaan uudeksi ensimmäistä lupaa koskevaksi hakemukseksi.

[Lupa on päättynyt ulkomailla oleskelun aikana tai jo ennen ulkomaille lähtöä mutta uusi hakemus jätetään vasta hakijan palattua Suomeen viisumilla tai viisumivapaasti. Tilannetta on arvioitava kokonaisharkinnan perusteella. Erylistä huomiota on kiinnitettävä mm. ulkomailla oleskelun keston ja tarkoitukseen sekä hakijan tosiasialliseen tarkoitukseen oleskella Suomessa.]

7.5 Viisumivapaan maan kansalaisen oleskelu ja työnteko oleskeluluvan päättymisen jälkeen

- Rajavartiolaitoksen tulkinnan mukaan oleskeluluvalla Suomessa oleskeltu aika ei kuluta oikeutta lyhytaikaiseen, eli enintään 90 päivän pituiseen viisumivapaaseen oleskeluun.
 - Viisumivapaan maan kansalainen voi jatkaa oleskeluaan viisumivapautensa turvin enintään 90 päivän ajan oleskelulupansa päättymisen jälkeen. Päivät alkavat kulua oleskeluluvan päättymisen jälkeisenä päivänä.
 - Viisumivapaan oleskelun enimmäisaika ei saa ylittyä; viisumivapaata oleskelua saa olla enintään 90 päivää 180 päivän aikana.
- Oleskeluluvan päättymistä seuraavan viisumivapaan oleskelun aikana Suomessa saa tehdä Ulkl 81 b §:n mukaista ansiotyötä ja harjoittaa sen mukaista elinkeinoa, jos ulkomaalainen ei ole tehnyt sellaista vielä oleskelulupansa voimassa ollessa.
 - Viisumivapaan oleskelun aikana ei voi jatkaa sellaista ansiotyötä tai elinkeinon harjoittamista, jota ulkomaalainen on jo aiemmin tehnyt oleskeluluvan turvin. Tällöin sitä ei voi pitää tosiasiasa uutena 81 b §:n mukaisena, jota voisi tehdä 90 päivän ajan ilman oleskelulupaa.
 - Vaikka oleskelua voi jatkaa viisumivapauden turvin, se ei tuo oikeutta jatkaa sellaista ansiotyötä tai elinkeinon harjoittamista, jonka tekemiseen tarvitaan oleskelulupa.

7.6 Esimerkkejä jatkoluvan sekä pysyvän luvan alkamis- ja päättymisajankohdasta

- Ulkomaalaislain mukainen jatkolupa eli uusi määräaikainen oleskelulupa myönnetään yleensä neljäksi vuodeksi eli lain mukaiseksi enimmäisajaksi (Ulkl 55 § 1 mom). Jatkolupa myönnetään kuitenkin lyhyemmäksi ajaksi mm. seuraavissa tilanteissa:
 - Ansiotyötä tai yritystoiminnan harjoittamista varten myönnettävän jatkoluvan kesto ja laji määräytyvät työsopimuksen sisällön sekä mahdollisen TE-toimiston tai ELY-keskuksen osapäätöksen perusteella.

- UuKL 55 §:n 2-5 mom:n mukaisissa tilanteissa jatkolupa on lain nojalla myönnettävä neljää vuotta lyhyemmäksi ajaksi.
- Tilapäisen (B) oleskeluluvan voimassaolo on sidottu oleskelun tarkoitukseen. Käytännössä uusi tilapäinen oleskelulupa myönnetään yleensä enintään 1-2 vuodeksi.
- Uusi tilapäinen oleskelupa ansiotyön tekemistä tai elinkeinon harjoittamista varten voidaan yleensä myöntää jopa neljäksi vuodeksi, jos Suomessa työskentelevä hakija ei asu Suomessa vakituisesti. Tällöin voidaan katsoa, ettei hakijan oleskelu ole UuKL 54 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla yhtäjaksoista, eikä ole perustetta myöntää hänen kahden vuoden tilapäisellä luvalla oleskelunsa jälkeen jatkuvaa oleskelulupaa.
- Yksittäisessä tapauksessa jatkolupa voidaan myöntää neljää vuotta lyhyemmäksi ajaksi, jos on syytä tarkistaa perusteen olemassaolo jo aiemmin, tai jos hakijan toiminta ja olosuhteet muutoin antavat aiheita oleskelun edellytysten nopeampaan uudelleenarvioimiseen (esimerkiksi epäily/syyllyminen rikokseen, joka ei kuitenkaan peruste luvan epäämiselle).
- UuKL 54 §:n 7 mom:n mukainen perheväkivaltaa kokeneelle myönnettävä jatkolupa myönnetään yleensä yhdeksi vuodeksi. Hakijan olosuhteet voivat tältä osin muuttua nopeastikin, joten luvan edellytyksiä on perusteltua tarkastella nopeammin.
- Jos jatkolupa myönnetään neljän vuoden enimmäisaikaa lyhyemmäksi ajaksi, on pituus perusteltava päätöksessä. Jos neljää vuotta lyhyempi pituus perustuu TE-toimiston tai ELY-keskuksen osapäätökseen, voi pituuden osalta perusteluna yleensä toistaa keskeiset osapäätöksessä mainitut seikat sekä lisätä tarvittaessa Migrin omia havaintoja. Laissa erikseen säädettyjä tilanteita (UuKL 55 § 2-4 mom.) lukuun ottamatta jatkoluvan pituus on päätettävä tapauskohtaisen kokonaisharkinnan perusteella.
- Kun jatkolupaa on haettu ajoissa eli ennen edellisen luvan päättymistä, se myönnetään yleensä edellisen luvan päättymispäivästä alkaen. Luvan lajin (A/B) tai perusteen muuttuminen tai säilyminen ei vaikuta jatkoluvan alkamisajankohtaan.
- Oleskeluluvan perusteen on oltava olemassa aikana, jolle jatkolupa myönnetään. Jos peruste vaihtuu jatkoluvan yhteydessä, ei jatkolupaa yleensä voi myöntää ajalle, jolloin uutta perustetta ei vielä ollut olemassa, vaikka jatkolupahakemus olisikin jätetty ennen edellisen luvan päättymistä.
 - Jos jatkolupaa haetaan esimerkiksi uuden avioliiton perusteella, mutta avioliitto alkaa vasta hakemuksen jättämisen jälkeen, ei jatkolupaa voida myöntää edellisen luvan päättymisestä alkaen. Luvan perustetta ei vielä tuolloin ollut olemassa. Jatkolupa on tällöin myönnettävä hakemuksen ratkaisupäivästä alkaen. Hakemuksen vireilläolon johdosta hakijan maassa oleskelu on koko ajan UuKL 40 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla laillista, mutta yhtäjaksoinen luvallinen oleskelu katkeaa.

- Pääsäännöstä poiketen Migri myöntää vakiintuneesti jatkoluvan edellisen luvan päättymisestä alkaen, kun Suomessa tutkintonsa suorittanut tai tutkimustoimintansa päättänyt hakee tutkija- ja opiskelijalain 10 §:n mukaista jatkolupaa työnhakua tai yritystoimintaa varten, vaikka hänen tutkintonsa valmistuu tai tutkimustoimintansa päättyy vasta jatkolupahakemuksen jättämisen jälkeen. Perusteiden välillä on yhteys opiskelusta tai tutkimustoiminnasta työnhakuun, joten jatkoluvan myöntämistä ilman lupien väliin jäävää katkosta voi pitää perusteltuna. Tilanne eroaa esimerkiksi edellä mainitusta avioliittotapauksesta, jossa vanhan ja uuden perusteen välillä ei ole vastaavaa yhteyttä.
- Vaikka jatkolupaa on haettu myöhässä, se myönnetään yleensä neljäksi vuodeksi, ellei lyhyempään keston ole muuta syytä. Tällöin jatkolupa kuitenkin myönnetään ratkaisupäivästä alkaen.
- Jos kyse on työntekijän jatkoluvasta, jota koskeva TE-toimiston osapäätös on voimassa jatkolupahakemuksen ratkaisupäivästä lähtien, jatkolupa myönnetään ajoissa jätetyn hakemuksen perusteella normaaliin tapaan edellisen luvan päättymispäivästä alkaen. Päätösasiakirjaan kuitenkin merkitään, että uuden osapäätöksen mukainen työnteko-oikeus alkaa ratkaisupäivästä.
 - Jos samaa ammattialaa koskeva työntekijän jatkolupahakemus on tehty edellisen luvan voimassa ollessa, edellisen luvan mukaista työtä saa jatkaa, kunnes jatkolupahakemus on ratkaistu. Muussa tapauksessa, esim. ammattialan vaihtuessa, aiemman luvan mukainen työnteko-oikeus päättyy luvan voimassaolon päättyessä. Uuden luvan mukainen työnteko-oikeus alkaa, kun lupa on myönnetty. (UlkL 81 c §) Luvallinen oleskelu kuitenkin jatkuu yhtäjaksoisesti, vaikka työnteko-oikeus tilapäisesti katkeaisi.
 - Työntekijän jatkoluvasta annettavaan oleskelulupakorttiin kirjataan uuden osapäätöksen mukainen ammattiala, vaikka oleskeluluvan alkamisaika olisi osapäätöksen voimassaolon alkamista aiempi. Työnteko-oikeuden alkamispäivä ilmenee tällöin kortin sijaan päätösasiakirjasta.
 - Jos jatkolupahakemus on jätetty myöhässä, myönnetään lupa normaaliin tapaan vasta ratkaisupäivästä alkaen, eikä edellisen luvan päättymisen ja jatkolupahakemuksen ratkaisupäivän välisenä aikana ole työnteko-oikeutta.

[Menettelyn tarkoitus on toisaalta noudattaa jatkolupaa koskevan osapäätöksen mukaista työnteko-oikeuden alkamisajankohtaa ja toisaalta huolehtia siitä, ettei oleskelulupien voimassaolo katkea tilanteissa, joissa hakija jättää jatkolupahakemuksensa ajoissa. Luvallisen oleskelun katkeaminen vaikuttaisi esimerkiksi mahdolliseen pysyvän oleskeluluvan myöntämiseen.]

- Jos työntekijän jatkolupaa koskevan osapäätöksen voimassaolo on rajoitettu yhteen vuoteen, ja laissa säädetty enimmäiskäsittelyaika on varsinaista päätöstä tehtäessä jo ylitetty, myönnetään jatkolupa edellisen

luvan päättymisestä alkaen mutta vuodeksi Migrin päätöspäivästä lukien. Jos enimmäiskäsittelyaikaa on vielä jäljellä, myönnetään jatkolupa vuodeksi edellisen luvan päättymisestä lukien.

- Perhesiteen perusteella myönnettävän oleskeluluvan voimassaoloaika ei saa olla pidempi kuin perheenkokoajan määräaikaisen oleskeluluvan voimassaoloaika (UikL 55 § 3 mom.).
 - *perheenkokoajan oleskelulupa voimassa 2.3.2023 saakka*
 - *hakijan jatko-oleskelulupahakemuksen ratkaisupäivä 5.11.2022*
 - *jatko-oleskelulupa myönnetään 2.3.2023 saakka*
- Vaikka jatkohakemuksen käsittely kestäisi poikkeuksellisen pitkään, lupa myönnetään edellisen luvan päättymispäivästä alkaen enintään neljäksi vuodeksi.
 - *edellinen lupa päättynyt 2.2.2022*
 - *jatkohakemus tullut vireille 1.2.2022*
 - *hakemus ratkaistaan 31.12.2022*
 - *jatko-oleskelulupa myönnetään ajalle 2.2.2022–2.2.2026*
- Pysyvä oleskelulupa myönnetään hakemuksesta, kun hakija on oleskellut maassa luvallisesti vähintään neljä vuotta (UikL 56 §) ja P-EU -lupa, kun luvallista oleskelua on vähintään viisi vuotta (UikL 56 a §). Oleskelun tulee tapahtua nimenomaan Suomen myöntämällä jatkuvalla (A) oleskeluluvalla. Ajan täyttymiseen ei huomioida muuta UikL 40 §:n nojalla laillista oleskelua.
 - Jos jatkuva oleskelulupa on myönnetty pakolaisaseman tai toissijaisen suojelun perusteella, pysyvään oleskelulupaan vaadittava neljän vuoden määräaika lasketaan hakijan maahantulopäivästä.

7.7 Pysyvään oleskelulupaan ja P-EU-lupaan vaadittavan oleskelun yhtäjaksoisuudesta

- Pysyvän oleskeluluvan myöntämiseen vaadittava yhtäjaksoinen oleskelu tarkoittaa, että hakija on oleskellut Suomessa vähintään puolet jatkuvan (A) oleskelulupansa voimassaoloajasta. Yhtäjaksoisuutta eivät katkaise tavanomaiset loma- tai muut matkat, eikä työskentely ulkomailla suomalaisen työnantajan lähettämänä (UikL 56 § 1 mom.).
- Hakijan, joka on kiintiöpakolainen, yhtäjaksoisen oleskelun katsotaan alkaneen hänen Suomeen saapumispäivänään, joka on yleensä ensimmäisen oleskeluluvan myöntämispäivää myöhempi.
- Yhtäjaksoisuutta arvioitaessa on tarkasteltava pysyvää oleskelulupaa koskevan hakemuksen ratkaisupäivää välittömästi edeltänyttä neljän vuoden jaksoa. Jakso voi koostua oleskelusta usealla peräkkäisellä jatkuvalla oleskeluluvalla. Lupien on pitänyt olla voimassa yhtäjaksoisesti eli ilman, että niiden välissä on katkoksia.

- Lupien väliin jäävä yhden päivän katkos ei katkaise oleskelun yhtäjaksoisuutta, jos edellinen lupa on päättynyt viikonloppuna tai arkipyhänä. Muussa tapauksessa yhdenkin päivän katkoksen katsotaan katkaisevan oleskelun yhtäjaksoisuuden.
- UIKL 56 §:n 1 momentin mukaisen suomalaisen työnantajan lähettämänä työskentelyyn, pitää yleensä olla ajallisesti rajoitettua, jotta se ei katkaise oleskelun yhtäjaksoisuutta. Laissa tarkoitetun työkohteen voi katsoa viittaavan yksilöitävissä olevaan työprojektiin tai fyysiseen paikkaan, kuten työmaahan, tehtaaseen tai toimistoon. Toistuvia työmatkoja ei yleensä pidetä työnantajan lähettämänä työskentelyinä.
 - Myös työntekijän perheenjäsenen yhtäjaksoisen oleskelun voi katsoa jatkuvan, jos perheenjäsen seuraa työskentelyn ajaksi ulkomaille. Tämä tulkinta koskee myös tilanteita, joissa ulkomaille lähetetty työntekijä on Suomen kansalainen, ja kyse on hänen perheenjäsenensä pysyvästä oleskeluluvasta.
- UIKL 56 §:n 1 momentin mukaisena suomalaisen työnantajan lähettämänä työskentelynä ei voi pitää järjestelyä, jossa henkilö on yrittäjä ja lähettäjä itsensä ulkomaille omasta yrityksestään. Mikäli sellainen ulkomaille oleskelu kestää yksin tai yhdessä muun ulkomaille oleskelun kanssa vähintään puolet jatkuvan luvan voimassaolosta, katsotaan oleskelun yhtäjaksoisuuden katkeavan.
- Jos hakija peruuttaa ajoissa jättämänsä jatkolupahakemuksen ja hakee jatkolupaa jollakin toisella perusteella, mutta vasta edellisen oleskelulupansa voimassaolon päätyttyä, katsotaan hänen jatkuvalla oleskeluluvalla tapahtuvan oleskelunsa yhtäjaksoisuuden katkeavan. Suomessa oleskelu on kuitenkin UIKL 40 §:n 3 momentin nojalla laillista. Uusi jatkuva oleskelupa myönnetään tässä tilanteessa ratkaisupäivästä alkaen ja pysyvään oleskelulupa vaadittava yhtäjaksoinen oleskelu alkaa kertyä uudelleen alusta.
- Jos Migri peruuttaa jatkuvan oleskeluluvan, oleskelun yhtäjaksoisuus katkeaa päivänä, jolloin peruuttamispäätös on tehty. Myös siinä tapauksessa, että peruuttamispäätökseen on haettu muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen, ja valitus on hylätty, yhtäjaksoisen oleskelun katsotaan katkenneen päivänä, jolloin peruuttamispäätös on tehty, ei päivänä, jolloin siitä tuli lainvoimainen.
- P-EU-luvan myöntäminen edellyttää, että hakija on välittömästi ennen hakemuksensa jättämistä oleskellut Suomessa jatkuvalla oleskeluluvalla vähintään viiden vuoden ajan. Viiden vuoden jakson on täytyttävä jo hakemuksen vireillepanopäivänä, ei vasta hakemuksen ratkaisemispäivänä (UIKL 56 a § 1 mom.).
- P-EU-lupa vaadittavaa yhtäjaksoista oleskelua ei keskeytä alle kuuden kuukauden pituinen Suomen ulkopuolella oleskelu, jos poissaolojaksot eivät yhteensä ylitä kymmentä kuukautta, eikä pidempi poissaolo, joka johtuu erityisistä syistä. Erityisistä syistä johtuvia pidempiä poissaolojaksoja ei kuitenkaan huomioida oleskeluaikaa laskettaessa (UIKL 56 a § 2 mom.),

- Lain perustelujen mukaan erityisinä syinä voitaisiin pitää esimerkiksi opiskelua tai työskentelyä maan ulkopuolella taikka lähisukulaisen vakavaa sairautta (HE 94/2006 vp, s. 30). Esimerkkiluettelo ei ole tyhjentävä, vaan tapauskohtaisesti muukin seikka voidaan katsoa erityiseksi syyksi.
- Jos P-EU-luvan edellytykset eivät täyty, mutta pysyvän oleskeluluvan edellytykset kuitenkin täyttyvät, voidaan hakijalle myöntää pysyvä oleskelulupa viran puolesta. Hakijalta ei ole tarpeen erikseen tiedustella hänen suhtautumista pysyvän luvan myöntämiseen. Oleskeluluvan hakemista voi pitää riittävänä osoituksena siitä, että hakija haluaa oleskeluluvan Suomeen. Tarvittaessa hänen oikeussuojansa toteutuu muutoksenhakumahdollisuuden kautta.
- Sekä pysyvän oleskeluluvan että P-EU-luvan myöntäminen edellyttää, että yhtäjaksoinen maassa oleskelu edeltää hakemuksen jättämistä välittömästi. Oleskelua ei voida pitää yhtäjaksoisena, jos määräaika on täyttynyt aiemmin, mutta pysyvää oleskelulupaa tai P-EU-lupaa koskeva hakemus on jätetty vasta edellisen jatkuvan oleskeluluvan päättyttyä.

8 Päätöksen tiedoksiannosta ja tiedoksiantopaikasta

8.1 Menettelyn pääpiirteet

- Migri on antanut päätösten tiedoksiannosta erillisen ohjeen, jossa menettelyä kuvataan tarkemmin.
- Viranomaisella on tiedoksiantovelvollisuus. Päätös on viipymättä annettava tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla (Hallintolaki 54 §).
- Työntekijän oleskelulupaa koskeva päätös annetaan hakijan lisäksi tiedoksi työnantajalle. TE-toimiston tekemä osapäätös annetaan Migristä samanaikaisesti varsinaisen oleskelulupapäätöksen kanssa.
 - Työnantajalle ei saa antaa oleskelulupapäätökseen mahdollisesti sisältyviä hakijaa henkilönä koskevia tietoja.
 - Työnantajan lisäksi käyttäjäyritystä voi pitää hallintolain 11 §:n mukaisena asianosaisena, koska päätös koskee myös sen oikeutta, etua tai velvollisuutta. Työntekijän oleskelulupaa koskeva päätös on annettava tiedoksi hakijan ja hänen työnantajansa lisäksi toimeksiantajalle eli käyttäjäyritykselle, jonka johdon ja valvonnan alaisena hakijan on tarkoitus työskennellä.
- Perhesiteen perusteella haettua oleskelulupaa koskeva päätös annetaan tiedoksi hakijalle ja perheenkokoajalle. Jos lupaa haetaan Suomessa ja hakija sekä perheenkokoaja asuvat samassa osoitteessa, lähetetään myönteinen päätös yleensä vain hakijalle, ja sen oletetaan käytännössä tavoittavan molemmat. Eri osoitteissa asuville päätös annetaan kuitenkin tiedoksi erikseen.

- Jos hakemuksen perusteena on seurustelusuhde, kyse ei ole UlkL:n tarkoittamasta perhesiteestä. Tällöin päätös annetaan tiedoksi vain hakijalle.
- Lasta koskeva päätös on annettava tiedoksi hänen lailliselle edustajalleen, eli useimmiten huoltajalle. Jos lapsi on 15–17-vuotias, jolla on rinnakkainen puhevalta, on päätös annettava tiedoksi erikseen sekä hänelle että hänen lailliselle edustajalleen.
- Ulkomailla oleskelulupapäätöksen antaa hakijalle tiedoksi ja myönteisessä tapauksessa oleskelulupakortin luovuttaa yleensä se Suomen edustusto, johon hakija on jättänyt hakemuksensa. Sähköisesti hakemuksensa jättänyt ulkomailla oleva hakija saa yleensä päätöksen tiedoksi asiointipalvelun kautta ja myönteisen päätöksen kohdalla kortin luovuttaa edustusto.
 - Jos hakija haluaa päätöksen ja kortin johonkin toiseen edustustoon kuin siihen, mihin hän on hakemuksensa jättänyt, on hakijan itse sovittava asiasta edustuston kanssa sekä ilmoitettava muutoksesta Migrille ennen kuin hakemus on ratkaistu. Migri ei voi auttaa hakijaa asiointipaikan vaihtamisessa.
- Suomessa sähköisesti hakemuksensa jättäneelle päätös annetaan yleensä tiedoksi asiointipalvelun kautta ja paperihakemuksen jättäneelle postitse. Oleskelulupakortti toimitetaan hakijalle yleensä niin sanotulla suoratoimituksella, jolloin hakija voi noutaa kortin kuljetusyrityksen noutopisteestä. Tietyissä tilanteissa käytetään suoratoimituksen sijaan niin sanottua virastotoimitusta, jolloin kortti toimitetaan valmistajalta Migrille, joka toimittaa sen edelleen hakijalle.
- Kun Suomessa olevalle hakijalle on tehty kielteinen päätös, johon liittyy myös päätös maasta poistamisesta, päätöksen antaa yleensä tiedoksi poliisi.

8.2 Voiko oleskelulupahakemuksen edustustoon jättänyt ja Suomeen viisumilla tai viisumivapauden perusteella saapunut hakija saada päätöksen tiedoksi Suomessa?

- Ei voi. Hallitun maahanmuuton periaatteen voidaan katsoa lähtevän oletuksesta, että Suomen edustustoon hakemuksensa jättänyt hakija odottaa päätöstään ulkomailla ja noutaa päätöksen sekä mahdollisen oleskelulupakortin kyseisestä edustustosta. Jos hakija vierailee hakemusmenettelyn aikana Suomessa, on hänen poistuttava maasta viimeistään viisumin tai viisumivapausajan päättyessä.

[Taustaa: Migrin vakiintuneen UlkL 40 §:n tulkinnan mukaan ulkomailla jätetyn oleskelulupahakemuksen ei katsota tuovan oleskeluoikeutta Suomessa jätetyn hakemuksen tavoin. Neuvonnassa tuodaan esille, että laitton oleskelu Suomessa voi johtaa käännyttämiseen ja maahantulokieltoon määräämiseen sekä sakkorangaistukseen ulkomaalaisrikkomuksesta.

Saapuminen Suomeen ennen päätöksen tiedoksisaantia on hakijan oma valinta, jonka hän tekee tietoisena siitä, ettei ulkomailla jätettyyn hakemukseen tehtyä päätöstä anneta

tiedoksi Suomessa ja ettei ulkomailla jätetyn hakemuksen vireillä olo tuota oleskeluoikeutta.

Hallitun maahanmuuton periaate huomioon ottaen tiedoksiantopaikkaa koskevan rajoituksen ei yleensä voida katsoa rajoittavan ulkomaalaisen oikeuksia enempää kuin on välttämätöntä. Ulkomailla jätettyä hakemusta koskeva päätös annetaan tiedoksi Suomessa vain erittäin poikkeuksellisessa tilanteessa.]

- Jos hakemuksen jättämisen jälkeen Suomeen saapunut hakija on Suomen kansalaisen perheenjäsen, ja viisumi tai viisumivapausaika on yhä voimassa, vakiintuneen käytännön mukaan oleskelulupapäätös voidaan pääsäännöstä poiketen antaa tiedoksi Suomessa.

[UlkL 50 §:n 1 mom:n nojalla Suomen kansalaisen perheenjäseniä voidaan tiedoksiannon suhteen pitää eri asemassa kuin muita hakijoita.]

- Jos hakemuksen jättämisen jälkeen Suomeen saapuneen hakijan hakemus on jo ratkaistu ja viisumi tai viisumivapausaika on yhä voimassa, voi hakija esimerkiksi käyttää asiamiestä, joka noutaa päätöksen sekä mahdollisen oleskelulupakortin edustustosta ja lähettää ne hakijalle Suomeen.
 - Hakijan tulee itse huolehtia päätöksen tiedoksisaannista eli järjestää asiamies, joka valtakirjan turvin noutaa päätöksen edustustosta.
 - Päätöksen ja oleskelulupakortin lähettäminen Suomeen tapahtuu tällöin hakijan omalla kustannuksella ja omalla vastuulla. Edustustot eivät lähetä päätöstä eivätkä korttia hakijalle Suomeen.
- Oleskeluluvan tietyillä UlkL:ssa säädetyillä perusteilla saaneelle voidaan myöntää hakemuksesta nopeutettua maahantuloa varten D-viisumi, eli pitkäaikainen viisumi. Sillä oleskeluluvan saanut voi saapua Suomeen ja saada oleskelulupakorttinsa Suomessa, eikä hänen tarvitse odottaa kortin toimittamista ulkomaille.
- Muissa kuin edellä mainituissa tilanteissa hakemuksen jättämisen jälkeen Suomeen saapunut hakija, joka aikoo jatkaa Suomessa oleskeluaan viisumin tai viisumivapausajan päättymisen jälkeen, voi peruuttaa edustustoon jättämänsä hakemuksen ja jättää Suomessa Migrille uuden hakemuksen.
 - Uudesta hakemuksesta peritään uusi käsittelymaksu. Peruutettu hakemus raukeaa.
 - Hakijaa ei voi velvoittaa perumaan aiempaa hakemustaan, vaikka hän jättäisi Suomessa uuden hakemuksen.
 - Ongelmallisessa yksittäistapauksessa on valittava menettelytapa, jonka arvioidaan parhaiten noudattavan ulkomaalaislakia, hallintolakia sekä hallitun maahanmuuton periaatetta. Erityisesti on huomioitava mm. hyvän hallinnon perusteet (hallintolain 2 luku) ja se, ettei ulkomaalaisen oikeuksia rajoiteta enempää kuin on välttämätöntä (UlkL 5 §).

8.3 Voiko oleskelulupahakemuksensa Suomessa jättänyt poistua Suomesta ja saada päätöksen tiedoksi Suomen edustustosta?

- Ensimmäistä oleskelulupaa koskevan päätöksen tiedoksiantopaikka voidaan hakijan pyynnöstä vaihtaa Suomesta ulkomaille. Hakijan on tällöin ilmoitettava Migrille yhteystietonsa ulkomailla sekä Suomen edustusto, missä hän haluaa asioida.

[Taustaa: Ensimmäistä lupaa koskevan päätöksen tiedoksiantopaikan vaihtamiseen Suomesta ulkomaille suhtaudutaan päinvastaista muutosta joustavammin, sillä muutoksen ei voida katsoa olevan vastoin hallitun maahanmuuton periaatetta. Lisäksi käytännössä voi esiintyä tilanteita, joissa tiedoksianto on hakijasta riippumattomasta syystä mahdollinen vain ulkomailla. Esimerkiksi hakijaa koskeva maastapoistamispäätös voidaan panna täytäntöön ennen kuin hänen Suomessa tekemänsä uusi oleskelulupahakemus ehditään ratkaista.]

- Jatkolupaa, pysyvää oleskelulupaa, P-EU-lupaa, oleskelukorttia tai oleskeluoikeuden rekisteröintiä koskevaa päätöstä ei anneta tiedoksi ulkomailla, lukuun ottamatta tilanteita, joissa hakija on poistunut Suomesta viranomaisen päätöksen johdosta, esimerkiksi karkotettu.
 - Kun on kyse luvasta, jota voi ulkomaalaislain nojalla hakea vain Suomessa, päätöskin annetaan tiedoksi ja kortti luovutetaan hakijalle yleensä vain Suomessa.
- Halutessaan hakija voi valtuuttaa Suomessa olevan henkilön ottamaan vastaan päätöksen valtakirjan turvin sekä noutamaan mahdollisen oleskelulupakortin. Suoratoimituksella toimitetavan kortin voi noutaa hakijan saamalla tunnistetiedoilla. Asiamies voi toimittaa päätöksen ja kortin ulkomailla olevalle hakijalle heidän keskenään sopimalla tavalla. Toimittaminen ulkomaille tapahtuu hakijan omalla kustannuksella ja omalla vastuulla.
- Jos käy ilmi, että Suomessa ensimmäistä oleskelulupaa koskevaa hakemustaan jättävän on tarkoitus pian poistua maasta, hakijaa on yleensä syytä neuvota jättämään hakemuksensa vasta ulkomailla Suomen edustustoon.
- Jos ensimmäistä oleskelulupaa koskevan hakemuksensa Suomessa jo jättänyt hakija ilmoittaa poistuvansa maasta, häneltä on tiedusteltava, haluaako hän edelleen jatkaa hakemusmenettelyä.
 - Jos haluaa, hakijaa pyydetään ilmoittamaan yhteystietonsa sekä asiointipaikkansa ulkomailla.
 - Jos ei halua, hakijaa neuvotaan peruuttamaan hakemuksensa.

8.4 Voiko oleskelulupapäätöksen saada tiedoksi muusta Suomen edustustosta kuin siitä, mihin hakemus on jätetty?

- Kyse on poikkeuksellisesta menettelystä, joka on mahdollista vain edustuston siihen suostuessa. Asia kuuluu edustustojen harkintaan.
 - Asiaa Migristä tiedustelevalle kerrotaan, että edustustot ja Migri ovat eri viranomaisia. Migri ei voi luvata, että menettely onnistuu eikä auttaa hakijaa menettelystä sopimisessa.
- Hakijan on itse sovittava menettelystä haluamansa edustuston kanssa.
- Jos hakija sopii päätöksen tiedoksiannosta toisen edustuston kanssa, on hänen ilmoitettava siitä hakemuksen vireilletuloedustustolle sekä Migrille.

8.5 Ihmiskaupan uhrien oleskelulupapäätösten sekä muiden viitteitä ihmiskaupasta sisältävien päätösten tiedoksiannoista

- Sekä myönteiset että kielteiset päätökset, jotka koskevat ihmiskaupan uhrille UIKL 52 a §:n nojalla myönnettävää oleskelulupaa ja kaikki muut sellaiset päätökset, jotka sisältävät viitteitä ihmiskaupasta, on lähetettävä tiedoksi Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimistoon, joka toimii kansallisena ihmiskaupparaportoijana. Lisäksi päätöksistä on ilmoitettava vähintään asiakasnumero sekä päätöspäivä Migrin ihmiskauppavastuuhenkilölle <ihmiskauppavastuuhenkilo@migri.fi >.
- Asian liittymistä ihmiskauppaan on arvioitava matalalla kynnyksellä. Asiaa käsiteltäessä ilmennyt epäily riittää; esim. henkilö on otettu tai häntä on esitetty auttamisjärjestelmään, rajavartiolaitos tai poliisi on epäillyt ihmiskauppaa, henkilö on itse vedonnut ihmiskauppaan taikka avustaja tai muu taho on tuonut epäilyn esiin.
- Viitteitä ihmiskaupasta voi liittyä millä tahansa perusteella haettua oleskelulupaa koskevaan asiaan sekä unionin kansalaisen oleskeluoikeuden rekisteröintiä tai hänen perheenjäsenensä oleskelukorttia koskevaan asiaan.
- Jos ihmiskaupaviite on selvä, tekee päätöksen esittelijä tai ratkaisija päätösasiakirjan Tiedoksi – kohtaan merkinnän "Kansallinen ihmiskaupparaportoija".
- Epäselvässä tapauksessa päätöksen esittelijä tai ratkaisija lähettää tiedon päätöksestä vain Migrin ihmiskauppavastuuhenkilölle, joka harkintansa mukaan välittää tiedon edelleen kansalliselle ihmiskaupparaportoijalle.

9 Muutoksenhausta

9.1 Kuka voi tehdä valituksen?

- Oleskelulupapäätökseen voi hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen hakija itse, hänen laillinen edustajansa (esim. asiamies tai huoltaja) sekä tietyissä asioissa myös perheenjäsen tai työnantaja.

- Työnantajalla on Ulkl 194 §:n mukainen valitusoikeus työntekoa koskevasta oleskelulupapäätöksestä siltä osin kuin on kyse tiettyjen työnantajan velvollisuuksien täyttämisestä ja työnantajaa koskevista edellytyksistä.
- Hakijan perheenjäsen voi valittaa päätöksestä, jos oleskelulupaa on haettu hänen ja hakijan välisen perhesiteen perusteella.
- Jos oleskelulupaa on haettu seurustelusuhteen perusteella, ei hakijan seurustelukumppani ole perheenjäsen eikä hänellä siksi ole valitusoikeutta.
- Oleskeluoikeuden rekisteröinnistä annettavaa todistusta koskevasta päätöksestä voi valittaa rekisteröintitodistuksen hakija itse ja hänen laillinen edustajansa. Lisäksi hänen Suomessa asuva perheenjäsenensä voi valittaa päätöksestä, jos rekisteröinnin perusteeksi on ilmoitettu heidän välinen perheenjäsenyytensä.
- Perheenjäsenen oleskelukorttia koskevasta päätöksestä voi valittaa hakija itse, hänen laillinen edustajansa sekä hänen perheenjäsenensä, jonka Suomessa oleskelun perusteella oleskelukorttia on haettu.
- Jos valituksen tekijällä ei ole valitusoikeutta, Migri antaa asiassa hallinto-oikeudelle lausunnon, jossa se toteaa myös käsityksensä valitusoikeuden puuttumisesta.
- Hallintolain 7 a luvun mukainen oikaisuvaatimusmenettely ei ole käytössä ulkomaalaislain mukaisissa Migrin tekemissä päätöksissä.

9.2 Valitus on saapunut Migriin valitusajan päätyttyä

- Migri antaa asiassa lausunnon hallinto-oikeudelle ja ottaa launnossaan kantaa myös valituksen myöhästymiseen.
- Migri ei voi valittajan pyynnöstä jatkaa valitusaikaa. Valitusaika perustuu lakiin.⁵
- Ajoissa vireille tullutta valitusta voi täydentää myös valitusajan päättymisen jälkeen.

9.3 Valittaja haluaa peruuttaa valituksensa tai esittää valitusasiassa uusia selvityksiä

- Migri ilmoittaa vastaanottamastaan valituksen peruutuksesta hallinto-oikeudelle.
- Valituksen vireille tulon jälkeen esitetyistä uusista selvityksistä tai kirjeistä Migri antaa yleensä uuden suppean lausunnon, jossa se lausuu vain uusista seikoista ja viittaa asiassa aiemmin lausumaansa. Jos Migrillä ei ole uuden selvityksen johdosta lausuttavaa, Migri välittää selvityksen hallinto-oikeudelle.

⁵ Laki oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 13 §.

ja antaa samalla kirjallisen ilmoituksensa, ettei sillä ole selvityksen johdosta lausuttavaa.

- Valitusvaiheessa esitettyyn uuteen selvitykseen perustuvaa itseoikaisua eli asiavirheen korjaamista käsitellään jäljempänä.

9.4 Onko kyseessä valitus, jos Migriin saapunut kirje ei ole valitusosoituksen mukainen?

- Hakijan, hänen edustajansa, perheen kokoajan tai työnantajan lähettämä kirje, jossa valitetaan tai muutoin ilmaistaan tyytymättömyyttä Migrin päätökseen, tulkitaan Migrissä yleensä valitukseksi, vaikka valitusta koskevat muotomääräykset eivät täytyisi.
- Migri siirtää kirjeen normaalisti hallinto-oikeudelle ja tarvittaessa antaa kirjeen johdosta myös normaalin valituslausuntonsa.

9.5 Menettely, jos Migrillä ei ole valituksen johdosta lausuttavaa

- Jos Migriin saapuu sen päätöstä koskeva valitus, jonka johdosta virastolla ei ole mitään lausuttavaa, Migri siirtää valituksen hallinto-oikeudelle mutta ei liitä mukaan lausunnoksi nimettyä asiakirjaa. Lausunnon sijaan Migri antaa hallinto-oikeudelle kirjallisen ilmoituksen, ettei Migrillä ole valituksen johdosta lausuttavaa.
 - Jos Migri antaisi sisällöltään niukan lausunnon, jossa vain selostettaisiin valitusta ja todettaisiin, ettei siinä tullut ilmi syitä muuttaa päätöstä, lausunto aiheuttaisi lisätyötä sekä Migrissä että hallinto-oikeudessa. Hallinto-oikeuden on aina pyydettävä lausunnon johdosta valittajan vastaselitystä. Kun Migri pidättäytyy lausunnon antamisesta ja antaa vain ilmoituksen, tarpeeton työvaihe voidaan välttää.

9.6 Valitusvaiheessa ilmenevä muutos olosuhteissa

- Jos valitusvaiheessa ilmenee, että olosuhteet ovat muuttuneet siten, että oleskeluluvan, oleskelukortin tai oleskeluoikeuden rekisteröinnin epäminen näyttäytyy hakijan kannalta virheellisenä, Migri voi oman harkintansa mukaan ratkaista asian uudelleen itseoikaisuna, eli suorittaa hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittaman asiavirheen korjaamisen. Asiavirheen korjaamista käsitellään tarkemmin jäljempänä tässä ohjeessa.
- Mikäli Migri ei suorita asiavirheen korjaamista, antaa se valituksen johdosta hallinto-oikeudelle tavanomaisen lausunnon, jossa se toteaa myös asiassa ilmenneen olosuhdemuutoksen.
- Jos Migri korjaa päätöstään, johon on haettu muutosta valittamalla, on korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta sekä siinä tehdystä päätöksestä ilmoitettava hallintolain 53 §:n 2 momentin mukaisesti hallinto-oikeudelle. Ilmoittamisessa ei ole kyse hallinto-oikeudelle annettavasta lausunnosta, vaan virheen korjaamista koskevasta ilmoituksesta.

- Olosuhteiden muuttuessa hakijan valittavissa on, haluaako hän tehdä valituksen vai jättää uuden hakemuksen. Uuden hakemuksen jättäessään hakija voi myös valita, haluaako hän peruuttaa mahdollisesti aiemmin tekemänsä valituksen.
 - Migri voi neuvoa kertomalla kyseisistä vaihtoehdoista mutta ei suositella mitään vaihtoehtoa. Hakijan on tehtävä valintansa itse.
 - Asianosainen ei voi vaatia Migriä korjaamaan päätöksessä mahdollisesti olevaan asiavirheeseen. Korjaamisasian käsiteltäväksi ottaminen perustuu aina viranomaisen harkintaan.
- Jos hakija jättää valituksen vireillä ollessa uuden hakemuksen ja Migri tekee sen perusteella myönteisen päätöksen, Migrin on ilmoitettava uudesta päätöksestään myös hallinto-oikeudelle.

9.7 Pitääkö Migrin kääntää muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä tehty valitus?

- Ei ole velvollisuutta. Kääntämismvastuu on valittajalla ja tarvittaessa hallinto-oikeus pyytää häneltä käännoästä.
- Tapauskohtaisen harkinnan mukaan valitus voidaan kuitenkin kääntää Migrissä ja hyödyntää Migrin henkilöstön monipuolista kielitaitoa (esim. lyhyet valitukset tai valituksen referointi).

9.8 Virheen korjaamismenettely ja sen suhde valitusmenettelyyn

- Virheen korjaamismenettely on kyseessä silloin, kun asianosainen tai hänen edustajansa nimenomaisesti ja perustellusti vaatii virheen korjaamista ja asiassa on muutenkin ilmeistä, että kyseessä on hallintolain tarkoittama päätöksessä olevan asia- tai kirjoitusvirheen korjaaminen (Hallintolaki 8 luku).
 - **Asiavirheestä** on kysymys esimerkiksi silloin, kun päätös perustuu väärään asiaan liittyviin selvityksiin, jokin olennainen selvitys on jäänyt huomioimatta, asiassa on sovellettu ilmeisen väärää lakia (esim. muutettua tai kumottua lakia), on tapahtunut menettelyvirhe tai on saatu uutta selvitystä, joka voi olennaisesti vaikuttaa päätökseen.
 - Asiavirhe voi olla myös pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa koskevan harkinnan jääminen pois sellaisesta oleskelulupapäätöksestä, jossa harkinta olisi pitänyt suorittaa.
 - **Kirjoitusvirheestä** on kysymys esimerkiksi silloin, kun päätökseen on merkitty virheellinen nimi tai päivämäärä.
 - Virheellisyys tai puutteellisuus voi johtua viranomaisesta tai asianosaisesta.
 - Uusi tai korjattu päätös annetaan asianosaiselle maksutta.
- Migrin on korjattava päätöksessään oleva asia- tai kirjoitusvirhe joko oma-aloitteisesti tai asianosaisen vaatimuksesta.

- **Asiavirhe korjataan** käsittelemällä asia uudelleen ja antamalla asiassa uusi päätös. Asiavirheen korjaaminen tarkoittaa virheellisen päätöksen poistamista ja uuden päätöksen tekemistä.
 - Asiavirheen korjaamismahdollisuus koskee vain selviä ja luonteeltaan ilmeisiä virheitä (HE 72/2002 vp, s. 104.)
 - Asiavirhe voidaan korjata asianosaisen vahingoksi vain, jos hän suostuu päätöksen korjaamiseen, ellei virhe ole ilmeinen ja aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.
 - Jos asiavirheessä on kyse uudesta päätökseen vaikuttavasta selvityksestä, päätös voidaan korjata ainoastaan asianosaisen eduksi.
 - Uuden päätöksen tiedoksiannosta alkaa kulua uusi valitusaika. Valituskelpoisuus koskee vain uuden päätöksen osia, joilla aikaisempaa päätöstä on korjattu.
- **Kirjoitusvirhe korjataan** korvaamalla virheen sisältävä päätösasiakirja korjatulla päätösasiakirjalla, tekemättä uutta päätöstä.
 - Kirjoitusvirhe on luonteeltaan tekninen, eli se on syntynyt esimerkiksi kirjoitus- tai laskutoimituksessa.
 - Asianosaiselle on varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen kirjoitusvirheen korjaamista, jollei se ole tarpeetonta (hallintolaki 34 §).
 - Kirjoitusvirhettä ei saa korjata, jos korjaaminen johtaa asianosaiselle kohtuuttomaan tulokseen, eikä virhe ole aiheutunut asianosaisen omasta menettelystä.
 - Kirjoitusvirhettä korjattaessa ei tehdä uutta hallintopäätöstä, johon voisi hakea muutosta valittamalla.
- Asia- tai kirjoitusvirheen korjaamisesta on tehtävä merkintä alkuperäisen päätöksen taltiokappaleeseen tai viranomaisen käytössä olevaan tietojärjestelmään (hallintolain 52 §). Migrissä merkintä tehdään UMA-järjestelmään.
 - Kun on kyse asiavirheen korjaamisesta, korjattavaan asiaan tehdään uusi päätöstoimenpide ja laaditaan uusi päätösasiakirja. Uuden ratkaisun syyksi valitaan "Asiavirheen korjaus" ja lisätietokenttään merkitään lyhyt selostus tehdystä korjauksesta.
 - Kun on kyse kirjoitusvirheen korjaamisesta, asiassa ei tehdä uutta päätöstä, vaan korjataan virheellistä päätösasiakirjaa. Korjattu päätösasiakirja liitetään UMA-järjestelmään.
- Päätöksessä olevan virheen korjaamista koskeva vaatimus tai virheen oma-aloitteinen korjaaminen on tehtävä viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä (vrt. valituksen tekeminen, valitusaika 30 pv).
- Virheen korjaaminen tai sitä koskeva vaatimus ei estä valituksen tekemistä eikä valitusaika tai valituksen tekeminen estä vaatimasta virheen korjaamista.

- Jos korjaamismenettelyn kohteena olevasta asiasta on vireillä valitus hallinto-oikeudessa, on korjaamisasian käsiteltäväksi ottamisesta sekä asiassa tehdystä päätöksestä ilmoitettava myös kyseiselle hallinto-oikeudelle (hallintolaki 53 § 2 mom.).
- Jos Migri hylkää virheen korjaamista koskevan vaatimuksen, ei hylkäämispäätökseen saa hakea muutosta valittamalla (hallintolaki 53 § 3 mom.). Viranomaisella ei ole hallintolain nojalla velvollisuutta korjata virhettä itseoikaisuna.

9.9 Asiavirheen korjaaminen uuden selvityksen vuoksi

- Jos Migrin jo ratkaisemaan asiaan tulee sellaista uutta selvitystä, jonka vuoksi päätös näyttäytyy hakijan kannalta virheellisenä, voi Migri ratkaista asian uudelleen itseoikaisuna. Tällöin on kyse hallintolain 50 §:n 1 momentin 4 kohdan tarkoittamasta asiavirheen korjaamisesta uuden selvityksen vuoksi.
- Uusi selvitys voi olla kokonaan uusi eli ennestään tuntematon tai sellainen, jota ei tiedetty tai osattu huomioida asiaa ensi vaiheessa ratkaistaessa. Kyse voi olla myös asianosaisen olosuhteissa tapahtuneesta muutoksesta. Korjaaminen edellyttää, että uusi selvitys voi vaikuttaa olennaisesti päätökseen.
- Uuden selvityksen vuoksi päätöstä voidaan korjata vain asianosaisen eduksi.
- Asiavirheen korjaaminen perustuu viranomaisen harkintaan. Viranomaisella ei ole hallintolain nojalla velvollisuutta korjata asiavirhettä itseoikaisuna, eikä asianosaisella oikeutta saada virhettä oikaistuksi.
- Hallintolain perustelujen (HE 226/2009 vp, s. 61) mukaan hallinnon palveluperiaate puoltaa asian ratkaisemista itseoikaisuteitse uudelleen. Asiavirheen korjaamisen muodossa tapahtuva itseoikaisu mahdollistaisi sen, ettei hakijan tarvitsisi tehdä uutta hakemusta. Menettelyllä myös pyritään tehostamaan hallintopäätösten itseoikaisua.
- Käytännössä asiavirheen korjaaminen voi tulla kyseeseen lähinnä silloin, kun uusi selvitys saa aiemman päätöksen näyttäytymään yksiselitteisesti virheellisenä, eikä asiaan liity tulkinnanvaraisuutta tai tarvetta laajempiin lisäselvityksiin. Tällöin itseoikaisu on yleensä tarkoituksenmukainen ja parhaiten palveluperiaatetta toteuttava menettely. Vastaavasti perusteet jättää itseoikaisu suorittamatta, ovat sitä painavampia, mitä enemmän asiaan yhä liittyy epäselvyyttä, tulkinnanvaraa tai tarvetta lisätutkimuksiin.

9.10 Hallintokantelun tunnistaminen ja käsittely Migrissä

- Hallintokantelu on yhteydenotto, jossa esitetään väitteitä viraston tai yksittäisen virkamiehen lainvastaisesta menettelystä tai tehtävien laiminlyömisestä.
 - Hallintokantelun voi tehdä sekä asianosainen että sivullinen.
 - Hallintokantelun tekemiselle ei ole muotovaatimuksia. Kantelun voi tehdä Migrin nettisivuilla olevalla lomakkeella tai muulla tavalla.

- Rajanveto hallintokantelun ja kriittisen palautteen välillä voi olla vaikeaa, joten yhteydenotto on syytä katsoa hallintokanteluksi matalalla kynnyksellä.
- Migriin tai suoraan yksittäiselle virkamiehelle saapunut hallintokantelu on välitettävä Migrin kirjaamoon, jossa asia kirjataan vireille Acta-järjestelmään.
 - Hallintokantelut käsitellään Acta-järjestelmässä. Mikäli kantelu koskee UMA-järjestelmässä olevaa asiakasta, merkitään kanteluasian diaarinumero myös UMA:an.
 - Vastauksen kanteluasiassa valmistelee yleensä oikeuspalvelu, joka esittelee asiassa annettavan ratkaisun asianomaisen yksikön johtajalle.
 - Migri tekee kanteluihin ratkaisuja kotimaisilla kielillä. Englanninkieliseen kanteluun tehdään ratkaisu yleensä suomeksi mutta siihen liitetään lyhyt englanninkielinen saate, jossa viitataan kielilakiin ja todetaan, ettei Migri käännä ratkaisua.
 - Mikäli kantelu on laadittu muulla kuin suomen, ruotsin tai englannin kielellä, eikä Migrin henkilöstössä ole kyseisen kielen osaamista, kantelijalle ilmoitetaan englanninkielisellä yhteydenotolla, ettei Migri voi käsitellä asiaa. Kantelijalle myös varataan mahdollisuus kantelunsa kääntämiseen suomen, ruotsin tai englannin kielelle.

10 Oleskelulupahakemusten enimmäiskäsittelyajoista

- Hallintolain 23 §:n mukaan asiat on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä ja UIKL 6 §:n mukaan alaikäistä lasta koskevat asiat on käsiteltävä kiireellisesti. UIKL 7 §:n mukaan viranomaisen on esitettävä asianosaisen sitä pyytäessä arvio käsittelyajasta.
 - Asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset ja lausunnot on hankittava riittävän varhaisessa vaiheessa ja mahdollisimman yksinkertaisia keinoja käyttäen. Selvitystä pitää hankkia vain siinä määrin, kuin se on välttämätöntä.
 - Käsittelyaika voi vaihdella tapauskohtaisesti huomattavasti.
- Hallintoasian viivytyksetöntä käsittelyä koskevan yleisen säännöksen lisäksi on säädetty erityisiä enimmäiskäsittelyaikoja muun muassa seuraaville oleskelulupahakemuksille:
 - UIKL 69 a §:n mukaan perhesiteen perusteella tehtyä oleskelulupahakemusta koskeva päätös on annettava hakijalle tiedoksi viimeistään yhdeksän kuukauden kuluttua hakemuksen jättämisestä. Poikkeuksellisissa olosuhteissa päätös voidaan antaa tiedoksi myöhemmin.
 - UIKL 84 §:n mukaan 5 luvun mukaiseen, eli työntöön tai elinkeinon harjoittamiseen perusteella tehtyyn, hakemukseen on tehtävä päätös viimeistään kahden kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on vastaanottanut asianmukaisesti täytetyn hakemuksen liitteineen.

Pidempi käsittelyaika on mahdollinen poikkeuksellisissa olosuhteissa, jotka liittyvät hakemuksen tutkinnan monimutkaisuuteen.

- Ns. kausityölain (907/2017) 11 §:n mukaan päätös kausityöoleskelulupaa koskevaan hakemukseen on tehtävä ja annettava tiedoksi 90 päivän kuluessa siitä, kun viranomainen on vastaanottanut asianmukaisesti täytetyn hakemuksen.
- Ns. ICT-lain (908/2017) 11 §:n mukaan päätös ICT-oleskeluluvan myöntämisestä ja 26 §:n mukaan päätös liikkuvan ICT-oleskeluluvan myöntämisestä on annettava tiedoksi hakijalle 90 päivän kuluessa siitä, kun hakija esittänyt asianmukaisesti täytetyn hakemuksen.
- Ns. tutkija- ja opiskelijalain (719/2018) 28 §:n mukaan päätös tuon lain mukaiseen oleskelulupahakemukseen on annettava tiedoksi hakijalle viimeistään 90 päivän kuluttua siitä, kun hakija on esittänyt täydellisen hakemuksen.
- Pikakaistaksi kutsutun palvelulupauksensa mukaan Migri käsittelee kahdessa viikossa mm. erityisasiantuntijan, johtajan, kasvuyrittäjän ja heidän perheenjäsentensä oleskelulupahakemukset, jotka täyttävät tietyt pikakaistalle asetetut edellytykset. Pikakaistasta ei säädetä laissa.
- Asianosaisen pyyntöön saada arvio käsittelyajasta on vastattava aina. Vastauksessa on ilmoitettava mahdollisimman konkreettinen aika-arvio. Esimerkiksi vastaus, että asia ratkaistaan "mahdollisimman pian", ei yleensä ole riittävä. Aikaa ei myöskään pidä arvioida tarpeettoman pitkäksi. Asianosaiselle annettu arvio on kirjattava UMA-järjestelmään.
- Aika-arvio on esitettävä parhaan käytävissä olevan tiedon perusteella, mutta arviolta ei vaadita ehdotonta luotettavuutta. Arvion epävarmuudesta voi tarvittaessa mainita asianosaiselle. Jos annetusta arviosta joudutaan myöhemmin poikkeamaan, asianosainen voi pyytää uuden arvion. Uuden arvion yhteydessä on yleensä ilmoitettava myös syy viivästy miseen.

11 Tulkkauksen- ja käänöskustannukset oleskelulupa-asiassa

11.1 Pääsääntö ja sen perusta

Migrin ylläjohtaja on 22.12.2011 päivätyssä kirjeessään (MIGDno/2011/1403) todennut, että asianosainen vastaa pääsääntöisesti itse kustannuksista, jotka aiheutuvat tulkin käyttämisestä tai asiakirjojen kääntämisestä oleskelulupa-asiassa:

"Maahanmuuttovirasto ei 1.1.2012 alkaen maksa niitä kustannuksia, joita tulkin käyttämisestä oleskelulupa-asiassa aiheutuu. Ulkomaalaislain mukaan ulkomaalainen voi käyttää oleskelulupa-asiassa tulkkia tai kääntäjää omalla kustannuksellaan. Käytännössä kustannuksia tulkin käytöstä voi aiheutua oleskelulupahakemusta vireille pantaessa tai myöhemmässä vaiheessa esimerkiksi hakemukseen liittyvässä haastattelussa".

Migrin käytäntö koskee asianosaisen aloitteesta vireille tulevia oleskelulupa-asioita, jotka eivät liity turvapaikkamenettelyyn; esimerkiksi perhesiteen, työnteon tai opiskelun perusteella tehtyjä oleskelulupahakemuksia. Käytäntöä valmisteltaessa on huomioitu tuolloin voimassa ollut ulkomaalaislaki, hallintolaki sekä kielilaki. Lainsäädäntöön ei ole sen jälkeen tehty sellaisia muutoksia, jotka antaisivat virastolle aihetta muuttaa käytäntöään.

Kielilaissa (423/2003) keskeinen säännös on 9 §, joka sisältää viittauksen hallintolakiin sekä kunkin hallinnonalan erityislainsäädäntöön:

"Oikeudesta käyttää viranomaisissa muita kieliä kuin suomen, ruotsin ja saamen kieltä säädetään oikeudenkäyntiä, hallintomenettelyä ja hallintolainkäyttöä koskevassa lainsäädännössä, koulutusta koskevassa lainsäädännössä, terveydenhuolto- ja sosiaalilainsäädännössä sekä muussa eri hallinnonaloja koskevassa lainsäädännössä".

Ulkomaalaislaki ei velvoita viranomaista vastaamaan tulkitsemisesta tai kääntämisestä aiheutuvista kuluista asiakasaloitteisessa oleskelulupa-asiaassa, joka ei liity turvapaikkamenettelyyn. Tulkitsemisesta ja kääntämisestä säädetään ulkomaalaislain 203 §:ssä:

"Viranomaisen on huolehdittava tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos ulkomaalainen ei osaa kielilain (423/2003) mukaan viranomaisessa käytettävää suomen tai ruotsin kieltä taikka hän ei vammaisuutensa tai sairautensa vuoksi voi tulla ymmärretyksi:

- 1) turvapaikkamenettelyssä käsiteltävässä asiassa;*
- 2) käännyttämisestä tai maasta karkottamista koskevassa asiassa; taikka*
- 3) asiassa, joka voi tulla vireille viranomaisen aloitteesta.*

Viranomaisen voi asian selvittämiseksi tai asianosaisen oikeuksien turvaamiseksi huolehtia tulkitsemisesta tai kääntämisestä muussakin kuin 1 momentissa tarkoitettussa asiassa".

Myöskään hallintolaki ei velvoita viranomaista vastaamaan kustannuksista asiakasaloitteisessa oleskelulupa-asiaassa, joka ei liity turvapaikkamenettelyyn. Hallintolain (434/2003) 9 § 2 momentissa säädetään viranomaisessa käytettävästä kielestä:

"Asiakkaan oikeudesta käyttää omaa kieltään viranomaisessa asioidessaan on voimassa, mitä siitä erikseen säädetään tai mitä johtuu Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista".

11.2 Poikkeaminen pääsäännöstä

Asianosaisen aloitteesta vireille tulevassa oleskelulupa-asiaassa on pääsääntönä, että asianosainen vastaa välttämättömästä tulkitsemisesta ja kääntämisestä itse omalla kustannuksellaan. Yksittäisessä tapauksessa voi kuitenkin olla aiheellista asian selvittämisen tai asianosaisen oikeuksien turvaamisen vuoksi, että viranomaisen poikkeuksellisesti vastaa näistä

kustannuksista. Käytännössä se on hyvin poikkeuksellista ja siihen on oltava painava syy, joka voi liittyä esimerkiksi asianosaisen erityisen haavoittuvaan asemaan tai muutoin hyvin poikkeuksellisiin olosuhteisiin. Migrin on edellä mainitulla ylijohtajan kirjeellä ohjeistanut myös Suomen edustustoja sopimaan asiasta etukäteen Migrin kanssa, mikäli edustusto asianosaisen kuulemista järjestäessään katsoo, että viranomaisen olisi yksittäisessä tapauksessa syytä vastata kustannuksista.

Ulkomaalaislain 203 §:n perusteluissa annetaan suuntaviivoja tapauskohtaisen harkinnan tueksi, kun arvioidaan sitä, olisiko viranomaisen poikkeuksellisesti vastattava kustannuksista (HE 28/2003 vp, s. 240):

"Ulkomaalaisasioissa ihmisoikeussopimusten suojamekanismien toteutumiseksi voi tietyissä tapauksissa olla perusteltua, että viranomainen vastaa poikkeuksellisesti tulkkauk- ja käännskustannuksista hakijan vireille saattamisessa, muissakin kuin turvapaikkaasioissa. Tällainen asia voi olla esimerkiksi perhesideoleskelulupa-asia, jos tulkin käyttämisestä aiheutuvat välttämättömät kustannukset muodostuvat hakijan tai perheenkokoajan olosuhteet huomioon ottaen kohtuuttomiksi".

Ihmisoikeussopimusten nojalla huomioitavia seikkoja voivat olla esimerkiksi lapsen edun toteutuminen, oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämään kohdistuvaa kunnioitusta sekä vammaisten henkilöiden oikeuksien, kuten oikeussuojan tehokkaan saavutettavuuden, toteutuminen.⁶ Käytännössä ulkomaalaislain 203 §:n mukaisesta pääsäännöstä poikkeaminen voisi tulla kyseeseen lähinnä perhesiteen perusteella haettua oleskelulupaa koskevassa asiassa. Muiden oleskelulupaperusteiden kohdalla poikkeaminen olisi sitäkin harvinaisempaa, koska esimerkiksi työnteon tai opiskelun perusteella haettu oleskelulupa ei yleensä liity ihmisoikeussopimusten suojamekanismeihin perhesideasioiden tavoin. Pääsäännöstä poikkeamista on syytä tulkita suppeasti, jotta tulkinta ei vesitä pääsääntöä. Suppea tulkinta ei kuitenkaan saa estää ihmisoikeussopimuksista johtuvien velvoitteiden täyttämistä.

Asianosaisen vähävaraisuus ei yksin ole riittävä peruste poiketa pääsäännöstä, vaan poikkeamiseen on oltava myös jokin muu painava syy, jonka vuoksi tilanne muodostuisi yksittäisen asianosaisen kannalta kohtuuttomaksi. Samoin pelkkä asianosaisen alaikäisyys ei yksin merkitse sitä, että lapsen etu edellyttäisi säännönmukaista poikkeamista pääsäännöstä. Silloinkin on yleensä oltava myös jokin muu lapsen etuun liittyvä painava syy, joka juuri kyseisessä tapauksessa edellyttää viranomaisen vastaavan kustannuksista. Suomessa olevan asianosaisen kohdalla on yleensä huomioitava myös se, olisiko hänen mahdollista saada oleskelulupa-asiansa kustannuksiin taloudellista tukea, kuten täydentävää toimeentulotukea. Se, että kustannukset ovat asianosaisen taloudelliseen tilanteeseen nähden korkeat, tai hän joutuu ne maksaakseen turvautumaan sosiaaliturvaan, ei ole yksin syy, jonka vuoksi Migrin pitäisi vastata kustannuksista.

⁶ Merkityksellisiä sopimuksia ovat esimerkiksi Euroopan ihmisoikeussopimus, varsinkin sen 8 artikla (SopS 63/1999), Yleissopimus lapsen oikeuksista (SopS 59/1991) sekä Yleissopimus vammaisten henkilöiden oikeuksista (SopS 27/2016).

11.3 Muutoksenhaku tulkitsemista tai kääntämistä koskevaan päätökseen

Viranomaisen päätökseen, joka koskee tulkitsemista tai kääntämistä, ei voi erikseen hakea muutosta valittamalla. Valittaminen on mahdollista vasta pääasiaa koskevan muutoksenhaun yhteydessä. Mikäli tällöin ei haeta muutosta varsinaiseen asian lopputulokseen, vaan ainoastaan tulkitsemista tai kääntämistä koskevaan ratkaisuun, hallintotuomioistuin saattaa kuitenkin jättää asian valituskelvottomana tutkimatta.⁷

Valituksen sijaan tai sen lisäksi tulkitsemista tai kääntämistä koskevan menettelyn lainmukaisuus voi tulla arvioitavaksi myös hallintokantelun johdosta.

11.4 Menettely kustannusten perimiseksi asianosaiselta

Kun Migri kuulee asianosaista suullisesti oleskelulupa-asiassa, virasto yleensä hankkii tulkkauksen hankintamenettelyssä ennalta valitsemaltaan palveluntarjoajalta. Tarvittaessa tiedot voimassaolevista hankintasopimuksista on varmistettava ennen tulkkauksen tilaamista. Poikkeuksellisessa tilanteessa, esimerkiksi harvinaisemman kielen kohdalla, virasto voi käyttää myös muuta palveluntarjoajaa.

Kun Migri kutsuu asianosaisen oleskelulupa-asiassa suullisesti kuultavaksi, kutsussa mainitaan myös tieto asianosaiselta perittävästä tulkkauksmaksusta, maksun eräpäivä sekä ohjeet maksun suorittamista varten. Tulkkauksmaksu on kiinteä summa, josta määrätään sisäministeriön asetuksella Maahanmuuttoviraston suoritteiden maksullisuudesta. Tulkkauksmaksu peritään jokaisesta kuulemisesta erikseen. Jos esimerkiksi perhesideperusteisessa oleskelulupa-asiassa tulkausta tarvitaan sekä hakijan että perheenkokoajan kuulemisessa, peritään myös tulkkauksmaksu molemmista. Erillistä tulkkauksmaksua ei kuitenkaan peritä lisäkuulemisesta, joka joudutaan järjestämään pöytäkirjan tarkastamista tai muutoin kuulemisen loppuun saattamista varten asianosaisesta riippumattoman aikataulusyyn vuoksi. Migri laskuttaa tulkkauksmaksun asianosaiselta etukäteen. Kuulemisesta ei yleensä järjestetä, jos asianosainen ei ole maksanut tulkkauksmaksua.

Migri hankkii oleskelulupa-asiassa tulkkauksen asianosaisen suullista kuulemistä varten, mutta ei esimerkiksi hakemuksen vireillepanoa varten. Mikäli oleskelulupahakemusta jättävä tarvitsee henkilökohtaisen asioimisensa tueksi tulkausta, on hänen itse järjestettävä paikalle tulkki tai muu avustaja, joka osaa riittävästi suomea, ruotsia tai englantia. Asianosaisen on vastattava mahdollisista vireillepanotilanteen tulkkaukskustannuksista itse. Migri ei edellytä vireillepanotilannetta tulkitsevalta asioimistulkin eikä oikeustulkin pätevyyttä.

⁷ KHO 3.5.2002 T:1020. KHO katsoi verotusmenettelyä koskevassa asiassa, että kun verotuspäätöksen asiallista lopputulosta ei ollut vaadittu muutettavaksi, muutosta ei voitu hakea sen ratkaisemiseksi lainkäyttöpäätöksellä, onko viranomainen soveltanut asianmukaisesti asianomaisessa hallinto- ja verotusmenettelyssä noudatettavia tulkitsemista ja kääntämistä koskevia oikeusohjeita.

Kun on kyse asiakirjojen kääntämisestä, Migri yleensä pyytää asianosaista esittämään muusta kuin suomen, ruotsin tai englannin kielisestä asiakirjastaan myös virallisen käännöksen. Asianosainen voi hankkia käännöksen valitsemaltaan viralliselta kääntäjältä ja hänen on maksettava käännöskustannukset itse. Migri ei yleensä itse hanki sellaisia käännöksiä, joiden kustannukset kuuluvat asianosaisen maksettavaksi.

11.5 Kustannukset, kun on kyse vapaan liikkuvuuden alaan kuuluvan oleskelusta

Kun on kyse oleskelupa-asian sijaan Euroopan unionin kansalaisen, häneen rinnastettavan tai hänen perheenjäsenensä oleskeluoikeuden rekisteröinnistä tai perheenjäsenen oleskelukortin myöntämisestä, Migri vastaa vakiintuneen käytäntönsä mukaan mahdollisista asianosaisen kuulemisesta aiheutuvista tulkkauksenkustannuksista. Niin sanotun vapaan liikkuvuuden alaan kuuluvissa asioissa asianosaiselta ei siis peritä tulkkauksmaksua.⁸

11.6 Kansaneläkelaitoksen tai sosiaalitoimen maksusitoumus

Jos asianosaisella on Kansaneläkelaitoksen tai kunnan sosiaalitoimen antama maksusitoumus, joka kattaa Migrin oleskelulupa-asiassa perimän tulkkauksmaksun, oleskelulupa-asiaa virastossa käsittelevä yksikkö ottaa maksusitoumuksen vastaan ja välittää sen viraston taloushallinnolle.

Maksusitoumusta vastaanotettaessa on tarkistettava, että se sisältää oikeat ja riittävät tiedot asianosaisesta sekä hänen oleskelulupa-asiastaan. Sitoumuksessa ei tarvitse olla mainintaa maksun suuruudesta. Jos summa on kuitenkin mainittu, on varmistettava, että se on riittävä.

Jos maksusitoumuksesta puuttuu tarvittavia tietoja, tai niissä on olennaisia virheitä, asianosaiselta on pyydettävä uusi maksusitoumus. Maksusitoumuksen kohdalla on huomioitava, että tulkkauksmaksun maksamiseen voi käyttää vain nimenomaista maksusitoumusta, ei esimerkiksi päätöstä toimeentulotuen tai muun etuuden myöntämisestä.

11.7 Virheellisesti perityn tulkkauksmaksun palauttaminen

Jos Migri on perinyt asianosaiselta tulkkauksmaksun tapauksessa, jossa kustannukset kuuluisivat viraston maksettavaksi, tai asianosaiselta on peritty

⁸ Vapaan liikkuvuuden direktiivissä (2003/38/EY) säädetään tyhjentävästi asiakirjoista, joita voidaan vaatia rekisteröintitodistuksen tai oleskelukortin myöntämistä varten. Direktiivin mukaan jäsenvaltioilla olisi oltava mahdollisuus toteuttaa tarpeellisia toimenpiteitä suojautuakseen oikeuksien väärinkäytön ja petosten varalta (ks. johdanto-osan kohdat 14 ja 28 sekä 8 art. 3 ja 5 kohdat, 10 art. 2 kohta, 14 art. 2 kohta ja 25 art. 2 kohta). Maahanmuuttoviraston tulkinnan mukaan direktiivi mahdollistaa yksittäisen tapauksen selvittämisen tarvittaessa asianosaista kuulemalla, mutta kuuleminen olisi järjestettävä viranomaisen kustannuksella. Tulkkauksmaksun perimistä asianosaiselta ei voisi pitää direktiivin sallimana hallinnollisena muodollisuutena, eikä sellaisena direktiivin sallimana maksuna, joka vastaisi kansalaisilta samanlaisten asiakirjojen myöntämisestä perittäviä maksuja.

liian suuri summa, virasto palauttaa virheellisesti perimänsä summan. Palautusta varten asianosaiselta on pyydettävä tiedot hänen pankkiyhteydestään sekä virheellisen maksun arkistointitunnus. Mikäli maksun on asianosaisen puolesta suorittanut ulkopuolinen, on vastaavat tiedot pyydettävä myös palautuksen saajasta. Oleskelulupa-asiaa käsittelevä yksikkö selvittää kyseiset tiedot ja välittää ne viraston taloushallinnolle, joka suorittaa maksun palauttamisen.

11.8 Migrin maksamat kustannukset viraston kirjanpidossa

Jos Migri poikkeuksellisesti vastaa oleskelulupa-asiaan liittyvistä tulkkauksen- tai käännskustannuksista, niiden kohdentaminen viraston kirjanpidossa riippuu siitä, onko kyse kansainvälistä suojelua saaneen henkilö niin sanotun vanhan perheenjäsenen perhesideperusteisesta oleskelulupahakemuksesta vai muusta oleskelulupahakemuksesta.

Ensin mainitussa tapauksessa Migrin maksamat kustannukset kohdennetaan kirjanpidossa vastaanottomomentille. Muissa tapauksissa kyseiset kustannukset kohdennetaan viraston lupa- ja kansalaisuusyksikölle.

12 Virkamiehen esteellisyydestä ja sen tunnistamisesta

Hallintolain 27 §:n 1 momentin mukaan virkamies ei saa osallistua asian käsittelyyn eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, jos hän on esteellinen. Esteellisyys tarkoittaa, että asian käsittelystä voi olla hyötyä tai haittaa joko virkamiehelle itselleen tai hänen läheiselleen. Hallintolain 28 §:n 1 momentissa säädetään tarkemmin esteellisyyserusteista.

Jokaisen virkamiehen pitää itse tunnistaa oma esteellisyytensä ja tarvittaessa jäävättä itsensä, eli pidättäytyä käsittelemästä kyseistä asiaa. Asian käsittely, johon esteellinen virkamies ei saa osallistua, tarkoittaa päätöksen tekemistä sekä monia sitä edeltäviä toimia, kuten erilaisten lausuntojen pyytämistä ja selvitysten hankkimista.

Oman esteellisyytensä havaitessaan tai sitä epäillessään Migrin virkamiehen on ilmoitettava asiasta lähiesimiehelleen. Esimiehen on tarvittaessa muutettava alaistensa työnjakoa ja määrättävä esteetön virkamies käsittelemään kyseistä asiaa.

Mikäli esteellinen virkamies ei jäävää itseään, mutta esteellisyys tulee muutoin viraston tietoon, on esimiehen määrättävä esteetön virkamies käsittelemään asiaa. Esteellisyys voi tulla ilmi esimerkiksi asianosaisen tai sivullisen ilmoituksen perusteella. Esteellisyyden syntyminen edellyttää perusteltua epäilyä. Pelkkä todennäköisyys virkamiehen esteellisyydestä ei yksin riitä.

13 Siirtymäsäännöksistä

Kun lakia muutetaan tai säädetään kokonaan uusi laki, voidaan samalla säätää myös siitä, miten ennen uuden lain voimaantuloa vireille pantuja asioita käsitellään. Tätä kutsutaan siirtymäsäännökseksi. Mahdollinen siirtymäsäännös on yleensä lain lopussa.

Pääsääntöisesti uuden lain tullessa voimaan aletaan soveltaa uutta lakia ja lakataan soveltamasta vanhaa. Siirtymäsäännöstä ei tarvita, jos tästä pääsäännöstä ei poiketa. Kun siirtymäsäännöstä ei ole, uutta lakia aletaan kaikilta osin soveltaa sen voimaantulopäivästä alkaen. Jos esimerkiksi oleskelulupahakemuksia koskeva uusi laki ei sisällä siirtymäsäännöstä, sovelletaan uutta lakia kaikkiin lain voimaan tullessa vireillä oleviin hakemuksiin, hakemuksen vireillepanoajankohdasta riippumatta.

Siirtymäsäännöksellä voidaan säännellä esimerkiksi seuraavia asioita; Mihin vanhan lain aikana vireille pantuihin asioihin sovelletaan vanhaa lakia ja mihin uutta, voiko vanhan lain aikana alkanut toiminta jatkua uuden lain tultua voimaan, millaisin edellytyksin ja kuinka pitkään, ja miten vanhan lain mukaista organisaatiota, toimielintä tai sen henkilöstöä kohdellaan, kun se korvataan uuden lain mukaisella organisaatiolla tai toimielimellä.